

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De civitate dei

Augustinus, Aurelius

[Freiburg im Breisgau], 1494

[Liber III]

[urn:nbn:de:bsz:31-313420](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313420)

non parua ex parte de talibus spiritibus iudi-
 casti: quando ludis eos placasti: et p quos ho-
 mines eosdem ludos fecisti: infames esse vo-
 luisti: Patere asseri libertatem tuam aduer-
 sus immundos spiritus: qui tuis ceruicibus i-
 posuerant sacrandam sibi et celebrandam igno-
 miniam suam. Auctores criminum diuinorum remo-
 uisti ab honoribus tuis: supplicia vero ut a te
 moueat illos deos qui delectantur criminibus suis
 siue veris quod ignominiosissimum est: siue falsis
 quod maliciosissimum est. Bene et tua spon-
 te histrionibus et senicis societatem ciuitatis
 patere noluisti: euigila plenius: nullo modo
 his artibus placatur diuina maiestas: quibus
 humana dignitas inquinatur. Quo igitur pa-
 cto deos qui talibus delectantur obsequijs ha-
 beri putas in numero sanctarum celestium po-
 testatum: cum homines per quos eadem agun-
 tur obsequia: non putasti huiusmodi in numero quibus
 cuiusque romanorum: Incompabiliter supna est ci-
 uitas clarior: ubi victoria veritas: ubi digni-
 tas sanctitas: ubi pax felicitas: ubi vita eter-
 nitas. Aulicominus habet in sua societate ta-
 les deos: si tu in tua tales homines habere eru-
 buisti. Proinde si ad beatam peruenire deside-
 ras ciuitatem: deuita demonum societatem: indi-
 gne ab honestis coluntur: qui per turpes placantur.
 Sic isti a tua societate remoueantur purgatione

e Remo-
 ti sunt nota-
 tione censoria
 re. Horatio
 censoria est tu-
 dicitur censo-
 rum. et pe-
 nale multum
 est. non enim
 ponitur per tu-
 dicio absolutio-
 nis

christiana: quod illi a tua dignitate remoti sunt no-
 tatione censoria. De bonis autem carnalibus quibus
 solis mali perfrui volunt: et de malis carnali-
 bus que sola perpeti nolunt: que neque in his ha-
 beant quam putant habere isti demones pote-
 state: quamquam si haberent deberem potius ista
 contemnerem: quam propter ista illos colere. et eos co-
 lendo ad ea que nobis inuident peruenire non pos-
 se. Tu nec in istis eos hoc valere quod hi putant
 quod propter hec eos coli oportere ostendunt. De in-
 ceptis videbimus: ut hic sit huius voluminis
 modus.

Explicitus est liber secundus.

Incipiunt capitula tertij libri.

- i De aduersitatibus quas soli mali me-
 tuunt: et quas semper passus est in-
 dua cum deos coleret.
- ii An dii qui et a romanis et a grecis simi-
 liter colebantur causas habuerint:
 quibus dium paterentur excidere.
- iii Non potuisse defendi deos paridis ad-
 ulterio quod inter ipsos traditur fre-
 quentatum.

- iiii De sententia varaonis qua vtile esse
 dixit ut se homines dijs gemitos me-
 tiantur.
- v Non probari quod dii adulterium paridis
 punierint: quod in matre romuli non
 viti sunt.
- vi De parricidio romuli quod dii non vni-
 dicarunt.
- vii De euerfio ne illi quod dux marij sim-
 bria excidit.
- viii An debuerit dijs iliadis roma committi-
 ix An illam pacem que sub nume regno fuit
 deos prestasse credendum sit.
- x An optandum fuerit quod tanta bello-
 rum romanorum augeret imperium
 cum eo studio quo sub numa auctum
 est: et quietum esse potuit et tutum.
- xi De simulacro cumani apollinis cuius
 fletus creditus est cladem grecorum
 quibus opitulari non poterat idicare
- xii Quantos sibi deos romani propter ostensi-
 tionem nume adiecerint quorum eos
 numerositas nihil adiuuauerit.
- xiii Quo iure quo federe romani obtinuer-
 re prima coniugia
- xiiii De impietate belli quod albanis romani
 intulerunt: et de victoria dominandi
 libidine adeptam.
- xv Qualis romanorum regum vita atque
 exitus fuerit.
- xvi De primis apud romanos consulibus
 quorum alter alter patriam pepulit: moxque
 rome post atrocissima parricidia a
 vulnerato interijt poste vulnerat.
- xvii Post initia consularis imperij quibus
 malis vexata fuerit romana respub-
 lica: dijs non opitulantiibus quos co-
 lebant.
- xviii Quanti clades romanos sub bellis pu-
 nicis triuerint frustra deorum precibus
 dijs expetitis.
- xix De afflictione belli punici secundi qua
 vires utriusque partis consumpte sunt
- xx De exitio saguntinorum quibus pro-
 pter romanorum amicitiam pereun-
 tibus dii romani auxilium non tuler-
 runt.
- xxi Ingrata fuerit romana ciuitas sci-
 pioni liberatori suo: et in quibus mo-
 ribus egerit quam eam salustius optimam
 fuisse describit
- xxii De mithridatis edicto quo omnes ci-
 ues romanos qui in traasiam inue-
 nirerunt iussit occidi.

Libet

- xxij De interioribus malis quibus romana respublica exagitata est precedēte prodigio: quod in rabe omnium animalium que hominibus seruiunt fuit.
- xxiij De discordia civili quam gracchie seditiones excitauerunt.
- xxv De eade concordie ex senatus consulto in loco seditionum et cedium condita.
- xxvi De diuersis generibus belli que post conditam eadem concordie sunt secuta.
- xxvij De bello civili mariano atque syllano.
- xxviii Qualis fuerit syllana victoria vindicemariane crudelitatis.
- xxix De comparatione gothice irruptionis cum eis cladibus quas romani vel a gallis vel a bellorum civilium auctoribus exceperunt.
- xxx De connexionione bellorum que aduentum christi plurima et grauissima precesserunt.
- xxxi De impudenter presentia incommoda christo imputent: qui deos colere non sinuntur cum tante clades contra eos tempore quo colebantur extiterunt.

*troua supra summa 73
hinc est supra numero
prodigios*

Incipit liber tertius

Capitulum I.

Capitulum I.
An satis di-
bitroz de mo-
rum malis et
animoz que
precipue ca-
uenda sunt:
nihil deos falsos populo cul-
tozi suo quo minus eorum
maloz agere premeretur
subuenire curasse: sed potius
ut maxime premeretur
egisse. nunc de illis malis vi-
deo dicendum: que sola isti
perpeti nolunt: qualia sunt
fames: morbus: bellum: ex-

*Mala per mala
quod agat deo h
munda*

poliatio: captiuitas trucidatio: et si qua similia: iam in primo libro commemorauimus. hec enim sola mali deputantur mala que non faciunt malos nec erubescunt inter bona: que laudant ipsi mali esse que laudant: maius stomachantur si illa mala habeant quam si malam vitam quasi hoc sit hominis maximum bonum habere bona omnia preter se ipsum: sed neque talia mala que isti sola formidant diu eruz quando ab eis libere colebantur: ne illis acciderent obstiterunt. Cum enim varijs per diuersa loca temporibus ante aduentum redemptoris nostri: innumerabilibus nonnullisque etiam incredibilibus cladibus genus ceteretur humanum: quos alios quam istos deos mundus colebat: excepto vno populo hebreo: et quibusdam extra ipsum populum vbi cumque gratia diuina digni et cultissimo atque iustissimo dei iudicio fuerunt. Verum ne nimium longum faciam tabebo aliarum versus quaque generum mala grauissima quod ad romam pertinet: romanorum imperium tantum eloquar: id est ad ipsam proprie ciuitatem: et quecumque illi terrarum vniuersitate coniuncte: vel conditione subiecte sunt: que sint perpelle ante aduentum christi: cum iam ad eius quasi corpus rei publice pertinerent.

Capitulum II.

Capitulum II.
Rimum ipsa troia vel ilium vnde origo est populi romani: neque enim pretereundum aut dissilandum est: quod et in primo tu deoz. qua fingit quod laomedon pepigit cum nepruno quod est deus maris. et apolline quod est deus dinatōis quod ipsi edifiarent sibi ciuitatem. ipse redderet eis mercedem tyo uir siue iuramento promissit se solutur: certa summa pecunie

Capitulum III.

Capitulum III.
Rimum ipsa troia vel ilium
2c. In b ca. inci-
dit tractare de ma-
lis pene romāoz
rū ab ipsa origine
romāoz. s. a troia
seu ilio. Et sic
alias dicit troia
fuit puicia vel re-
gio. illū fuit citat
pncipal. h et troia
quā p ciuitate
te ponat. A troi-
anis pcesserit ro-
mani salte romo
et romulū quod fūda-
uerūt romā. Sic
em p3 p riu liui
um d origine vr-
bis li. j. et p eutro
pū li. j. remo et ro-
mulū descederūt
ab enes qui fuit
troianus. Quāru
suo ad troiaz vel
iliū. non est ma-
rimū malum quod
passa ē. s. excidi-
um et in eisdē de-
os coluerūt quos ro-
mani. vt p3 ex di-
ctis supra libro
primo ca. iij.

Capitulum III.
Primo in-
quint 2c. hic po-
nit quandam de-
fensionem deoz
naz laomedon quod
fuit pater pna-
mi regis troiano-
rum. cuius tem-
pore fuit troia sub-
uersa offendit de-
os periuio suo.
et postmodum de-
seruerunt tam re-
gnum quam filium
suum. Tangit h
eugustinus fa-
bulam que tangit
tur libro de or-

Laomedon

Edificata vero citate non soluit pmissu. et ideo neptunus induxit grecos sup troianos ad subuertendu ciuitate. s; apollo zelauit p troianis. poete aut fingit iouem et neptunum filios saturni fuisse et freres. apollo at erat filius iouis. et p iouis neptunus fuit patruus eius. No obstante aut q neptunus troianos zelaret ita tu q troia a fada meto uellet subuere. sic die vgilus li. v. eneid. n. eneas rapuit et perterit sb nube ne ab achille occideret qn interfecit multa milia. vt die vgilus. v. et ius virgilij q h inducit ab aug. s. structa suis manibus etc. dicit in psona neptunus an raris quod eneas saluauit et impo gantis piurium laomedontis. Istud aut qd dicitur e de rapto enee ne occideret. h apud homeru de q die hic aug. qd home rus poeta q fuit an roma dicitur iducit neptunus pdicent mlea de romanis q fuerit stirps enee. quez etia sub nube rapuit vt die home rus. Et q arguit aug. q neptunus puidit q laomedon non seruaret pmissum. q autē tempe fuerit homerus satis est i certu. pp discor dia scproz q d te poze et faciut me rdes. n. oes cor dat in h q ipe erat an romulu. et de h loqf aug. in fra li. xxi. ca. vj. et eusebius et hieronymus in chronice. et A. geli. li. ix. c. Tn em iuratio catiline. d ista iuratione habet. s. li. ij. ca. xxiij. d Quos manus atq lingua ista sunt vba salustij i catilinario. et est b lingua nominatiu casus. c Populus in suffragi

gus etc. Suffragium est consensus qui daf in electoe va alio negotio vbi querit consensus multitudinis. et id dicit populum corruptu in suffragijs. q; sepe p fauore et munera elegit ad magistrat indignissimos etc. na. Tn em iuratio catiline c in tanta tate corrupta ciuitate: habuit etia eozu gradem copia qd manus atq lingua d piurio: aut sanguie ciuili ale bar. Quid em aliud totiens senatores corrupti i iudicij totiens plus in suffragijs: vel in qbusq; causis: q apud eu contionib; agebant: nisi etia peierando peccabant? Nam corruptissimis morib; ad h mos iurandi seruabat antiquus: no vt a sceleribus metu religionis phiberent sed vt peruria quoq; sceleribus ceteris adderentur. Ulla itaq; La. III a causa est: quare sint dij quibus vt dicit steterat illud imperium: cu a grecis pualentibus probentur victi: troianis peierantibus fingant irati. Nec adulterium paradisi vt rursus a quibusdam defenduntur: victoria vlciscendu cen fuerunt. Auctores enim doctoresq; peccato: um esse asolent non vltiores. Urbem romam inquit Salustius sicuti ego accepi pdidit atq; habuere in initio troiani qui enea duce pfugit: in certis sedibus vagabantur. Si ergo adulteriu paradisi vmdicandum numina censuerunt: aut magis in troianis: aut etiam in romanis puniendum fuit quia enee mater hoc fecit. S; quomodo in illo illud flagitium oderat qui in sua socia venere non oderant. vt alia omittat qd huerat vindicasse adulteriu matris enee in troianis. vel potius in romanis qui teste salustio ab enea procellerit. q; adulteriu paradisi. q; grauius fuit pccm. Et tangit aug. fabula d mte enee qua n romai habuerat

Suffragium

Capitula. III
n Ulla itaq; ca e etc. In hoc ca. pbat aug. q troia no pe rre q; dij erat irati curati pp cri me aliqd comiso su ibide. na dij p crumia no irascu tur Illud aut qd aug. die in pnci pio h. c. l. q dij qd vt dicitur steterat ipu. sumit a vgilio li. ij. eneidos. vt p. s. li. ij. ca. xxiij.

b Lu a grecis pualentibus. h fuit pbatu. s. li. j. ca. ij. c Nec adulteriu paradisi. etc. Tangit h b; ston d alexandro qui dicitur e paris. qui fuit filius priami regis troianorum. Ipse em sicut narrat darcus pbygius rapuit helenam vxorem menelai ranq; pulchriorē mulierem grece que sicut fingit poete fuit sibi pmissa a venere q tulit pro ea sententia contra iunonem et palladem sicut tenget sup libro primo capitulo tertio.

Dij no irascuntur pp crimina

Paris

Salustij catili

d Inquit salustius scilicet i catilinario. e Quia enee mater hoc fecit. etc. Hic probat q dij potius de huerat vindicasse adulteriu matris enee in troianis. vel potius in romanis qui teste salustio ab enea procellerit. q; adulteriu paradisi. q; grauius fuit pccm. Et tangit aug. fabula d mte enee qua n romai habuerat

Eneid. 5.

p vero i gesta re. Sicut em crediderit q romul' fuit
 ter fili' martia. vt dicit. s. ca. xv. ita credebatur q enee
 fuisset fili' veneris. fingunt em veneri ee vxore vulca
 ni q est de ignis r pcessisse anchise: q fuit pi enee q
 cocuberet cu ea. s. v. enee r generaret enea taq ple no
 bile r deū futurū
 vñ fm ista qm
 fuit adulterū ve
 ner' q belene v' f
 paridit.
 f Indignante
 menelao rē. h di
 cit q menela' fa
 it marit' belene.
 vt dicitur em.
 g Irridere fa
 bulas rē. hic ex
 eludit. b. aug' qn
 dā mīsonē q da
 ri posset. possent
 em deoz defenso
 res dicere q. b.
 aug' nō arguit ex
 veris ab ipis cō
 cessis s; ex qbul
 dā fabulis. qd et
 ipemer videt tan
 q fabulosa irri
 dere. s; hoc ecclū
 dit. b. aug' pbf
 q nō mag' d; re
 putari fabulosū
 q vir concubuit
 cū dea r genuit
 enea. q. d. i.
 n ars concubuit
 cū muliere: r ge
 nuat romulum
 nec etiā mīr' cre
 ditū est apud ro
 manos vñ q al
 ter. nā sic apud
 antiqs romanos
 creditū fuit q romul' fuit fili' n artis. ita fuit a mo
 dernis romāis creditū q iul' cesar fuit pgenit' a vo
 nere nō mī imediate. s; mediāte enea. nā cesar pcessit
 ab alcantio seu iulo q fuit enee fili' a q r cesar iul' di
 crus ē. vñ virgili' li. j. eneid. Jul' a magno demis
 sum nomē iulo. De h sicut narrat suetoni' li. j. ifemer
 iul' cū laudaret amicā suā mortuā p rostris vt mori
 erat dic sic. amice mee iulie maternū gen' a regib; omū
 prnū cū dīs imortalib; iūctū. nā ab anco marcio se
 martij reges. q noie fuit mī a veneri iulij. cui' gētis fa
 milia est nra h Dura vel pot' nō credēda r dicitio
 rē. vult. b. aug' dicere q dura ē dicitio vxoris si nō li
 deret q ad actū matrimonij seu nūmōnialē. qd h ma
 rito cū i h sint pes. vñ veneris ius in pposito vocat
 ius qd ē cōe oī vxor. s. corp' mariti. r econuerso ius
 mariti ē corp' vxoris. Si g mariti ex iure vener'. i. d. iu
 re qd h; in ipō marte vxor: ei' rōne q vxor: ei' ē. licet
 alteri pcedere vix corp' suū r cocubere cū alia ab vxo
 re suo. qre nō liceret veneri in iure mariti. s. qd h; i ve
 nere ei' marit' qten' marit' ē idē vel p sile facere. i. co

pus suū alteri pcedere. vel qd ius vener' p tinet oīs
 qd vener'. iō graue videt si in actu venero pl' lice
 ret marit' q veneri. q si mars potuit licite adulterari.
 videt q veneri idē licuit. p' qd dicit aug' dura vel po
 tius nō credēda conditio rē. La. III.
 b Irerit a/
 liq' ne ru
 iusta rē.
 b In hoc ca. ponit
 aug' sniaz varro
 nis q ad ca q dū
 tra sūt in pcedēti
 ca. r q ad aliqd
 reprobarea. et q
 ad aliqd relinqe
 ca discutiēda. fu
 it aut iste varro
 scptor: marie au
 ctor: ratis apd ro
 manos q multa
 opa valde scpsit
 Et fm culcbium
 mortu' est nona
 genari'. xv. āno
 augusti. cel. ris.
 b S; vñle ē
 ciuitatio rē. hic
 sciendū q multi
 antiq; regū vole
 bāt se credi ē si/
 hos deoz r repu
 tabāt expēden s
 vt nō ipi hoc. sed
 pon' vt ali' h cre
 derēt d ipis vt co
 mag' tuncrē ab
 ipis. r min' aude
 rēt subdit v' ali'
 insurgere d cos.
 sic paruit de ale/
 xandro magno. q
 cū veller se credi
 filij iouis hamo
 nis. r ob h grecc i
 fuit aliq' indig. narens. ait. sicut dicit qm' curru' li. viij. vñ
 nā iudei me q; deū ee credāt. fama em bella pstat. r se
 pe etiā qd falso dicitū est vere vicē obtinuit. c. U
 mars ex ille concubuit filie nūtoz. rē. Sciēdū q Rhea
 que alto nomine dicebat filia mater romuli fuit fu
 lia numitoris. Nam sicut dicit tit' luy' de origine v'
 bis li. j. procas rex albanoz habuit duos filios. s. nu
 mitozē seniorex que sibi in regno voluit succedere. et
 amulum iuniozem. sed amulius moztuo pte expulit
 numitorē de regno r occidit oīm plem eius masculū
 nā. filij vero numitor'. s; rbeā consecrauit de veste
 r fecit virginem vestalem. vt sibi oīm spes prolis adi
 meret. q; virginē vestales continentiam seruare debe
 bāt. sed mī impregnata postmodū concepit duos ge
 minos. s. remum r romulum dicens se a marte impre
 gnatā. vt dicit titus luy'. seu ira rata. seu q; deus a u
 cro: culpe honestior erat. vel fm iustiniū li. i. luy' p ucri
 lrem' r romulus martij dicitur sunt. siue quis in luco
 martis enixi sunt. siue quis a lupa que in turela mar
 tis est nutriti sunt. de bos plus est dicitur li. ij. ca. xv.
 Prout ex albanoz

Roinde ad vtrūq; rē. In b ca. incipit La. V. aug. discurre ea q̄ sup̄ tacta sūt. s. in pceden- tibus duob; ca. s. de marce q̄ credit p̄ roma- li rē venere q̄ credit m̄ enee. r. facit duas rōnes. q̄ aut credit d̄it hec enee s̄s aut nō. si sic q̄ d̄ij nō irascūt adulterio. si nō

ad huc sequit idē a s. q̄ nō irascūt adulterio. q̄ rē lectant in fictioy bus q̄bus fingit deos talia fecisse sic patz ex ludis scemias. q̄s vole bāt sibi exhiberi in q̄b; adulteria deoz recitabant r narrabatur. vt p̄z sup̄ l. ij. Se- cūda rō ē q̄ si fal sa sūt q̄ narrat de marce r venere. q̄ m̄ romuli non p̄t defendi q̄n comiserit stuprū r sacrilegiū. q̄ si nō fuit imp̄gnata a deo. fuit imp̄gnata ab hoie. et tñ fuit s̄go vesta lis q̄ de veste s̄g ginitate suā p̄le- cravit vt dicit in pcedenti cap.

b In stupro de- recrat vestales sa- cerdotes rē. i. sa- cerdotes de ve- ste q̄ oēs erant sa- cerdotes r quasi sacerdotiales. nec licuit in tem- plo ei; viros ser- uire. de q̄b; nar- rat. Al. gellius li- bro .j. q̄ electio eaz ad sumū sa- cerdotē seu pon- tificē p̄nebat. q̄ ab ipso ad futen- dū in tēplo veste dicebat cupi. q̄ pontificis mari- mi manu pressa

dicēis te amara cupio. ab eo p̄ntē in cui; p̄tate erat q̄ si bello capta ducebat. Et sicut dicit. Al. gellius nō debebat minor esse sex annis. nec maior q̄ decē annis nata. nec debebat esse lingua debili. nec sensu aurium diminuta. nec aliq̄ labe corpis insignita. nec cuius al- ter p̄rens in fuitute fuierit. aut in negocijs solidis versatus fuerit. nec etiā illius filia q̄ domiciliū in tra- lia nō h̄et. r multa alia dicit ibi. Al. gellius de hac mā- teria. De pena aut̄ quā tangit hic aug. dicit idem eu-

Roinde ad La. V. p vtrūq; interi mō no- stra disputatio refe-

rat. Si enī fera sūt q̄ apud il- los de m̄re enee r de p̄re ro- muli lectitant quō p̄nt dijs adulteria displicere hoim q̄ in seipsis p̄cordit ferunt. Si aut̄ falsa sūt. nec sic q̄dez p̄nt irasci ver; adulterio hūanis q̄ etiā falsis delectant suis. huc accedit. qm̄ si illō d̄ mar- the nō credit. vt b̄ q̄ d̄ vene- re nō credat. Nullo vini con- cubitus obētu m̄ris romuli cā defendit. Fuit aut̄ sacer- dos ista vestalis. r iō d̄ij ma- gis in rōanos sacrilegū illud flagiciū. q̄ in troianos paris- dis adulteriū vindicare de- buerit. Nā r ipi rōani antiq̄ i- b̄ stupro detectas vestales sa- cerdotes. viuos etiā defodie- bāt. adulteras at̄ semias. q̄- uis aliq̄ dānatiōe. nlla tñ mo- re plecebāt. vsq; adeo q̄m̄ seueriusq; vindicanda p̄ira- bant. adyta dīna. q̄ hūana cubilia vindicabat. La. VI.

a Liud adijcio. q̄ si eo vsq; peccata hoim il- lis numinibus displi- cerēt. vt offēsi paradisi factō desertā troiā ferro igniq; do- marēt. magis eos p̄tra roma- nos moueret romuli frat̄ oc- cīsus. q̄ p̄tra troianos grec̄ maritus illufus. mag; irrita- ret p̄ricidiū nascēt. q̄ regnā- tis adulteriū ciuitat; Nec ad

propius in p̄iculari exēplo de rēbe marce romuli q̄ viua defossa fuit. Orosius li. ij. narrat idē de m̄yer- ua vestali virgine. r assignat causam ovidius lib. vj. de fastis. dicit enī q̄ idem numen est telluris r yestie. vnde r dicit vesta quasi vi stans. q̄ terra quasi p̄na

vi stat. id est im- bilis est. r ideo q̄ d̄ linquebat i ve- stam condebat. id ē sepeliebat in illa. Aduerren- dum est tamen q̄ p̄ vestā intellige- bant numē ignis fm̄ eūdem. Era- debant enī idem numen ignis et terre. r causa est. quia in terra iue- nit ignis. ideo q̄ tenus vesta fuit numen ignis. Fe- cerūt eam virgī- nē. r sacerdotes eius simuler. q̄ de igne nihil nas- sat. sicut nec de virgine. Adyta diuis- na. id est templa q̄ violata stupro magis vindica- bantur q̄ cubilia maritoz violata

cām quā nūc agim; interest vtrū fieri romulus iusserit. aut romulus fecerit. q̄ d̄ mlti ipudentia negāt. mlti pudore dubitāt. multi dolore dissi- mulāt. Nec nos itaq; in ea re diligētius req̄renda. p̄ mltorū scriptoz p̄pensa testionia demoremur. Romuli frat̄ palā p̄stat occisū n̄ ab hostib; n̄ ab alienis. Si at̄ p̄ptrauit aut impauit h̄ romulus. ma- gis ipse fuit rōanoz. q̄ paris troianoz caput. Lur igit̄ tro- ianis irā deoz puocauit ille aliene piugis raptoz. r eozū dem deoz tutelā rōanis iur- tauit iste sui frat̄. extinctoz. Si aut̄ scellis a facto iperioz q̄ romuli alienū ē. qm̄ debu- it vtiq; vindicari. tota h̄ illa ciuitas fecit. q̄d tota p̄p̄sit. r nō iā frēm s̄ patrē q̄d penus ē occidit. Alterq; enī fuit p̄di- toz. vbi alter scelere ablatuz r nō p̄missus ē esse regnatoz. Non ē vt arbitroz q̄ dicat q̄d mali troia meruerit. vt eā d̄ij desererēt. q̄ poss; extingui. r q̄d boni roma. vt eā d̄ij inha- bitarēt. q̄ poss; augeri. nisi q̄ vici inde fugerunt. r se ad istos q̄s p̄iter deciperēt p̄tu- lerūt. Immo d̄o r illic māse- rūt ad eos more suo decipiē- dos. q̄ rursus easdē fras ha- bitarēt. r hic easdē artes fal- lacie sue magis etiā exercen- do. maiorib; honorib; gloriati sunt.

La. VI. a Liud adij- cio q̄ si rē In b cap. pbat b. aug. q̄ d̄ij nō de seruerūt troiā p̄pter adul- terium paradisi. r hoc q̄ mltoma- gis deseruissent romā p̄pter inter- fectionem remi. quē frater suus romulus occidit vel fm̄ alios oc- cidit mādauit. vt dato q̄ nō. osten- dit aug. q̄ romā

La. VII. parricido. id est a cede patris sui. s. remi qui fuit pa- ter. id est fundator r conditor rome cū fratre suo non potest excusari. cū ipse fuerit publice occisus iniuste. nec ciuitas morte eius vindicauerit ad quod tenebat. De interfectione remi r opinionib; circa mortem ei; dixi supra libro. ij. ca. xij. b Eozūdem deoz iustē lam rē. Hoc dicit enee. sicut fuit tactum supra li. j. ca. ij. tulit secum de troia deos troianoz quos postea roma coluerunt romani.

Stupro p̄ntē rōanis

f

Erte em̄ ciuilibz tā rē. In h̄ ca. agit La. VII
br̄ns aug. de secūda subuersione ciuitatis troi
tanoy q̄ illū vocabat. vt. s. lib. isto ca. ij. dixi.
z ostendit q̄ ipsa nō fuit destructa. q̄ d̄i cam deserue
rant. vel si sic. q̄ ingrate z irrationabilr̄ deseruerant
eā. Ad intellectu

ho coy q̄ hic di
cunt. scienduz q̄
in bello ciuili int̄
sylla z mariū. de
q̄ bello sup̄ lib. ij.
recitauit historā.
fimbria fm̄ orosi
um li. v. z li. vj.
fuit de pre marij
z sicut dicit libro
vj. ip̄e fuit maria
noy scelez̄ sarel
les. z hō oim̄ au
dacissimus. qui
flaccū sulum ad
quē legatus mis
sus fuerat apud
nicomediā occi
dit. z inde iratus
ilien lib. id ē tro
ianis q̄ illū recit
ficatā post p̄mā
subuersionem fa
ctā a grecis inba
bitauerūt eo q̄ p
syllanc pris stu
dio portas tra
fimbriā clausit.
z ip̄m repulerāt.
vrbem ip̄am illū
antiquam romē
parentē fundit
cede z incedio de
leuit. quā n̄ sylla
p̄tinuo repauit.
fimbria hō post
modum exercitu
syllē obsecus de
speratione mor
scipm̄ interfecit.
Aliud etiā scien
dū est q̄ q̄uis syl
la post obtentaz
victoriam nimis esset crudelis z impius n̄ in bello il
lo ciuili iustiorē cām habuit q̄ marius. q̄ sylla sula
rūobtinuit legitime. marius hō tūc erat p̄sona puara
z cū magna violentia tra volūtate senatus z ip̄i si
bi vsurpauit p̄tatem. Et ideo ilienfes in repellendo
fimbriā sarellicē z fautozē marij iuste fecerunt.
b Quos sua irritauerat iniquitate rē. Hoc dicit q̄ si
cut dicit d̄ares phrygius in hystoria de bello troiano
Troiani pus se male habuerūt ad grecos q̄ greci ad
eos. dicit em̄ q̄ peleus qui erat rex in peloponeso. s.
vna pte grecie sic dicta cū misisset iasonē nepotē suuz
in insulam colchos. vt inde auferret vellus aureū qd̄
audierat ibi esse. z iason p̄ mare t̄ter faciens applicuif
set in portu troianoy cū locis suis cōpulsus ē a laoy

medonte rege troianoy inde recedere. p̄pter qd̄ iason
reuersus postmodū ad pelcū cū vellere aureo indicat
uit sibi iniuriā a troianis illatā dicens se velle suā in
turiā vindicare. Jason ergo accepto exercitu a pelco
z heracle sibi duce exercitus assignaro. p̄fectus est z
laomedontē. cui

los euentus habuit. Quid ḡ
melius ciues illius vrbis fa
cere potuerūt? qd̄ honesti?
qd̄ fidelius? qd̄ romana pen
tela dignius q̄ meliori cause
romanoz ciuitatem fuare: z
cōtra parricidā romanē rei
publice portas claudere? At
h̄ eis inq̄ntū exitiuz versum
sit: attendāt defensores deo
rū. Deseruerūt d̄i adulter
ros: illūq̄ s̄m̄is grecoz re
liquerūt: vt ex eius cinerib̄
roma castior nasceret. Cur
z postea deseruerūt eandez
ciuitatez romanis cognatā:
nō rebellātē aduersus romā
nobile filiā: s̄ iustiorib̄ ei p̄ti
bus fidem p̄stantissimā p̄ssī
māq̄ suantē: cāq̄ delendaz
reliq̄rūt: nō grecoz vris for
tibus: s̄ viro spurcissimō rōa
noy. Aut si displicebat d̄is
cā p̄tū syllanay cui suantes
vrbem miserī portas clausē
rāt: cur eidē sylle tanta bona
p̄mittebāt z p̄nūciabāt? An
z hic agnoscunt adulatores
feliciū: potius q̄ infeliciū de
fensores? Non ḡ illū etiā tūc
ab eis cū euerteret desertuz
est. Nā demones ad decipiē
dū semp̄ vigilantissimi qd̄ po
tuerūt fecerūt. Euersis q̄pe
z incensis omnibus cū oppido
simulacris: solū minuere si

f Et oppidanoy. id est coy qui erant ab oppido isto.
g Adhuc autem melioz partium rē. Hoc dicit q̄
sylla habuit iusticiam in persequendo marium. vt su
pra dixi. licet postea sit nimis abusus sua potestate.
h Ciues illi vrbis scz illū quā pus vocauit oppidū.
i Contra parricidam. id est contra fimbriam quem
parricidam vocat. quia vt sup̄ dictū est consules qui
est quasi pater patric interfecit. k Deseruerunt
d̄i adulteros. id est troianos qui rapuerunt belenam
vxoem menelai. z patz q̄ aug. loquitur hic ironice.
l Aut si displicebat rē. Sic excludit quandā respō
sionem que dari posset. posset em̄ dici q̄ pars sylle nō
placuit d̄is. z ideo nō deseruerūt illum. Sed contra
hoc arguit aug. quia multa bona d̄i p̄nūciauerunt

occurrēs laome
don cuz exercitu
suo est ab hercu
le interfec̄. fu
it aut̄ laomedon
pater pami regis
troianoū cuius
tribus fuit troia
nū bellū secūduz
tra grecos in q̄
subuersa ē troia.
z sic iniquas lao
medonnis primo
irritauit grecos.
c Sed a roma
nis q̄s rē. Hoc
dicit q̄ fimbria ro
man̄ erat. z hab
uit exercitū rōa
noy. Romā hō
fuerūt. p̄pagati a
troianis seu ille
sibus in sua cala
mitate. q̄ in sua
destructione z di
spersatione. naz
eneas cū suis a q̄
bus romāi rē
dēre fugit d̄ troia
p̄t quod roma
fuit quasi altera
troia z filia troie
d D̄is illis cō
muniy rē. Hoc
dicit q̄ deos illos
q̄s coluerūt troi
iani pus. coluerūt
postea romani.
e Abscessere
omēs adytis rē.
Iste est versus h̄
gilij de q̄ sup̄ lib.
ij. ca. xxij.

pmiserunt sylle. vt sup dictu fuit libro. ij. ca. xxiij.
 m Scribit liuius. id est titus liuius in aliquo libro
 suo que no vidi. qz vt alias dixi. tres decades ei vidi
 nec qd hic allegat de liuius ponit annuus storus ei ab
 breuiatorum aliquo libro tnt ab ipso abbreviato. facit
 aut mentione de
 simulacro miner
 ue q est dea sapie
 tie r vocat alio
 noie pallas. de
 cuius ena sumu
 lacro aliqua dicit
 sup li. j. ca. iij. fz
 vtru fuerit illud
 idem de q fit ibi
 mentio. r hic du
 bium est.

Eneid. 2.

n Dū patij rē
 Iste est vsus vir
 gili. eneid. 2.
 vult dicere brūs
 aug. q ideo fuerit
 simulacra alioz
 deoz potius q
 minerue cōbusta
 cū ciuitate ipsa ne
 posset vere dici
 dū patij quozuz
 semp rē. Jo vero
 simulacru miner
 ue fuit pmissum
 a demonibz sua
 ri. vt pateret fal
 sitas versus vir
 gili. ij. eneid. 2.
 Excessere oēs. f.
 dū adytis arisqz
 relictis. nā exem
 plo q illud simu
 lacru fuit saluuz.

mulacrū sub tanta ruina tē
 pli illius vt scribit liuius in
 regnū stetit phibef. nō vt
 diceret. Dū patij qz semp
 sub numine troia ē. Ad eoz
 laudē. h ne diceret. Excesse
 re oēs adytis arisqz relictis.
 dū. Ad eoz defensionē. Illō
 em posse pmissi sunt. non vñ
 pbarē potētes. h vñ pntes
 quinceret. La. VIII.
 Bis itaqz iliadis post
 troie ipsius documē
 tū: q tandē prudentia roma
 custodienda cōmissa ē. Dīce
 rit qspā iā eos rome habita
 re solitos qñ expugnāte sim
 bria cecidit illū. Tñ g stetit
 minerue simulacrū. Deinde
 si apō romā erāt qñ simbria
 deleuit illū: fortasse apō illuz
 erāt qñ a gallis ipsa roma ca
 pra r incensa est. Sz vt sunt
 auditu acutissimi motuz ce
 lerrimi. vad vocē anseris ci
 to redierūt: vt saltē capitolī
 nū collē q remāserat tuerēt.
 Letex ad alia defendēda se
 rius sunt redire cōmoniti.

saluare nō crant permisi. Laplm. VIII.
 Jis itaqz iliadis rē. In h ca. ostēdit brūs aug.
 d quanta vanitas sit credere q dū troianoz ro
 mā allari possent saluare romā. vel si pscres
 fuissent apud illum saluassent illum. r irridet beatus
 aug. istam falsitatem r fatuitatē. b Ad vocem
 anseris rē. Loquit de anserē cuius clamore excitati
 fuerūt custodes capitolij. de quo sup libro. ij. ca. xxiij.
 vbi r de captione vrbis a gallis dicitur est. de simbria
 dicitur est sup libro isto ca. pcedenti. La. IX.
 Jt etiam numā pompiliū rē. In isto ca. osten
 dit brūs aug. q dū nō dederūt nec dare potue
 rūt pacem nec tranquillitatē. r pmo ponit de
 b aliquoz errozē q credebant q ipsi dū pacē quā ha
 buit numā secundus rex romanoz sibi dedissent. Se
 cūdo ibi. nunc autē nō ei rē. excludit errozē illum. Ad
 intellectū hō huius capli est sciendū q sicut narrat ti
 tus liuius de origine vrbis lib. j. post mortem romuli
 patres concedente eis populo q ipsi eligere possent
 successorem romuli qbus numā nō esset de romanis.

sed de sabinis. tamen ipsum propter suam famam ma
 gnā de iusticia r religione elegerunt. Iste hō numā
 sic electus vidēs q sine legibus regnū stare nō posset
 nec posset circa leges dandas insistere nisi pax esset
 in vrbē. statim in pncipio regni sui fecit in circuitu pacē

Si etiā numā L. IX a
 d pompiliū successorē
 romuli adiuisse cre
 dū: vt toto regni sui tpe pa
 cem hberet: r iā portas q bellis
 patere assolēt clauderet: eo
 merito. f. qz romanis mtra sa
 cra stituit. Illi hō hōi p rā
 to ocio gratulādū fuit: si mō
 id reb' salubrib' scisset ipen
 dere: r pnciosissima curiosi
 tate neglecta: deū vex vera
 pietate pquirere. Hunc autē
 nō ei dū stulerūt illud ocū:
 h eū minus fortasse decepis
 sent si ociosū mīme repissent
 Quāto em minus eū occu
 patū iuenerūt: tanto magis
 ipsi occupauerūt. Nā qd ille
 molitus sit: r qbus artib' ta
 les deos sibi vñ illi ciuitati cō
 sociare potuerit: varro pdit
 Qd si dno placuerit: suo dili
 gentius diseret loco. Ad
 do aut qz de bñficijs eoz q
 stio est. magnū bñficiū ē pax
 sed dei vere beneficium est
 plerūqz etiam sicut sol: sicut
 pluuia vireqz alia sbidia sup

natus est xpūs tm fuit semel clausum sz post pnum
 bellum punicū sub consule rito manlio. Tēpē ve
 ro augusti quiescente vrbē a plūs postqz ab ipō vici
 est antonius. iterū clausum fuit. r psequens a mo
 te nume pompiliū vsqz ad augustū nō habuerunt ro
 manū pacem. nisi vno anno nec ante numā habuerūt
 quia romulus p rine bella gessit. De iano cui numā
 templū fecit est sciendū q ipse regnauit in monte ta
 niculo. q est modo infra vrbem p parte r in partibus
 vicinis eo tēpē quo saturnus expulsus a filio suo
 ioue de creta venit in partes illas. r quia saturnus do
 cuit vineas colere r ciuilitate viuere. ideo receptus est
 a iano in socium regni. iano vero deificato attribue
 bant ei omnē potestatem claudendi r aperiendi. r iō
 constituit sibi numā templū quod voluit p diuersis
 temporibz claudī r aperi. r voluit q tpe pacis clau
 deret fm ouidium libro pmo de fastis vt pax ipsa qñ
 inclusa maneret apud romanos. aperi. hō voluit tē
 pōz belli. vt omēs milites qui ad bellum erant in
 columes reciperent reuertentes. fuit autē numā rex
 creatus fm cutropium eo tēpē quo regnabat apud

Numa romanorum
 29000 aliam
 kumpia anno +
 29000 tpe opus

Jully

dux ipse bonu

Junus

Liber

Indeos ezechias. de quo dicit infra li. viij. ca. xxxiiij.
 a a aug. in detudine romanoz pbans q magi fu
 isser eis expediens par q bellu. Et pmo pbat
 q par fultz pponeda augmēto imperij. Seco ibi. s3
 plane p rāns rē.

ostēdit q in pncipio poterāt ex
 casari a bellis. q3
 vt videt ipst ba/
 buerūt iustā cām
 bellandi s3 ad re/
 pellendū hostes
 inuadētes. Et cr/
 cio ibi. s3 regnan/
 te numā rē. ondit
 q in prāte hoim
 ē magi par q3 rē.
 oz seu demōnū.
 b Idonea s3
 cā rē. vult dicere
 aug. q nō ē ido/
 nea cā q ideo sit
 regnū in detuz vt
 sit maius. loquit
 cū aug. affirma/
 tiae ironice. r s3
 sus est negatiu.

c Salusti vbi
 ait s3 in plogo
 catlinarij. r sunt
 s3ba salustij ab il/
 lo loco. igit in mi/
 tio reges rē. vsq3
 ibi excludit. An a

vt tā multum rē.
 vbi videt dicere
 salustius q p mū
 nomē iperij fuit
 nomen regis. f. a
 regendo dicit. p
 pter h acceptu p/
 mo hō sup hoiez
 imperiū. i. prāte
 vt regeret Et tūc
 reges crāt diuer/
 si. id est diuersi
 mode se habētes
 r occupātes. naz
 vna ps. i. aliq ex

erebant ingenū suū studio. f. et disciplina. aliq ex
 erebant corpus. f. venationibz vel alijs modis qto
 nō apparuit aliquā cupiditatem esse cām exccitij.
 d Virgilius dicit s3 li. viij. encidos. vbi virgili
 us post cōmendationē ipis qd fuit sub saturno q sic
 dicit in pcedētī ca. regnavit in italia cū iano. a q satur
 no etiā italia qndā saturnina ē dicit. Dicit g q illa p
 speritas r innocētia vite hūane duravit deterior. doi
 nec paulatim ac decolor eras. i. male colorata r de for/
 mis r belli rabies rē. e Sed plane rē. Dic pōit
 excusationē belloz q romani in pncipio cōtra finiti
 mos gesserūt q3 videt ad h coacti ppter importunita

ingratos r nequā. Si si h tā
 magnū bonū dū illi romē vt
 pōpilio ptulerūt. cur iperio
 romano p ipsa tpa laudabi
 lia id nūq3 postea pstituerunt
 An vtiliora erāt sacra cū in/
 stituerent. q3 cū instituta ce/
 lebrent. At q tūc nō dum
 erāt s3 vt eēt addebāt. post
 ea xō iā erant. q vt pdesent
 custodiebant. Quid g est q
 illi qdragintatres. vt vt alij
 volunt trigintanouē anni in
 tāta pace transacti sunt re/
 gnāte numā. r postea sacris
 institut. disq3 ipis q eidē sa
 cris fuerāt inuitari iā pfidibz
 atq3 tutoribus vix post tam
 mltoz annos ab vrbe p dita
 vsq3 ad augustū vnus p ma
 gno miraculo cōmēorat an
 post p mū bellū puniciū. q bel
 li portas romāi claudere po
 tuerūt. La. X.

a a rudent q nisi affi
 duis sibi q continuo
 succedētibz bellis romanū
 iperij tā lōge lateq3 nō pos
 set augeri. r tā grādi glia dif
 famari. b Idonea vero cā: vt
 magnū esset iperij. cur esse
 deberet in detū. Mōne in cor
 ponibus hoim satius est mo
 dicā staturā cū sanitate hfe:
 q3 ad molē aliquā giganteaz
 ppetuis afflictionibus pueni
 re: nec cū pueneris reqesce

tē vicinor q ipsos bellis impetebāt. Et ad h inducē
 s3ba salustij q hnt in pncipio catlinarij. vbi dicit bec
 verba. Urbem romam condidere atq3 habuere initio
 troiani. Qui cnea duce pfugi sedibus incertis vaga
 bant. Lūq3 bis aborigenes genus hūanū agreste sine

re: s3 qnto grandioribus mē
 bris: tāto maioribus agitari
 malis. Quid aut mali eēt ac
 nō poti plurimū boni: si ea
 tpa p durarent q pstringū sa
 lustius: vbi ait. Igit in initio
 reges (nā in terris nomē im
 perij id p mū fuit) diuersi: ps
 ingenū alij corpus exerce
 bant: etiā tū vita hoim sine
 cupiditate agitabāt: sua cui
 q3 satis placebāt. An vt tam
 mlto augerēt iperij debu
 ir fieri qd virgilius dicit s3
 dicens. Deterior donec pau
 latim ac decolor eras. Et bel
 li rabies r amor successit hū
 di. s3 plane p tantis bellis e
 suscepi r gestis iusta defen
 sio romanoz ē: qd irruētibz
 sibi iportune inimicis resiste
 re cogebat: nō auiritas ad
 piscende laudis hūane: s3 ne
 cessitas tuende salutis r liber
 tatis. Ita sit plane. Nā postq3
 res coz sicut scribit ipse salu
 stius legibus: moribz: agris
 aucta: fatz pspera satiq3 pol
 lens videbat: sicuti plerazq3
 mortaliū hnt: inuidia ex opu
 lentia orta est. Igit reges f
 plicz finitimi bello eos tem
 ptare: pauciz ex amicis auxilio
 esse. Nam ceteri metu pculli
 longe a periculis aberant. g
 At romāi domi militiq3 i: b
 tenti festinare: parare alius i

legib sine impio
 libez atq3 soluti
 hi postq3 in vna
 menta cōuenire
 s3 troiani r ab/
 originēs. dispa/
 ri genere. dispa/
 ri lingua alto mo
 re vnētes (more
 dibile cōmōtam)
 q3 facile coalue
 rūt. Et post ime
 diate salustij dic
 sic. s3 postq3 res
 coz s3 romanoz
 rū citulibz. vt fnt
 aliaz irām legibz
 (est ei vtraq3 tra
 bona) moribus.
 agris aucta. fatz
 psp. satiq3 rē.

Salustij in
 Encid. 8

f Igitur reges
 plicz finitimi
 bello rēptare sup
 ple romanos. et
 ponit hic infini
 ritus modus p
 indicariuo s3 rē
 ptare p rēptare
 rūt. sicut r in se/
 quētibz. r est an/
 tiqus modus lo/
 quēti q s3 ritus
 luitis fatz cōter
 loquit. vel subin
 telligat ibi cepit
 ita q finitimi ce/
 perunt temptare
 pauci ex amicis
 auxilio esse. i. fu
 crūt. nā ceteri. i.
 aliqui amici me
 tu pculli. i. pculli
 Et dicit pellēdo.

g Longe a periculis aberant. i. nō affuerūt romanis
 vt auxiliarent eis in periculis suis ppter metū potē
 tie aduersarioz. b At romani domi militiq3 in
 tenti tam circa res domesticas curandas vt habēret
 vnde possent esse r domū suā sustentare. quis p pps
 stipendijs in pncipio militabant. q3 etiam intenti res
 bus militaribus. Nam statim quādo vacabat eis re
 dierūt de bello domi. vt domus sue curam haberent.
 vnde dicit festinare. id est festinabant parare. f. que
 nondū erant parata p domo r p bello. idem cū tunc
 fuit agricola r miles. i. Plus alium horari. id ē
 horabant. hostibz obuia ire. libertatē patriā parca

*Impertum puzza
 vto a regibus*

*Pax p p mta
 argumēto p p p*

*Color
 2103*

*Maximiliano romanor r r suo regimē hūctoz an q h laudatū puzza
 zandzū sit dff dnofti h p p o quozaz p amre d m p dnofti*

refere regere armis. i. ptegere armis. k Post vbi re. dda aut ista decem his artibz roma creuit. no snt salu stij sz au gustini p qbz bz salusti sic. Impiu legitimu regiu iperij nome bre. l Sz regnate numa re. hic ondit. b. aug. q par e magi in pteate boim qz demonu. nec e in pteate de

monu nisi qm eis a fugion pra regunt. r fun dat se sup illa pa ce q toto tpe nu me pompili du rabat. r q in pte denti ca. Et de il la querit si erat a dqs. cam. f. eius r modu. vtru ne tunc aliq roma nos impeterent vel non. Si sic g alijs eos impete rtd. r m ecouer so romanis bella no ferent facta est par absqz h q inimici eoz vlllo martio. i. bellico ipetu terret. g eis de modis qbz tunc fuerunt ho stes sedant. pore rar du eos semp sedatos tenuisse vt pote iam de q bus in pcedenti caplo dicit e sp

fuisse clause nec oportuissz romanos bellasse. Si di catur q h no fuisset possibile. ergo cum no sit alta cau sa possibilitatis nisi voluntas alioz qui nolissent a bellis cessasse. sequit q bellu vel par no fuerit in po restate demonu. sed magis dependet a volutate hoim r tam bellum qz par sunt fm volutate hoim r no de monu. Et hic notandum est q beatus aug. no videt arguere ad altam prem diuisionis. qua in principio sue rationis posuit. Et causa est. quia si det pars illa f. q par illa pmanit tanto tempe. quia nullus erat q eos impeteret. statim apparet ex dictis q tunc magis est cededu q par illa dependeat ex volutate hoim q nolebant eos impugnare. Et sciendum q sicut dicit titus liuius libro pmo de origine vrbis. cu finitimi ro manoz cerneret numa sacris deditum. ceperunt habere romam in reuerentia tanta q nefas reputabar eaz armis impetere. m Nisi forte dñ tales re. Dic ostedit quo in potestate demonu sit aliquo modo par r bellum. r quo possunt vni homini vendere. id est p seruitio eius debito concedere illud qd est in potesta te alterius hois velle aut nolle. nam ipsi possunt ter rere homines ne bellent. r excitare homines ad bella dum si permittant. no tam sic q possunt ipsam vo luntatem necessitare. permittunt autem a deo tertere vel excitare mentes hoim. fm differentiam r qualita tem vitioz quibus succubunt. nam fm hoc sepe dñ

mones accipiunt potestatem super hoies. Et ad telle crum istorum. sciendum est q ipsi possunt si pmittan tur causare passiones r motus ipsius appetitus sen sicut. qz vocat hic aug. motus alioz. r istos motus sequit coitas hoim r pcpue maloz. r p qns pnt si su nant causare sic

lo puocauert. nisi forte dñ bellum. r pacem tales etia id ho vendere au tamen semp vor debur. qd alius ho voluit si luntas hois est ue noluit. Interest qdem ia magis causa. qz vitio pprio malas mentes q diabolus eam ne tenus sinant isti demoes vt cessitare non po terrere vel excitare. Sed si test. r quia etiam a volutate huma semp possent. nec aliud se na est q sibi per cretioze ac supioze pteate co mittit magis vt tra eoz conatu sepe aliter a minus posse. et geref sp in pteate hrent pacel ideo dicit aug. bellicasqz victorias: q semp Interest quidem fere p huanoz alioz motus iam re.

accidunt. La. XI. q Clas tñ pleriqz con tra eoz fieri voluta tem: no solum fabule multa a mentientes: r vir veri aliqd q men ple ruz re. vel indicantes vel significates: sed etiam ipsa romana pntef historia. Neqz em ali unde apollo ille cum an cuz aduersus acheos regoz ari stonicu a romanis bellaref. quatrduo fleuisse nuciatus

La. XI.

Clas ta/ men ple ruz re. In hoc ca. ostendit beatus aug. q par r bellicoy ctorie sepe puen unt tra voluta tem demonu. r py mo pbat hoc per veritatem histo ricam expresseam secudo ibi. vnde

no vsqz quaqz. pbat idem p veritatem fabulis velata Quantu vero ad veritatem historie. sciendum est q romani post secundu bellum punicu. habuerunt tra pphillipū regem macedonie bellum qd vocatu est bel lum macedonicu. nec fuit pphillipus iste pater alcran dri magni. sed alius cuius filius erat ptes de quo hic fit mentio. victus est aut pphillipus r subiugatus et fideliter se habuit ad romanos. q mortuo ptes filius ei cepit rebellare. r bellu. f. macedonicu scdm moue re tra romanos. q r ipse etia victus e r roma duc r etia code qst tpe litz paz an. bellu habuerit romanu tra antiochu regē syrie. que etia vicerit. r sibi leges imposuerunt vt volebat. Post h no modicu attalus filius eumenis rex asie monens. p sm romanu sui re gni testamero reliqt herede. ita q testamro regnu asie minoris adiecu est romanis. Huic aut attalo frater erat noie eumenes amicus roanoz. q filius habuit ex cubina noie aristonieu. r q hic fit metio. iste aristo nie mortuo attalo veditauit sibi regnu asie r achate. q achata dicit achatei seu achui seu achei q ide sunt. Iste g gregaro magno exercitu cu romanis bellu ha buit r victus r captus roma qz pductus ibide iussu se narus strangulatus e. huius g morte sicut narrat aug. puidens apollo cumanus. i. q cume q est ciuitas cam panie colebat dicit r fleuit. q r antiochu puidens r psm vincendos sicurat. optrauet em q isti ocs ro

Quo par dicitur r pntis demonu

manos vicissent. Flerus autem ideo pronuntiavit grecis malum. quia cum iam fuerit colonia grecorum. quidam greci fuerant. et de grecia venerat ad incolendum locum illum. quibus eo tempore que sicut apollo essent subiecti romanis. et quasi latini effecti. venientes autem de grecia secum tulerant statuam apollinis quam in grecia colere consueverant. ubi cum fleuissent. oruspices minus periti credebant quod pronuntiasset malum romanis. et non volebant cum in mare picasse nisi senes cumani restitissent. hinc peritiores aruspices oppositum interpretati sunt.

Nam camillam diana voluit apud virgilium de hinc narrat virgilium libro eneidos quod cum camilla que erat regina volscorum pro parte regni futuorum pugnassemus fornicis pro parte eneas. quidam nomine Aruns hasta percussit interfectus est. quod diana id est luna quasi Diana. quod nocte et die lucet sic dicitur. videns ingemuit eo quod cultrix eius fuerat. et comminata est se velle vindicare mortem suam morte illius que eam interfecit.

Et pallantem moriturum. Iste pallas fuit filius euandri regis arcadie. quem euandrus hercules rediens de hispania vindicavit de caeco quem hercules furatus fuerat et euandri animalia sepe raptis consumerat. nam hercules eum interfecit. propter quod ab euandro honorifice suscipitur est. pallas vero a parte suo missus postmodum ut eneas ferret auxilium contra turnum. cum turnum sibi obitum in bello habuisset oravit herculem iam deificatum et mortuum ut eum faceret victorem de turno. confidens de hercule propter amicitiam quam habuit ad patrem suum sicut dicit virgilius sic. Audiat alides. i. hercules iuvenem. id est pallantem magnos sub imo corde premit gemitum. s. hercules lachrymas effudit inanes. Et addit virgilius quod hercules precepsit sibi quod interficiendus erat a turno. nec aliter esse poterat. tunc morte sua vindicaret eneas interficiendo turnum. De isto pallante quem virgilium lancea vulneratus erat in pectore. narrat vincentius in speculo historiali li. xxv. quod tpebeinria secundi imperatoris viz circa annum dñi. M. lxx. corpus eius romae integrum est inventum. Diatus autem vulneratus quod in medio pectore turnus fecerat quatuor pedibus cum dimidio mensura: us est. Corpus vero muro applicatum sua magnitudine mentis vicit. ad cuius caput accensa lucerna repta est que non potuit extinguere donec quidam stilo substantia fecit foramen et sic aere subintrante cuanuit.

Luis epiraphium sic inuentum est. filius euandri pallas quem lancea turni militis occidit morte suo tacet bic d. Nec troiani neque lauiniense ab ipso enea re. hic notandum est quod postquam illum civitas metropolis troianorum fuit sub laomedonte patre pamurata non fuerit nisi quo regere. quod mor tempore pamur subuersa est. in autem laomedonte fuit regnum troianorum etiam sub hinc nomine. nam troia dicitur esse a quodam quod troas dicitur esse. et regnabat in fra ista buant laomedonte. In historia francorum dicitur quod tempore ayot iudicis edicta est troia. et stans. clxxx. annis tpe lapidibus capta est. De regno lauiniensi scidum est quod eneas veniens in italia rex latinus dedit ei vnum eam filiam suam iuxta que lauinia dicitur. Et dicitur hoc eneas civitatem reque a lauinia vrox sua lauiniam noiauit ubi regnavit tribus annis. et postea filius eius Julius asconius annis. xxvij. quod regnum vocat hic augustinus. lauiniense. dicitur translatus est in albam ubi regnavit sub. xij. regibus vsque ad romulum exclusivum non computato numitore. quod si annumeretur alius erit. xij. de quo augustinus. infra libro. xvij. ca. xxij. Dicitur tunc aduertendum quod licet augustinus vocat hinc regnum lauiniense. tamen idem regnum vocat ab historiographis regnum latinorum. vocat vero augustinus. regnum lauiniense a civitate in qua regnabat. Sed regnum latinorum dicitur a populo cui rex fuerat. et ideo quibus regnum lauiniense dicitur pagdurasse. quod lauinium a modico tempore fuit caput regni. in regnum latinorum tribus. xv. regibus cum cusebium duravit quorum primus dicitur fuisse enea. et vltimum amulum fratrem numitoris quod fuit avus romuli. postea vero condita roma latini vocati sunt romani. et cessavit regnum latinorum sub illo nomine. et bene ante ut dicit augustinus. infra li. xvij. ca. xx. nam alba condita. dicitur esse regnum albanorum. quibus apud historicos vocat regnum latinorum vsque ad tpe romuli. e. Sive quod cum romulo re. I. occidit quod romulus aliquos decos rome posuit. de quo etiam beatus augustinus. infra libro. iij. ca. xxv. facit mentionem. f. Sive quibus alba eversa re. Dicitur scidum esse quod sic narrat titus livius de origine vrbis libro primo civitates que longa alba dicitur esse condidit asconius filius eneas. xxx. anno postquam pro suis lauinium condiderat in quo regnavit asconius postquam lauinium dimiserat lauinie quod fuit mense eius fuit aliquos. vel novem ca fuit alios. In ea etiam civitate regnaverunt latini reges vsque ad romulum vel vltra. co.

Alba longa dicitur

stat enim q̄ i ea regnatū ē siue appellaret regnū latinorū
siue albanorū vsq̄ ad t̄ps nulli regis romanorū q̄ suc-
cessit nūme p̄pilio sicut numa romulo. Ip̄e v̄o p̄p̄
p̄fidia albanorū quā eis obiecit tullus ciuitatē illā sibi
uerit. q̄ steterat. ecce. ānis s̄m̄ t̄m̄. ⁊ de ciuibz albanis
aurit v̄bē fec̄t enī
eos venire romā
⁊ ibi habitare mōrē
eclū quē v̄bi ad
tecit. Ip̄i v̄o alba
ni sic trāstari de
os suos vt dic̄t
auḡ. secū romāz
trāstuler̄. v̄n̄ di
cit̄ h̄ auḡ. q̄ d̄s
ill̄ q̄s romulus i
v̄bē trāstulit. ⁊ q̄
postmodū etiā d̄
alba cuersa trāsti
turi erāt nūa de
os alios addidit

La. XII
Ec his sacri t̄m̄ ro-
ma diḡta ē ec̄ p̄re-
ta q̄ tā m̄tra illic p̄o-
p̄lii p̄stituerat. Nā ip̄i s̄m̄ū
tēplū nondū habebat iouis.
Rex q̄ppe tarquinius ibi capi-
toliū fabricauit. Esculapius
at̄ ab epidauo abiuit romā
vt pitissim̄ medic̄ i v̄bē no-
bilissima artes gl̄ios̄ exerce-
ret. Abat̄ at̄ deoz̄ nescio v̄n̄

q̄ vel custodirent alios p̄dicatos tanq̄ fugitiuos v̄l in-
uarēt saltes tanq̄ inualidos. q̄. d̄. si alij d̄ij fuissent sa-
tis validi vel voluissent remanere. frustra puidissent
ip̄e numa de pluribus **La. XII.**
Ec his sacri. ⁊c. In h̄ ca. oñd̄iebr̄is auḡ. quā
ta sit cecitas romanorū qui s̄m̄ q̄ roma creuit
s̄m̄ hoc etiā auerunt numerū deoz̄. ⁊ primo ostendit
quō multiplicauit deos. sc̄do ibi. sub hoc ergo ⁊c. de-
clarat vanitatem erroris eoz̄. b̄ Nam ip̄s̄ius s̄m̄
m̄tēplū ⁊c. hic sciendū q̄ duo erāt tarquinij reges
romanorū sc̄z tarquinius p̄iscus ⁊ tarquinius super-
bus qui fuit v̄ltimus rex romanorū. ⁊c. quo fit hic mō-
tio. Ip̄e enī sicut narrat titus liuius de origine v̄bis
li. j. postq̄ rebus bellicis finē impoſuerat. conuerſit
ad res v̄banas aim suum. Et in primis statuit edifi-
care templū ioui in monte. q̄ primo s̄m̄ iustinum libro
xliij. vocatus est saturnius. q̄ saturn̄ locū illū inha-
bitauit. postea mons tarpeius dicitur est. cū aut̄ fode-
rent ibi fundamēta tēpli inuentū est sub terra caput
hois cum facie integra. a quo mons ille q̄ in fra v̄bez
est. dicitur est mons capitolij. ⁊ etiā templū illud capi-
toliū vocatū est. q̄d iouis summū tēplū vocat hic bea-
tus auḡ. ⁊ merito. q̄ dicit tit̄ liuī. q̄ opus illi tēpli
ita sumptuosū erat ⁊ magnū. q̄ magnificētia romāo
rū q̄ fuit t̄pe augusti sub quo d̄n̄abat fere toti orbi v̄re
potuit illi aliquod equale facere. c̄ Esculapius
aut̄ ab epidauo ⁊c. Esculapius fingit̄ deus medicie
Epidaur̄ s̄m̄ eutropiū est ciuitas q̄ mō vocat̄ d̄yr̄
rhachū. q̄ vero roma fuit maior ciuitas q̄ epidaur̄
id̄ ambuit rome esse vt dicit auḡ. De aduēctōe aut̄
ei romā dicit tit̄ liuī de v̄bis origine li. x. in fine. q̄
cū roma graui pestilētia laboraret que tanta fuit vt l̄z
s̄nus ille. f. cccclv. ab v̄bē ⁊ dita in multis ser̄ esset. t̄n̄
v̄re ad v̄n̄ mali suffecit solatiū pestilētie. f. v̄bē v̄en-
tis. tā q̄ ad hoies q̄ etiā quo ad agros. Itaq̄ ⁊ suluer̄
libros sibylle de remedio. ⁊ inuentū est q̄ esculap̄ de
epidauo romā afferend̄ esset. Id̄ etiā narrat oros̄
us li. iij. De hoc v̄ro narrat titus liuius li. xj. ab v̄-
bē ⁊ dita. ⁊ valerius li. j. q̄ tribz ānis continuis v̄bz
afflicta fuit graui pestilētia. Missi ergo sunt p̄ re-
medio legati ad accersendū de epidauo esculap̄. q̄

Esculap̄ deus medicie

venientes ab epidauris ducti s̄m̄ tēplū esculap̄. q̄d
q̄nq̄ milibus passū ab epidauo distabat. ⁊ ecce ser-
pens q̄ q̄nq̄ licet raro ab epidauris visus fuerat. nū-
q̄ t̄n̄ sine bono ip̄oz̄ visus est. propter q̄d etiā in mo-
dū esculap̄ venerat p̄ p̄ces v̄bz clarissimas leui tra-
ctu rege cepit tri-
duos ⁊ p̄pec̄t̄ ē
haud dubiā an̄ se
appetere clarioris
sedis alacritates
ferēs. ⁊ inde ad
nauē romanā p̄-
rexit ac nauē cōp̄-
sec̄dit. v̄bi v̄nius
ligat̄ tabernacu-
lū erat ibiq̄z quie-
uit. Cū h̄o nauē
gando. Encaum
peruenissent. ser-
pens qui v̄bz i
nauigio roman̄

nata p̄nestinū mōtē infedit.
Indignū ei erat vt cū ei s̄m̄ fili-
us iā colli capitolio p̄sideret
adhuc ip̄a i loco ignobili lami-
taret. Que t̄n̄ si oim̄ deoz̄uz
m̄f̄ ē: nō ē secuta solū romāz
q̄sdā filios suos: v̄ez ⁊ alios
p̄cessit etiā secuturos. Abi-
roz̄ sane si ip̄a pepit. cynoce-
phalū: q̄ longe postea venit
ex egypto. Utrum etiā dea
febris ex illa nata sit: vide-
serat ad terram dilapsus est. edem esculap̄ij que
erat intrauit. ⁊ ibi tribus diebz remansit dato sibi ci-
bo. postmodū vero ad nauē reuersus se romā ad v̄-
bēndū p̄buit. ibi in ripā tyberis egressus. i insulā v̄bi
templū dicatū fuit esculapio trāsnatauit. ⁊ cessauit
pestilētia a romanis. Id̄ narrat ouidius li. xv. me-
tamo: phosia. Vocat̄ est aut̄ serpens ille in cui⁹ spe-
cie venit esculap̄ s̄m̄ papiā epidaur̄. q̄ de epidau-
ro ciuitate venit. Et est h̄ aduertendū p̄p̄ libros sibyl-
le de q̄bus hic fit mentio. q̄ cū fuerint decē sibylle vas-
tes famose. sibylla de qua fit hic mentio fuit sibylla
cumea dicta amaleba. d̄ q̄ dicit̄ Isido: li. viij. etymo-
logiaz. q̄ ip̄a nouē libros attulit tarq̄mo p̄ico regi ro-
manorū quinto. in quibz erant decreta romanorū p̄ scri-
pta. dicta vero est cumea a cuma ciuitate campanie.
cui⁹ sepulcrū adhuc in sicilia manet. Dec̄ Isido: A.
Belli: v̄ro li. j. narrat q̄ anus q̄dā incognita ad tar-
quinij regē sup̄bū adijt nouē libros ferēs. quos cēdi-
cebat diuina oracula. cosq̄ dicebat vendere velle. sed
cū iudicio regis p̄ciū excessiuū peteret. ab ip̄o irrita ē
Tū illa igne corā rege facto tres ex ill̄ libris cōbussit
interrogās si rex ser̄ libros f̄duos cōl̄ p̄cio veller eme-
re q̄ dixit anū illā delirare. que statim tres alios cōbus-
sit. interrogās regē de tribz residuis libris sicut de ser̄ se-
cerat. q̄ mulieris vidēs p̄stantiā. tres libros emit non
minor p̄cio q̄ p̄ctum erat de oibz. Mulier vero il-
la postmodū a rege digressa nunq̄ cōparuit. libri ve-
ro tres illi appellati sunt sibyllini. ⁊ in sacrarium ⁊ di-
ti sunt. ⁊ ad eos q̄st̄ ad oraculū q̄ndecim viri adeūt. cū
dij imortales publice p̄sulendi sunt. Dec̄ ex. A. gel-
lio. Et id̄ in s̄ma narrat solin̄ capitulo de sibyllis.
d̄ Mater aut̄ deoz̄ ⁊c. de hoc notat̄. s. ca. xxx. li. j.
c̄. Si ip̄a peperit cynocephalū. dictum est supra li
bro. ij. capitulo. xij. f̄. Utrum etiā dea febris ⁊c.
Nota de ista supra libro sc̄do. capitulo. xij. De ista
vero dicit hic augustinus q̄ esculapius p̄ncipos ma-
tris deoz̄ū habet videre si dea febris processerit ab ip̄a
q̄ esculapius cum dicat̄ deus medicie ip̄e habet de
febre curare ⁊ iudicare v̄nde proueniat ⁊ habet oraci-
nem. Dicitur autem esculapius p̄ncipos marris de-
oz̄um. quia cybeles mater deoz̄um genuit. Jouem.

*Sibylle d̄m̄
decem fuisse*

*Pluralitas
Sorum*

et iuppiter apollinē. apollo vero esculapiū s De
 am cuius romanā rē. p rāto dicit sebxē cuius romanā. qz
 ipsa nō fuit aliunde adducta. sic berechynia mar' deoz
 a sic esculapi'. s3 solū a romanis est ipsa deficata
 b Sub h' tor deoz rē. scādū ē b q' romāi ita multū
 pliauerūt deos
 i vbe. q' vix erat
 aliqd i vbe cui nō
 attribuisse de
 os p'ios q' dā
 fecerūt celestes.
 id ē in celo habi
 tātes. sic iouez z
 multos alios. q' dā
 dā terrestres. sic
 faunū z picū celi
 bē z bmoī. q' dā z
 ifernales sic plu
 tonē. sebxē. pallo
 rē z furias. q' dā
 iō aq'icos. sicut
 neprunū deū ma
 ris. z nymphas
 siue musas fecerūt
 rūr deas aquarū
 z illas distinxerūt
 fm diuersitatem
 aquaz. Nā nym
 phas marinas
 dixerūt naiades.
 nymphas fonta
 nas amadriades
 cāpoz napeas.
 montū orxades.
 siluaz dyades.
 Nec suffecerunt
 aliq' nympe du
 abas q' v' tribi.

rit esculapius p'nepos eius
 Sed vnde cūq' nata sit non
 opinor audebūt eā ignobilē
 s dicere dij pegrin' deā ciuez
 b romana' Sub h' tor deoz p'si
 dio q's nūcrare q's pōt indi
 genas: z alienigēas: celestes
 terrestres: ifernos: marios:
 fōranos: fluuiales: z vt var
 ro dicit certos atq' incertos: i
 oibusq' generib' deoz sicut i
 alalib' mares: z femias Sub
 hoc g' tor deoz p'sidio p'situ
 ta roma: nō tā magnis z hor
 rēdis cladib': quales ex mul
 tis paucas cōmēorabo agi
 tari affligiq' debuit. Minis
 em multos dos grādi sumo
 suo: tāq' signo dato ad tuitio
 nē p'gregauerat: q' b' rēpla al
 taria: sacrificia: sacerdotes i
 stituēdo atq' p'bendo: sūmū
 vero deū cui vni hec rite ge
 sta debent: offēderet. Et fe
 licior q'dē cū pauciorib' vixit
 Sed q'nto maior facta est: si

illo noie vocati sūt latini habuerūt eā p'pitiā b Ro
 manos rez d'nos rē. iste s' sus ē virgilij li. j. encidos
 vocati sunt autromani togati a toga q' est vestis qua
 antiq' romani vti solebāt in pace fm papia q' diuersa
 genera togaz distinguit. Et sicut dicit. A. gel'. ro
 mani p'imo sine
 tunicis toga solā
 amicti fuerunt.
 c Nec ven' ipa
 encidas rē. Enē
 ade sunt romani
 g'citi ab enea hos
 dr ven' p'pialr fo
 uisse duplici rōe
 scz z q' troiant' e
 rāt. dilexit ei troi
 anos. p' paridē
 q' dedit iudiciū p
 ea z Junonē. vt
 sup' tactū est z et
 as q' venus fuit
 mater enee. sic s
 li. isto ca. iij. di
 cum est.
 d Ur bone et
 equo mox rē. b
 dicit. b. aug'. p' p
 romulū z socios
 suos qui nō po
 tuert habere cas
 dolose. vt supra
 dicitū est. ca. xvij.
 li. ij. p' rter quēra
 p'ru secuta s' po
 stea multa bella i
 ter raptozes scz
 romanos z parē
 tes raptarum z ita debellabat inter soceros z generof
 q' oportuit multos occidi ex vtriq' parte. c Et
 misere femine rē. hoc dicit p' rter puellas raptas que
 grauer valde tulerunt in p'ncipio iniuriam sibi fa
 ctam a romanis. Dicit em titus liuius libro primo de
 vrbis origine. q' non minor erat indignatio raptarū
 filiarum q' parentum. Sed raptozes mirebant se ex
 cūsare z ascribere totum facrum crudelitati parentū
 qui ipsi filias suas p'centibus in vxores dare vole
 bant. Et sicut dicit titus. accedebant z blandicie corū
 virozum factum purgantium cupiditate atq' amore.
 que maxime ad mulicbre ingenū efficaces p'cces sūt
 et sic mitigati sunt animi puellarum. Sed parentes
 statim post raptum filiarum cum sordida fesse laebz
 mantes circuibant ciuitates vicinas et querelis suis
 eos concitabant contra romanos. Quamuis autem
 maior pars raptarum esset sabincensium. crant. tamē
 et alie rapre aliorum locozum. P'imo ergo pugnaue
 runt contra romanos hac de causa. ceminensies qui in
 agrum romanum magnum impetum fecerunt vastā
 do scilicet agros eozum. Sed dum vastando se spary
 sum diffunderent fit eis obuius romulus cum exerci
 tu suo. leuig' certamine docet vanam sine viribus
 iram esse. Exercitum enim fugat. Regem eorum
 in p'elio occidit. et spoliat. et duce eozum interfecto

Encid.

ciuitate capir. Eodē etiam tpe antemantū exercitū
fines romanorū iuadir. q̄s palātes. i. palā z sparsim
vagātes legio romanorū opp̄sūt z oppidū eorū cepit.
Sed herfilius v̄rorū romulū p̄cibō raptaz fagitarā orat
maritū. v̄r pentibō eaz ignoscat z inciuitate accipiat.

id ē in ciuitū liber
tate. Postea cru
stumi bellū in
ferētes romanis
victi sūt. Nouis
sime at a sabinis
bellū ceteris gra
uis romāis illā
tū est. q̄ nō prius
ostēderūt bellū q̄
intulerūt. Et p̄
mo arcē capito
lij capuūt tali ar
te. Nā arcē perat
q̄dam noie spuri
us rorpeius. hui⁹ filia p̄ hauriēda aqua arcēz exierat
cui tū ratiū s̄ncēps sabinoz occurrēs cū suis. p̄mit
tit sibi dona si ip̄os in arcē introducat. q̄ ea duce arcēz
igressi ip̄am mor̄ iterficiūt. Occupata s̄git arcē poste
ra die cū romanis p̄gredunt. Ostiū hostiliū duce ex
ercitū romanorū occidūt. z exercitū vsq̄ ad veterē por
tam palatij fugāt. Romulus v̄o z aliq̄ romani fugien
tes iouē orāt v̄r terrore auferat z fugā sistat. tēplūq̄
iout romulus deuouit. quē postmodū iouē statore ap
pellauit. q̄ romāos stare fecit in pugna ztra sabios
resistere em̄ mor̄ romani ceperūt. z romulus cū ferō
cissimis suoz. impetū in hostes faciens fugat sabios
Et itegrato bello ex v̄traq̄ p̄te cepit p̄s romanorū su
pior esse. tūc sabine mulieres q̄ raptē fuerāt crimbis
sparsis z scissa veste inter acies ip̄as z tela volantiā
medias se ponūt ex vna p̄te rogando p̄entes z alia vi
ros ne sanguine nefando loceri z generi se respgerent.
sicq̄ mouēt aios v̄rorūq̄. q̄ facto silētio duces ad se
dus faciendū pdcūt. nec solū pacē. s̄ etiā vna ciuita
zē ex duabo faciūt. regimē z sociat. z impū oē roma
z p̄ficiūt. romani vero ecōuerso v̄r aliqd̄ sabinis darēt
scipos quirites a curibō appellat. fuerāt autē sabini
cures vocari. Nec ex tito liuto diffusi p̄posui. q̄ d̄ his
factis. b. aug⁹. z in hoc ca. z in pluribus alijs locis se
pe facit mentōz. Istud etiā bellū z pacē describit histo
rice ouidius libro. iij. de fastis. f̄ Propter vnum
cesarem zē. hic interponit bellū consumile. v̄iez inter
iuliū cesarē z pompeiū. quoz cesar fuit soer z pom
peiū gener. q̄ mortua filia cesaris scz iulia quā des p̄o
sauerat pompeius habuerūt inter se bella formidima.
vocat⁹ est autē iste pompeius. magn⁹ pompeius. p̄pter
magnitudinē sui nois. Egerat em̄ bellū in oriente cu
z xij. regibō quos oēs vicit z romanis subiecit. de cui⁹
strēnuitate facit etiā aug⁹ infra li. viij. ca. xlv. menti
onē. z de malis etiā que fecit in ir̄lm z populo iudeo
rum. Sed z iulius cesar strēnuissim⁹ sup oēs mor̄ta
les sui t̄pis erat. Decretū autē sibi bellūz fuerat a sena
tu ztra gallos. quo expleto cum oēs gallos subiugaf
ser z romā etiā victo: reuertēref. anteq̄ v̄bi appropi
quaret. petijt sibi alterum consulatū. fuerat em̄ semel
consul. s̄z petijt sc̄do consul fieri. inuēs petēdo q̄ h̄
opozteret omnino sibi concedi. sed contradicrum est a

marcello tunc cōsule z pompeio z carone. p̄ceptūq̄
sibi v̄r dimissis exercitibō quos habebat ad v̄bē redi
ret. z pompeio ex auctoritate cōsulis cōmissē sunt les
giōes quedā. tanq̄ futuro duci belli ztra Julii si ar
ma mouere veller. Julius autē p̄ diuersa loca discurrens
etiā vsq̄ i bispa
niā collegit exer
citū magnū val
de z fore. z sules
aut z tor⁹ senar⁹
ac vniuersa nobi
litas fugit in gre
ciā. z apud epirū
se colligētes stas
tuerūt ibi bellū i
ferre iulio si i gre
ciā veniret. q̄ v̄r
niēs cesar z gre
dies vicit⁹ ē a pō
peio z fugatus.

q̄ datus celeri canimus. Eli i
cerunt ergo romani vt stra
ge locerozum manibus cru
entis ab eorum filiabus am
plex⁹ miserabiles extorque
rēt: nec ille auderet flere pa
tres occisos. ne offēderēt vi
ctores maritos: q̄ adhuc ill
pugnātib⁹: p̄ q̄bus facerent
vota nesciebāt. Talib⁹ nup
tius iplm romanū nō venus

cuasit tñ. qz pompeius nocte interuenire ised noluit
Luc dixit cesar nec pōpeū scire vincere. z illa die m̄
se potuisse superari. Postmodum in thessalia dimi
cauerunt. nec v̄nq̄ adhuc romane copie in vnum aut
maiores aut melioribus ducibus p̄uenerunt. torum
ordem terrarum facile subicere. Tandē post longaz
pugnā fortis dubie fugit vniuersus pompeij exerci
tus. z ip̄e etiam fugatus alexandriā egypti perijt. spe
rās a prolomeo rege egypti auxiliū habuisse. sed ip̄e
caput pompeij abscisum z anulum eius cesari misit.
Postmodum inter fecit filius z filia z nepotes
pompeij. z secuta sunt multa bella in diuersis parti
bus. z strages hoim multē. cesare eos q̄ pompeio fa
uerant p̄sequēte. quatuorq̄ annis hoc ciuile bellū in
resinenter totū mundū tenuit. Hec extracta sunt ab
ozofio k. vj. z eutropio li. vj. Ideo lucan⁹ qui d̄ his
bellis historā verā metrice scripsit. i principio sui li
bri sic dicit. g. Bella p̄ ematibios zē. nā thessalia
vbi mai⁹ bellū fuerat fm̄ papiā. quondā ematbia vo
cabat. z ideo campi ematbij vocant a lucano campi
thessalis. vel qz ematbia interpretat sanguis z in cāpis
illis vbi pugnātū est effusus est sanguis multus. ido
cāpos illos vocat ematbios. Bella autē illa dicit fuis
se plusq̄ ciuilia. qz iulius z pompeius non solū fue
runt ciues. sed etiā affines. z ideo plusq̄ ciues. flo
rus vero in epitomate de bello hoc dicit q̄ nō recte ci
uile d̄: ac nec sociale. sed nec externū. sed pot⁹ cōmu
ne quoddā ex oib⁹ z plusq̄ bellū. Sōm̄ hec q̄ bene
dicunt illa plusq̄ ciuilia. Dicit autem lucanus.

h. Jusq̄ datus sceleri zē. qz ius ciuilitatis z affinita
tis. nūc versum est in scelus. vel qz tunc sub colore iu
ris fiebat scelera i. Tuerūt ergo romani zē. hic re
dit beatus aug⁹. ad historā p̄ntactā d̄ raptu sabiaz
k. Nō venus sed bellona. zē. Tenerem hic excludit
quod supra in hoc capitulo fuit tactū q̄ venus faue
bat romanis p̄curans eis prospera. Nuptie autē de
quibus hic fit mentio non fuerūt p̄spere. qz fuerunt
occasio mulrozū bellorū. Et ideo dicit q̄ bellona que
dea est belloz z alio nomie d̄: pallas seu mincrna fec
bas nuptias z fo: san h̄ die. qz alexader paris iudiciū
dedit contra palladem sicut contra iunonem. v̄r di
ctū fuit supra libro primo capitulo tertio. p̄pter qd̄ ex

Lucan⁹ li. j.

Lucan⁹ li. j.

Mala q̄ p̄p̄ta f̄
lōa v̄r romulū

ipsa fuit irata troianis sic & tuno. Et b. aug. balludis virgilio li. vii. encidos. vbi inducit iunonem turbam de pace facta inf regē latinū & enea. dicit enee in vrox lauinia. q nuptie ille foret occasio effusiois mti si sanguis & belloz. dicit sic. Sanguis troiano & rutilo dotabere hgo. Et bellana manet. pnuba. In rei veritate pp nuptias illas turn rex runloz intulit bellū taz regi latio q̄ etiā enee. q̄ latin p̄ mo spopoderat lauiniā turno. postmodū hō ye niente enea dedit eā enee i vrox. in pmo aut bello runloz & latinū er troianos inf se. erus ē rex latin. In scdo inf fecer ab enea turnus. Tertū fuit plū ex eadē cā sumēs originē. in q̄ inf fecer est enca. p pter q̄ die iuno. & bellona manet pnuba. i. bellana erit pnuba tua. id ē mediatrix et pcuratrix nuptiarū tuaz. ē aut pnuba idē qd p̄ nymphas. i. illa q̄ nubere viro p̄tū git. I. Aut forassis alecro illa. h̄ sciendum q̄ tres fingunt furiē de infernalē erinte serpētibz pp̄ venena q̄ in boim mētibz cau sant. i. appetituz vindicte. opū de viderū. & libidio se voluptatis amox. P̄ia furia vocat alecro. se cūda respōne. tertia megera. Et it̄ alecro nomē ideclabile qd iterp̄ tal faciēs luctū. Et alludit b. b. aug. dicit h̄ gl̄. vr. s. f̄ngit em̄ h̄ gl̄ q̄ iuno fuit irata pp̄ pacē sup̄ tactaz. i. latinū cū enea. in t̄m q̄ cōminata ē se velle excitare de os ifernales & troianos. Et die q̄ ad mādāru iunōis alecro p̄mo cōmouit vrox latinū amatā noie & enea. q̄ suavit viro suo q̄ nō daret filiā suā enee. s̄ frustra nū sa ē. Postmodū hō alecro p̄curavit turnū & rutilos in trā & tra latinū & enea. & secuta sūt mala sup̄ terra. s. ef fusio sanguis. & strages maḡ belloz in Andromache felicit. Andromache fuit filia Eetōis reḡ thebaz. & vrox hectoris. Pyrrh̄ aut fuit filius achil Achil les hō infecit hectorē. & pyrrh̄ p̄mū. Andromache igit p̄ mortē p̄ami captiuata ē. cur̄ t̄m amore capt̄

Esse fuit infernalco

sed bellona dotauit. aut for tassis alecro illa iferna furia iam eis fauente iunone plus in illos habuit licentia q̄ cū eis precibus contra eneam fuerat excitata. Andromache felicitus captiuata est q̄ illa coniugia romana nupserunt. licet seruales: tamen post ei amplex nullū troia noz pyrrh̄ occidit. Romāi aut loceros interficiebant i plijs: quoz iam filias ample xabant in thalamis. Illa vicroxi subdita: dolere t̄m suorū mortē potuit nō timere. Ille societate bellantibz: parentū suorū mortes pcedētibz viris timebat: redeuntibus dolebat: nec timorē habētes libez: nec dolorē. Max ppter interitū ciuiū: p̄p̄nq̄ rū: frat̄: pentū aut p̄rie cruciebant: aut crudelit̄ letabatur victorijz maritoz. huc accedebat q̄ vt sunt alterna belloz aliq̄ pentū ferro amiserūt viros: alieq̄ vtrozūq̄ ferro: & pentes & viros. Re q̄ em̄ & apud romanos pua fuerūt illa discrimina. Sid̄ dem ad obsidionē quoq̄ peruentū est ciuitatis: clausisq̄ portis se tuebant. Quibus

pyrrh̄ t̄m q̄ duxit eā i vrox. & p̄bas nuptias nullū troianū occidit. q̄ hō andromache captiuata fuit. bear̄ auḡ amplex̄ eius dicit seruales. Nā scr̄ a ser uado d̄. Qui em̄ in bellis seruabant ad vitā. serui d̄i erunt. Signant̄ aut̄ hic facit mentōz de nuptijs an dromaches. q̄ ipsa p̄ eo q̄ nupta fuit pyrrho multum anxie p̄sta ē enee di. felicit̄ p̄tū gisse foroz sue polyxer ne q̄ imolata fuit ad tumulū achil lis a pyrrho quā sibi q̄ pyrrho nup̄ tra fuit. sic dicit virgil̄ li. iij. enci dos. & hoc q̄ sic idē virgil̄ dicit alterā amās pyrrhus. andromachē cuidā famulo in vrox tradidit. Dicit t̄m auḡ gusti. cā felicitus nup̄sisse capti uā pyrrho. q̄ romāos sabins p̄ pter cām sup̄ rā ctā. & q̄ nō sunt ora bella ex his nuptijs sic ex ill. n. Sid̄ dem ad obsidionē rē. Ea q̄ h̄ narrat. b. auḡ q̄ p̄tū gisse q̄ n̄ fac̄ p̄nceps sabinoz dolo oc cupauit arcē ca p̄tolij & postmodum pugnauit contra romanos vt supra in isto capitulo narrauit. Deinde titū tacium rē. Iste titus vt supra d̄ xi receptus est a romulo in societatem regni. ita q̄ romulus & titus simul regna uerunt. ad quod romulus necessitate compulsus est. vt supra patuit. cum tamen sicut dicit augustinus germanum propiū um salicet remum non posset pari secum regnare. p. Unde & ipso interfecto. rē. De interfectione rāq̄ narrat titus liuius libro primo de vrbis origine. q̄ postq̄ pax & societas inter romulum & ipsum facta est. contingit q̄ laurentes seu lauimenses miserunt ad eum nuncios quos propinqui repulerunt contra ius gentium. Cum vero laurentes de hoc conquere rentur ratio. ipse dissimulauit eis facere iusticiā. im mo propinquos defendit. Unde postmoduz cum ipse laurentū ascenderet ad sacrificiū solēne. a laurentibz interfectus est. L. vius interfectionē romulus non ita tulit male sicut debuit. nam mortem dimisit inultā. et

ad tumulū achil lis a pyrrho quā sibi q̄ pyrrho nup̄ tra fuit. sic dicit virgil̄ li. iij. enci dos. & hoc q̄ sic idē virgil̄ dicit alterā amās pyrrhus. andromachē cuidā famulo in vrox tradidit. Dicit t̄m auḡ gusti. cā felicitus nup̄sisse capti uā pyrrho. q̄ romāos sabins p̄ pter cām sup̄ rā ctā. & q̄ nō sunt ora bella ex his nuptijs sic ex ill. n. Sid̄ dem ad obsidionē rē. Ea q̄ h̄ narrat. b. auḡ q̄ p̄tū gisse q̄ n̄ fac̄ p̄nceps sabinoz dolo oc cupauit arcē ca p̄tolij & postmodum pugnauit contra romanos vt supra in isto capitulo narrauit. Deinde titū tacium rē. Iste titus vt supra d̄ xi receptus est a romulo in societatem regni. ita q̄ romulus & titus simul regna uerunt. ad quod romulus necessitate compulsus est. vt supra patuit. cum tamen sicut dicit augustinus germanum propiū um salicet remum non posset pari secum regnare. p. Unde & ipso interfecto. rē. De interfectione rāq̄ narrat titus liuius libro primo de vrbis origine. q̄ postq̄ pax & societas inter romulum & ipsum facta est. contingit q̄ laurentes seu lauimenses miserunt ad eum nuncios quos propinqui repulerunt contra ius gentium. Cum vero laurentes de hoc conquere rentur ratio. ipse dissimulauit eis facere iusticiā. im mo propinquos defendit. Unde postmoduz cum ipse laurentū ascenderet ad sacrificiū solēne. a laurentibz interfectus est. L. vius interfectionē romulus non ita tulit male sicut debuit. nam mortem dimisit inultā. et

cum laurentibus sedus habuit ne deinceps vltio peteret. ppter qd videt qd interfectio illa sibi placuit. vt solus posset regnare. Dicit qd bris aug⁹ qd interfect⁹ est rati⁹ vt romulus maior: eēt de⁹ irridedo romanos qd romulū tanq̄ funestū & impiū deū sibi fecerat vt sup li. q. ca. xy. Qui tō maior videt qd interfecto tatio solus regnauit.

La. XIII
a q Vid deinde post nū mā & In hoc ca. enūerat b. aug⁹. mala q̄ passi sūt romani sub regū bus & specialiter s̄tertio regē romanorū. De mal⁹ vero q̄ passi sūt rpe nūme q̄ fuit scōs rer nō facit mētionē qd ipse solus regū in pace vixit. & romāi s̄ te toto rpe ei⁹ se te vixerūt. Et facit in h ca. duo. qd pmo enūerat p̄dicta mala. scū do tibi. vīm tū patiebant & c. ostēdit qd dū romanorū q̄s multiplicauerūt solū p̄ bōa rpalia q̄renda et mala rpalia vitā da sunt p̄cēdēdi & frustra colebāt b In bellū albanū puocati sūt

mo sub tot dijs tutoribus iura ciuitatis? Videt quanta hinc dicit qd multa possēt nisi q̄ sup sunt nra curaret intentio: & sermo in alia festia: ret. Caplin. XIII. a q Vid deinde post nū mā sub alijs regi bus? Quāto malo non solū suo sētā romanorū: in b bel lū albanū puocati sūt: qd videlicet pax nūme tā lōga viderat: qd crebre strages romā albaniq̄ exercit⁹ fuerūt & vtriusq̄ cōmotio ciuitatis. Alba nāq̄ illa quā fili⁹ enee creauit ascani⁹: rome maf p pio: ipa q̄s troia a tullo hostilio puocata p̄slixit. Lōstīgēs autē & afflicta est & afflixit donec multorū tederet pari de sectōe certaminū. Tūc euē tū belli de ter geminis hinc atq̄ indefratrib⁹ placuit ex periri: a romanis tres horatij: ab albanis autē tres curiatij p̄cesserūt: a curiatijs tribus duo horatij: ab vno autē horatio tres curiatij supari &

id est tres fratres i vno & tres in alio. nec etate nec vltibus disparces. tres vō horatij & tres alij curiatij appellati sunt. qui tū ex pte romanorū. & qui ex pte albanorū non est certum. vt dicit tit⁹ liui⁹. nū maior pars scriptorū tenet & dicit qd horatij fuerunt romāi. Et idē tenet hic bris au gusti. Assensum est ergo ab vtroq̄ dūce vt ipi p̄ dicit inter se pugnent vice duoz exercitūz. & vbi fuerit victoria. ibi sit imperium. Lōcurrūt igit in plū. & pmo interfecti sūt duo horatij tertio ille scuratioz vō nullus interfect⁹ s̄ oēs grauitē vulnerati. q̄ ergo sanus erat & integer cogitans se nō posse simul tribo restere q̄uis grauitē vulnerat⁹ fugā simlat vt tres ipm inuicē inseq̄ temptātes ab inuicē separēt q̄bus ab inuicē remotis ad p̄ctum reuertitur. & pmo interfecit vicinorē. postea alium. & tandem scilicet superat et occidit tertium. quib⁹ sic mortuis ipse postmodum

extincti sūt. Ita roma exstitit victrix: ea clade etiā in certamine extremo: vt de sex vltis vn⁹ rediret domuz. Luidam nū i vtriscq̄: Luiduct⁹ nisi enee stirpi: nisi ascanij posteris: nisi plū veneris: nisi nepotib⁹ ionis? Hā & hoc plusq̄ ciuile bellū fuit: qm̄ filia ciuitatis cū ciuitate matre pugnauit. Accessit aliū huic ter geminorū pugne vltime atrox atq̄ horrendum maluz. Hā vt erant ambo populi prius amici: vicini quippe atq̄ cognati: vni curiatiozū desponsata fuerat horatiozū soror: hec postea q̄s spōsi spolia in victore fratre conspexit: ab eodem fratre quoniam fleuit occisa est. humanior huius vnius femine: quā vniuersi populi romani mihi videtur fuisse affectus. Illa quem virum iam fide media retinebat: aut forte etiā ipm frēm dolēs q̄ eū occiderat: cui sororē pmisat: pu to qd non culpabilis fleuerit.

tenet hic bris au gusti. Assensum est ergo ab vtroq̄ dūce vt ipi p̄ dicit inter se pugnent vice duoz exercitūz. & vbi fuerit victoria. ibi sit imperium. Lōcurrūt igit in plū. & pmo interfecti sūt duo horatij tertio ille scuratioz vō nullus interfect⁹ s̄ oēs grauitē vulnerati. q̄ ergo sanus erat & integer cogitans se nō posse simul tribo restere q̄uis grauitē vulnerat⁹ fugā simlat vt tres ipm inuicē inseq̄ temptātes ab inuicē separēt q̄bus ab inuicē remotis ad p̄ctum reuertitur. & pmo interfecit vicinorē. postea alium. & tandem scilicet superat et occidit tertium. quib⁹ sic mortuis ipse postmodum

re. historia quas hic ponit beatus aug⁹ ponit titus liuius libro p̄mo de vrbis origine. Albam siquidē cōdidit ascanius fili⁹ enee vbi regnauerunt reges latinorū qui enee successerunt vsq̄ ad tempora romulū qui a regibus illis descēdit p̄pter quod cum romulus esset quasi pater rome. id est conditor: eius. alba fuit mater rome & propinquo: q̄s troia que etiā mater fuit. ppter quod fuerunt iste due ciuitates amice. donec succederet nūme in regno tullus hostilius q̄ pacem fastidiens occasiones belloz: quē sicut incipiens ab alba. Albani ergo puocati ad bellandū multorūtes confixerunt cum romanis. iam certantes de imperio cuius ciuitatum istarū esse deberet. tandem quadaz vice cum vtriscq̄ p̄ducti essent exercitus ad pugnam. merius p̄nceps albanorū perito colloquio cum tullo & obtento sic ait. Cupido imperij duos cognatos vicinosq̄ populos ad arma stimulat memo: esto cum iam signū pugne dabis. has duas acies spectaculo fore. incamus aliquā vīam qua discernat q̄s populus imperare debeat sine magna clade. Placuit tullo. Erant autē in duob⁹ exercitibus ter gemini frēs

ad suos reuertit cum ingēri leticia romanozū. c Luidam nū & hoc dicit quia tam albanū q̄ romanū ab enea descenderunt. & etiam ab ascanio filio enee. Vocat autem eos prolem veneris. quia vt supra dictum est libro isto ca. iij. dicebant eneam esse filium enchise & veneris. & quia enchises processit ex ioue. nam fingitur qd iuppiter de electra genuit dardanum. Dardanus vero genuit erich thontum. qui troen. qui assaracum qui capim. qui anebisen. ideo per consequens Eneas fuit nepos Iouis. eo modo quo omnes posteri alij a filio nepotes dicuntur. d Accessit aliud rē. hic tangit beatus augustinus scelus & malum quod dicam victoriam mox securuz est. nam sicut narrat titus liuius libro p̄mo. cum vltro: horatius de quo supra dictum est. rediret ad suos cum spolijs curiatiozū. occurrit sibi soror sua. que vnius curiatiozū sponsa fuit. sed nondum vxor et videns spolia sui sponsi. statim prorupit in fletum. quod egereretens frater eius statim occidit eā dicens. Abi hinc cum immaturo amore ad spolum oblitus fratrum tuorum mortuorum tuoz oblitus

Libe

patrie. imatur eius amor vocans. qz nodu fuerat in vroz ducta. sed solū sponsa illi que planxit.

e Unde em apud hgilu 2c. narrat virgili 1i. x. eneidos qz cu encas pugnarat 3 mezentiu q fuit rex erit scoz. 2 esset in pccatu occidēdi cu liberatē q filiu ei lausum. d lausuf

Encō-10

cu pugret tra e nea interfect est ab eo. que in eneas voluit p fido rās ei iuenerē. f Tm marceli lus 2c. d isto marcelli steru dicitur fuit. s. li. j. ca. vj g Lā dicit ab be. 2c. de adulterio illo. scz p idis dicitur fuit. s. li. bvo isto ca. iij. h Tm vt desides 2c. vult dicitur qz tullus hosti li pugnauit 3 al bāos nulla iusta cā sed solū vt ro manos q roto rē pote pdecessoris sui nume vicerat pacificē 2 erant effecti quasi des. ppter diffue rudinē armoz ex creitaret in reb bellis. Et ecce pth aug a vir gilo li. vj. eneidos vbi dicit sic.

Encō-6

Deta q ruper patic desides mo uebit. Tullus in arma viros 2 iā desueta triūpbia agmīa. Cui deoz dat tur' l' li. de origine vrbis Di cur em loquēs de nullo sic. Segne scere igit ciuitate rarus vndiqz morē exādādi belli querebat.

Salusti i catili.

i Qd virū salusti ma gnū trāseunter attingit. Luz em laudās breuiter antiqora cōmemorasset tpa: qn vūta hoim sine cupiditate agitabat: 2 sua cuiqz satis placebāt Postea 2o inqt qz in asia cyr: in grecia lacedemonij 2 atheniēses cepe vrbes atqz narōes subegere libidinē dominādi cām bellihfe: maximā gloriā in maxio ipio putare: 2 cetera q ipse instituerat dicere. Abhibi hucusqz satis sit eius vba posuisse. Libido ista donandi maghis malis agitāt: 2 pterit gen huma

et consueuerunt esse serui vt pater p situm kutum li. viij. de sedo bello punico. loc' aut vbi fiebat hmoi pugnic arena vel arenariū dicebat. qz vel erat locus arenosus per naturam vel per artem.

1 Nec amphitheatro 2c. Theatrum vocabat locus spectaculis dpu tatus sicut 2 amphitheatrū. Sed apthitheatrū erat figure circulari f m iud. vno b i ab amphib qd est circum 2 theatru Theatrum vero erat figure semicircularis. Terrā qz muris claudē batur Et nota qz differentia erat i ter arcū. theatru 2 amphitheatru nam in circo fiebant ludi circenses de quibz sup li. j. ca. xxij. In theatro fiebant ludi scenicā d bus supra li. ij. ca. iij. In apthitheatro vero fiebant ludi gladiatorij qui inter se causa glorie vel p m q 2 etiam quando qz cuz bestijs pugnant. scilicet in arena que erat intra amphitheatrum. vnde 2 ipsum amphitheatrum quandeqz arenarium vocatur. m Deinde ad fructum victorie 2c. quantum ad destructionem al be. narrat tur' li. vius de origine vrbis libro primo. qz postqz superant sūt albani qui torum ius suum in tribz curiarijs posuerant. vt iā dicitur est. ac pat inter romanos 2 albanos facta cēset. postea cetera tu metij domi reuerso. pat illa qz romans conce abatur imperiū

Pō-

displicuit vulgo albanesi. et corripuit dicatorum suum
mentu q tota fortuna publica tribu militibz commissi
Qui volens pro suo placere et cernens suos no suffice
re ad bellandū palā et in agro. contra romanos perat
pro los alios. s. fidenatos et vebios in bellū et romāos.

Eneid. 2

et se et suos pditi
oni pferuat. Na
cum postmoduz
tullus contra il
los populos pu
gnaturus cōfide
ret de exercitu al
banoy et duceret
meritum et alba
nos contra ipfos.
merius euz suis
tullum dicit et
prope i montes
cōfcedit vbi for
tuna bellantium
posset intueri vt
eo se conferrer q
fortunam cerne
ret pculare. qd
tullus comperi
ens clamauit in
exercitu suo non
esse de recessu ab
banorum in aliq
trepidandum qz
iussu suo recesser
int. vt hostes a
tergo inuaderēt
Uicit aut tullus
cum romanis. et
post victoriā ip
us metū corp^o fe
cit in duas pres
distrahit. ciuitate
etiam albanoy
quo ad muros et
domos funditus
euerit et ciues al
banos idē romā
ad eam inhabitā
dū transire. fuit
autēz alba terris
ciuitas i qua tro
iani posuerāt ca
put regni succes
sive. prima fuit
ilium. secunda la
uinū. tertia fuit
alba. quarta fuit
roma.
n Ubi amulius
expulso re. fte
amulius fuit fra
ter numitoris tu
nior quē a regno
exclusit. vt supra
libro isto ca. iiij.
dicitur fuit. Et

vbi rex latinus eneam regē
peregrinum atqz fugiuium
constituerat: tertio loco ha
bitauerant numina illa troi
ana. Sed more suo etiam in
de iam fortasse migrauerant
ideo deleta est. Discesserāt
videlicet omnes ad ytis arif
qz relicti dii: quibus imperi
um illud steterat. Discesse
rant sane ecce iam tertio: vt
eis quarto roma prouiden
tissime crederetur. Dispicu
erat enim et alba. vbi amul
ius expulsus fte. et roma placu
erat vbi romulus occiso fte
regnauerat. Sed anteqz al
ba dirueretur transfusus est
in quibus populis ei^o in ro
mam: vt ex vtraqz vna ciui
tas fieret. Esto ita factum sit
vbs tamen illa a scanū re
gnum: et tertium domiciliuz
troianorum deorum: ab v
be filia mater euerfa est. Et
vt belli reliquie e duob^o po
pulis vnum facerent misera
bile coagulum: multus ante
fusus vtriusqz sanguis fuit.
Quid iam singulatim dicam
sub ceteris regibus toriens
eadem bella renouata: que
victorijs finita videbantur:
et tantis stragibus iterum at
qz iterum confecta: iterum
iterumqz post fedus et paces
inter generos et soceros eo
rum stirpez posterorqz repe
tita: Non paruum iudiciuz
calamitatis hui^o fuit: qz por
tas belli nullus clausit illorū
Nullus ergo illorum sub tor
dijs presidibus in pace reg
nauit. **Laplm. XV.**
Pforum autēz re
guz qui exitus fue
rūt: De romulo vi
derit adulatatio fabulosa qua
perhibetur receptus in celū

beatus augustinus loquitur hic de dñs romano:um
ironice. o **Q** portas belli re. de portis belli. id ē
que bellum cum aperte essent significabant dictum ē
supra libro isto capitulo. ix.

La. XV
Pforum autem regum re. In hoc caplo ostē
dit beatus aug^o.

Uiderint quidam scripto
res eorum qui cum propter
ferocitatem a senatu discer
prum esse dixerunt: suborna
tumqz nescio quem iulium
proculum qui cum sibi apa
ruisse diceret: eumqz per se
populo mandasse romano:
vt inter numina coleretur
eoqz modo populū qd con
tra senatum intumescere ce
perat repressum atqz seda
tum. Acciderat enim et solis
defectio: quam certa ratio
ne sui cursus effectam impe
rita nesciens multitudo me
ritis romuli tribuebat. Qua
si vero si luctus ille solis fuis
set: magis ideo credi debe
ret occisus: ipsumqz scelus
auersione etiam diurni lu
minis indicatum. Sicut re
uera factum est cum domi
nus crucifixus est crudelista
te atqz impietate iudeorum
Quam solis obscuracione
non ex canonico sideruz cur
su accidisse: satis ostendit qz
tunc erat pascha iudeorum.
Nam plena luna pasche so
lennitas agitur. Regularis
autem solis defectio non ni
si lune sine contingi. Satis
cicero illaz inter deos romu
li receptionem putatam ma
gis significat esse qz factam:
quando et laudans eum in li
bris de republica scipionisqz
sermone: tantum est inquit
consecutus: vt cum subito so
le obscurato non comparuis
set: deorum in numero col
locatus putaretur: quaz opi
nionem nemo vnqz morta
lis asseq potuit: sine eximia
virtutis gloria. Quod autē
dicit eum subito non compa
ruisse: profecto ibi intelligi
tur: aut violentia tempesta

*Reges romanorum
fere omnes eximij
males fuerunt*

*Eclipsis ipse ipse
no erat malo*

**Tulli^o de
repub.**

Quis romuli

na tempestatis. de q̄ dicit supra. libro. ij. ca. xv. Alia est q̄ fuerit occulte interfectus per senatū. De tullo quippe etiam hostilio rē. de hmoi tulli q̄ fuit tertius rex romanorum fulminatione narrat titus liuius libro. ix. de vrbis origine. q̄ inualefcere pestilentia romana. tādē ipse mor-

bum longum incurrit. et tūc adeo fracti sūt illi spiritus feroces tulli. vt qui nihil antea putauerat minus regium q̄ sacris animum da re repente oibus supstitutionibz taz magnis q̄ p̄uis se redit. ipm igit

radit volentes libros de sacris a numa p̄decessore suo scriptos cuz ibi quedaz occulta solēna sacrificia ioui facta inuenisset. et ipsa n̄ rite ioui faceret a ioue irato cuz do

mo sua fulmine percussum cōstas grassē. Dicit aut valerius libro. ix. cum sic fulminatum. q̄ nec supremo quidem funeris honore a ciuibz decorari posset et celesti flamma in eam conditionem redactuz vt eosdem penates. et regias et rogam sepulchruz haberet. f

Dicit etiam aperte in inuectiuis rē. Quartus sunt inuectiue tullij in caninum. in quarū tertia post principium. sunt que tangit hic augustinus Scripsit etiam tullius librum vnum per moduz dialogi ad hortensium qui incipit. Nōq̄ nū ingenū lucij rē. in quo non habet illud quod augustinus allegat d̄ tulio in hortensio. nec multa alia que allegat in diuersis locis de libro isto. Et ideo patet q̄ tullius aliu librum eorū posuit que augustinus in hortensio nōrat p̄ter dialogum predictum. et illum alium non vidit.

Leteri autem reges rē. Nōra q̄ tantum septē fuerant. scz romulus. numa. pompilius. tullus hostilius ancus marcius. priscus tarquinius. seruius tullus et tarquinius superbus. de quibus omnibus agit titus liuius de vrbis origine libro primo. h. Priscus tarquinius rē. Iste tarquinius fuit quintus rex romanorum de quo narrat titus liuius vbi supra q̄ ipse fuit aduena. qui romam veniens tantam gratiam inuenit apud ancum marcium quartum regem romanorum

q̄ factus est tutor filiorum eius. Cum igitur mortuus fuisset ancus. et ciues eius congregati essent. vt de futuro rege p̄viderent. tarquinius filios anci quorum tutor erat venatum misit. et eis sic absentibus regnum petijt et obtinuit. Qui licet postmodum in regno multa strenue egisset

teritu romuli: qui in obscuratione solis est effectus. Leter hic minime timuit hominis interitum dicere: quia di sputator magis q̄ laudator fuit. Leteri autem reges populi romani excepto numa pompilio et anco marcio: qui morbo interierunt q̄ horridos exitus habuerunt. Tullus vt dixi hostilius victor et cuersor albe cuz tota domo sua fulmine concrematus ē.

Priscus tarquinius per sui p̄decessoris filios interemptus est. Seruius tullus generi sui tarquini superbi: qui ei successit in regnum: nefario scelere occisus ē. Nec discessere adytis arisq̄ relictis dij tanto in optimum illius populi regez parricidio perpetrato: quos dicūt vt hoc misere trose facerent: eamq̄ grecis diruendam exurendamq̄ relinquerent: ad ulte rio paridis fuisse commotos

Sed insuper interfecto a se socero tarquinius ipse successit. hunc illi dij nefarium

gine. q̄ lucinus tarquinius qui postmodum supbus appellatus est. cum tulliam filiam serui duxisset i vrom. stimularus malicia vxoris sue regnum appetijt. et p̄tra tullū regē primo coram patribz inuenit. postmodum in foro p̄tionādo ad p̄m idē fecit. et stiparū armatorū multitudine in regia sede se collocans iussit patres citari ad regē tarquinū p̄ p̄conē. tullus vero h̄ audito moraccurrēs tarquinū de hoc increpare cepit que p̄ gradus statim deiectū. cum lesus grauitē domū suā p̄teret in via p̄missos a tarquinio occisus ē. sup cuius corpus tullia filia sua festinans. vt nouū regez saluaret virū suū. currū suū tradidit fecit. P̄missa fere oia etiā narrat ouidius li. vi. de fastis. k Nec discessere adytis rē. hoc dicit augustinus p̄tra eos qui inuidentes dicto virgilij. vt. s. patuit. li. ij. ca. xxiij. dixerēt q̄ dij adytis sua. i. templa et aras reliquerūt. p̄pter mala culpe in eoz cultoribz repta. cui oppositū patuit i tarquinio. cuius scelus magnū fuit. et p̄ h̄ rē non reliquerūt dij tēpla sua. imo sicut tangit hic beatus augustinus et narr

ta strenue egisset tū filij anci p̄p̄tiniuriam sibi factam in adeptione regni. et quētiā nullum eorum sibi successorem instruerat. sed quēdam seruiū tullū cui filiā suam desponsauerat. cōspira uerunt contra ipsū et duo patres afflictos ferramentis agris sibus dimicare ad hoc delegerūt vt regem interficcerent. qui et condito inter se litigantes appellauerunt ad regem et cum admissi ad ducti fuissent coram rege. et rex in vno illoz conuerentem vehemēter intenderet. alter eleuata secure regem in capite percussit et occidit. i. Seruius tullus rē. de seruius tullo qui fuit sextus rex romanorum narrat titus liuius libro primo de vrbis ori

De morte tullij

Tullij in d̄ repub.

Tullij in inuectiuis.

Tullius in hortensio

Quartus inuectiue tullij

De p̄tra regē primo

Rex seruius primo et p̄tra

Encid.

raritius liuus li. f. de origine vrbis. post p[re]fatu[m] scelus
tarquinius vsurpas sibi regnu[m] volcos ⁊ gabios po
pulos. f. vicinos admittit. deinde ad edificandu[m] templu[m]
iout in monte tarpeio q[ui] postmodu[m] capitoliu[m] dicitur

ē vt supra li. isto
ca. xij. dicit. se co
tulit vbi inest /
mabiles sumpt[us]
ap[er]uit.
l. Quod ho[m]o eū
re. Dic excludit
quada[m] falsas de
fensionē d[omi]n[us] nā
posse dicit ad iu
stificandū eos. q[ui]
ly d[omi]n[us] nō recesserit
p[ro]pter scelus tar
quini. tū fecerūt
eum recedere ⁊ ex
pellit de vrbē. h[oc] ex
cludit. b. aug[ustinus] d[icit]
cens eum nō fuisse
expulsum d[icit] v[er]o
be p[ro]pter p[er]m[issionem] p[ro]
p[ri]u[um]. s[ed] p[ro]pter pec
catū filij sui. sc[ilicet]
sexti tarquini q[ui]
lucretiā opp[ressit]
vt supra libro p[ri]mo
capitulo. xix
dictum fuit. mo
dum v[er]o expul
sionis narrat tu
tus liuus libro p[ri]mo.
Cum eū lu
cretia seipsam in
terfecisset. tulerūt
amici eius corp[us]
suū romā. vt ei[us]
p[re]sentia mag[is] p[ro]
pulum contra re
gem concitaret.
Erat autem tūc
tarquinius extra
romā cum exerci
tu in obsid[ione] ar
dec. Igit[ur] cum rē
dire vellent. clau
serūt sibi portas
⁊ duos consules
qui p[re]essent rei
publice creauerūt
Tarquini[us] v[er]o
sic excludus cum
postmodum diu
romanos spe re
cuprandi regnū
inquietasset. rān
dem desperans
tentans assequi
eul apud tuscu
lum conuenit. ibidem finiens dies suos. De quo d[icit]
tullius libro de amicitia. cum cum exularet dixisse

parricidaz soceri interfectō
ne regnante in super mul
tis bellis victorizsq[ue] trium
phantem: ⁊ de bellorum ma
nubijs capitolium fabrican
tem: non abscedentes: sed p[re]
sentes manentesq[ue] viderūt
⁊ regem suum iouem in illo
altissimo templo: hoc est in
opere parricide sibi p[re]side
re atq[ue] regnare perpessi sūt
Neq[ue] enim ad huc innocens
capitoliu[m] instruit: ⁊ postea
malis meritis vrbē pulsus ē:
sed ad ipsum regnu[m] in quo
capitolium fabricaret imma
nissimi sceleris perpetratio
ne peruenit. Quod v[er]o eū
romani regno postea depu
lerunt ac secluserunt men
bus ciuitatis: non ipsius de
lucretie stupro. sed filij pec
catum fuit: illo non soluz ne
sciente: sed etia[m] absente cō
missum. Ardeam ciuitatem
tunc oppugnabat: ⁊ p[ro] po
pulo romano bellum gere
bat: nescimus quid faceret:
si ad eius noticiam flagitij
filij deferret. Et tūc i[n] explora
to ei iudicio ⁊ in experto: ei
popul[us] ademit impiū: ⁊ rece
pto exercitu a quo deseruius
fuit: clausis deinde portis
non sunt passi intrare rede
untem. At ille post bella gra
uissima quibus eosdem ro
manos concitatis finitimis
atruuit: postea q[ui] desertus
ab eis quorum fidebat auxi
lio regnum recipere non va
luit: in oppido tusculo romē
vicino: quattuordecim vt fer
tur annos p[ri]uatam vitam
quietos habuit: ⁊ cū vxore
consenuit. ^moptabilioze for
tassis exitu q[ui] socer eius ge

tunc primum se intellexisse quos fidos habuit vel hā
buisset amicos. ⁊ quos in fidos cum neutris grātiam
referre posset. fuit autē ipse vltim[us] rex romanoꝝ q[ui] fm
etropu[m] li. f. xxxv. annis regnauit. Regnatus est autē
romē a septem re
gibus annis ccl
ij. vt dicit hic au
gusti. ⁊ idē dicit
etropius. ^{l. i.}
vero liuus dicit
q[ui] cclxij. annis.
quia forson par
tem anni q[ui] super
fuit p[er] anno com
purauit. aug[ustinus] v[er]o
loquit de anti
integrō.
^m Optabilio
re fortassis re. h[oc]
dicit p[ro]pter tullū
socerū tarquini
quē tarquinius
turpiter interfo
cit. filia p[ro]p[ri]a sc[ilicet]
tullia p[re]sentente
vt creditur. **Enclō. 4**
n. Intra. ix. ab
vrbē militaria re.
Eutrop[us] li. f. d[icit]
q[ui] adhuc ro
ma vt plurimuz
vix sexdecimū
miliarū posside
bat. o Quā
tū spaciū re. vult
dicere q[ui] roma nō
subiecerat sibi tā
to tempore de ter
ra quantū est ter
ritoriū vni[us] par
te ciuitatis getu
le. Est autē getuls
in africa terra q[ui]
dam. ^{l. a. xvi.}
^a h[oc] t[em]p[or]e
p[ro]x adij
ciamus.
re. In hoc cap[itu]
lo ostendit bes
tus augusti. qua
lia mala passi sūt
romā statim p[ro]
expulsionem re
gis tarquini. sc[ilicet]
p[ri]mo antio con
sulū qui fuit etiā
p[ri]mus annis illi. f. histo
liis t[em]p[or]is. de q[ui] sa
lustius dicit q[ui] e
quo ⁊ modesto
iure agerantur ē.
h[oc] autē dicit in li. h[isto]riaz vt. s. li. q. ca. xvij. dicitū fuit
b Dum merus a tarq[ui]nio re. de nota. s. li. q. ca. xij

nerisui facinore nec ignorā
te filia: sicut perhibetur ex
tinctus. nec tamen istuz tar
quinius romani crudelem
aut sceleratum: sed superbū
appellauerunt. sed fortassis
regios eius fastus alia super
bia non ferentes. Nam sce
lus occisi ab eo soceri optimi
regis sui. vsq[ue] adeo contem
pserunt: vt cum regem suuz
facerent: vbi miror: si non
scelere grauiore mercedem
tantam: tanto sceleri reddi
derunt: nec discessere adyt
arissq[ue] relictis d[omi]n[us]. Risi forte
quispiam sic defendat istos
deos: vt dicat eos ideo man
sisse romē quo possent roma
nos magis punire supplicijs
q[ui] beneficijs adiuuare: sedu
centes eos vanis victorijs:
⁊ bellis grauissimis conte
rentes. Hec fuit romanoꝝ
vita sub regibus laudabili
pore illius reipublice vsq[ue] ad
expulsionem tarquini sup
bi per ducentos ferme ⁊ q[ui]
draginta ⁊ tres annos: cum
ille omnes victorie tam mul
to sanguine: ⁊ tantis empte
calamitatibus. vix illud im
perium intra viginti ab v[er]o
be miliaria dilatauerint. q[ui]n
o tum spacium absit vt saltem
alicuius getule ciuitatis nūc
territorio comparemus.
Capitulum. XVI.
^a Tunc temp[or]e adij
ciamus etiam t[em]p[or]e
illud: quousq[ue] dicit
salustius equo ⁊ modesto iu
re agerantur dum merus a
tarquiniō ⁊ graue belluz cū
etruria positum est. Quam
diu eniz etrusci tarq[ui]nio re

romē a septem re
gibus annis ccl
ij. vt dicit hic au
gusti. ⁊ idē dicit
etropius. ^{l. i.}
vero liuus dicit
q[ui] cclxij. annis.
quia forson par
tem anni q[ui] super
fuit p[er] anno com
purauit. aug[ustinus] v[er]o
loquit de anti
integrō.
^m Optabilio
re fortassis re. h[oc]
dicit p[ro]pter tullū
socerū tarquini
quē tarquinius
turpiter interfo
cit. filia p[ro]p[ri]a sc[ilicet]
tullia p[re]sentente
vt creditur. **Enclō. 4**
n. Intra. ix. ab
vrbē militaria re.
Eutrop[us] li. f. d[icit]
q[ui] adhuc ro
ma vt plurimuz
vix sexdecimū
miliarū posside
bat. o Quā
tū spaciū re. vult
dicere q[ui] roma nō
subiecerat sibi tā
to tempore de ter
ra quantū est ter
ritoriū vni[us] par
te ciuitatis getu
le. Est autē getuls
in africa terra q[ui]
dam. ^{l. a. xvi.}
^a h[oc] t[em]p[or]e
p[ro]x adij
ciamus.
re. In hoc cap[itu]
lo ostendit bes
tus augusti. qua
lia mala passi sūt
romā statim p[ro]
expulsionem re
gis tarquini. sc[ilicet]
p[ri]mo antio con
sulū qui fuit etiā
p[ri]mus annis illi. f. histo
liis t[em]p[or]is. de q[ui] sa
lustius dicit q[ui] e
quo ⁊ modesto
iure agerantur ē.
h[oc] autē dicit in li. h[isto]riaz vt. s. li. q. ca. xvij. dicitū fuit
b Dum merus a tarq[ui]nio re. de nota. s. li. q. ca. xij

Salustius li. f. histo

In quo grauissimo tpe q̄ funest⁹ rē. i. plen⁹ fune
 rib⁹. nō p̄ pestilentia. sed p̄ interfectōes varias.
 vt infra patet. vel d̄i funest⁹. i. crudelis. p̄ crudeli
 tates co ano ostensas. d̄ Nā iun⁹ brut⁹ ex bono
 rati rē. ex bonorati dicit q̄ de solatu depositū in cui
 us locū successit
 eo ano publ⁹ va
 len⁹. de ista tarq̄
 nū collatini cie
 cōcōdixi. s. li. ij.
 ca. xvij. e De
 scdmor ille i bel
 lo rē. h rangir. b.
 aug⁹ duas histo
 rias q̄z p̄ma or
 dine rei geste ē de
 interfectōe filioz
 bruti ⁊ alioz. nar
 rat autē t̄i iun⁹
 li. ij. de origine v
 bis. q̄ expulso
 tarq̄nio regē erat
 in vbe adolecō
 res aliq̄t nobiles
 q̄ regnate tarqui
 nio cū filijs tarq̄
 nū vitā dissolu
 tā ⁊ luxuriosam
 ducerāt q̄ expul
 sionē regis gūit
 inter se ferebant
 vidētes ablarum
 multū sue p̄stine
 libertati. dicebāt
 em regē boies cē
 s q̄ ipetrare pos
 sis. ⁊ vbi vis. id
 est violentia. ⁊ vbi
 iniuria op̄ sit eē
 vbi etiā gre locū
 eē. i. apud regem
 vbi etiā locū esse
 bñficio ⁊ iras ci.
 ⁊ ignoscer posse
 int amicus ⁊ ini
 micū discrimen
 nosse. leges q̄o di
 cebāt rē surdā et
 inexorabile cē sa
 lubrioz mchoz.
 q̄ inopi q̄ potē
 ti. nihil loramēti
 vel venie hie. si modū excesseris p̄iculosum eē i tor bu
 manis erroabo sola ino cētia viuere. Dec igit ⁊ simi
 lia dicētes tractabāt cum his q̄s tarq̄n⁹ ad vbe mise
 rat p̄ rcho suis repetēdis d̄ reductōe regis. ⁊ fere pdu
 kerāt tractatū ad effectū nisi p̄ vnū seruu q̄ eos h̄ tra
 ctātes audierat d̄recti fuissent. Itaq̄ pditiōe comp
 ra brut⁹ cōsul p̄prios filios in hac pditiōe d̄p̄bēlos i
 p̄spectu suo p̄mo ad paluz ligatos ⁊ nudatos iussit
 virgis cedi ⁊ postmodū decollari. Lūi⁹ sup̄ licū filio
 rum ip̄e pater erat spectato: nulli dolois signū osten
 dens. hoc factū bruti cōmendās valeri⁹ li. v. dicit d̄ ip̄

Encid. 6

*Quid bruto p̄prios
 filios in hac pditiōe
 ad paluz ligatos
 ⁊ nudatos iussit
 virgis cedi ⁊ postmodū
 decollari.*

so. q̄ exuit patre. vt d̄ salē ageret. orbus q̄ viuere. i. fu
 līs o barbarus q̄ reipublice vindicare deesse maluit. De
 isto etiā facit virgil⁹ mentionē li. vj. eneidos. Lūius
 h̄sus h̄ ponit aug⁹. ⁊ satis clare exponit. De h̄ etiā orō
 sius li. ij. dicit. Anno post vbe conditā. cclxij. brut⁹
 ⁊ filios occidit: ⁊ a se percus
 so hoste et filio tarquinij et
 mutuo percussus superuue
 re non potuit: ei⁹ potius ip
 se tarquinius superuixit: col
 latini college videtur inno
 centia vindicata: qui bonus
 ciuis ob hoc tarquinio pulso
 passus est: quod tyrannus
 ipse tarquinius. Nam ⁊ idē
 brutus consanguineus tar
 quinij fuisse perhibetur. S
 collatinum videlicet simili
 tudo nominis pressit: quia
 etiam tarquinius vocabat
 ur. Abutare ergo nomen
 non patriam cogeret: po
 stre mo si in eius nomie hoc
 vocabulum minus esset: lu
 cius collatinus tantummo
 do vocaretur. Sed ideo nō
 amisit q̄ sine villo detrimen
 to posset amittere: vt et ho
 noze primus consul: et ciui
 tate bonus ciuis carere iube
 retur. Etiam ne ista est glo
 ria iunij bruti detestanda ini
 quitas: ⁊ nihilo vtilis reipu
 blice. Et etiam ne ad hanc
 perpetranda. Tūc amor
 patrie laudumq̄ immensa
 cupido. Nam expulso vtiq̄
 tarquinio tyranno: consul
 cum bruto creatus est mari
 tus lucretie: lucius tarquini
 us collatinus: q̄ iuste popu
 lus mores in ciue non nomē
 attendit: q̄ iniuste brut⁹ col
 ⁊ successit ei in consulari marcus boratius. ⁊ sic ano
 pdicto roma d̄nq̄ cōsules habuerat. quoz vnus mon
 tuus est in bello. alter morbo. terti⁹ eieci⁹ fuit de vbe.
 f Nam ⁊ idē brutus rē. hie ostendit augustinus
 quanta iniquitas fuit eieccio tarquinij. collatini. qui
 quia in nomine conueniebat cum rege expulso. cuz ra
 men facile esset nomen mutasse. expulso est. non ob
 stanre q̄ brutus esset consanguineus regi. propinqu⁹
 fuit cū filius tarquinij sororis regis. id est nepos ro
 gis ex sorore tamen. ⁊ in vbe ⁊ in consulari rema
 nbat.

pm⁹ apud roma
 nos cōsul pdito
 rē regēq̄ rome. n̄
 solū creq̄q̄ par
 ricidio s̄. etiā vi
 cere studuit. h̄p
 pe duos filios
 suos toridēq̄ vt
 oris sue fies vu
 tellios reuocādo
 rū in vbe regum
 placitos i sumu
 latoz in cōnōne
 p̄raxit virgil⁹q̄
 cecidit. ⁊ securi
 percussit. De h̄ fa
 cto bruti facit au
 gustin⁹ mentōz
 infra li. v. c. xvij
 Secūda histoia
 quā tangit ē de in
 terfectōe bruti.
 quā etiāz narra
 rit. i. i. v. ibidē. re
 fert cū q̄ tarq̄n
 us rex audito q̄
 mō d̄rectus erat
 cōsulū pditoz. et
 de eis sumprum
 supplicium. mox
 bellū romanis in
 tulit. in q̄ cū bru
 tus vidit filium
 tarq̄nū statim in
 vasit cū. q̄ foris
 odinnicē d̄miceā
 tes murus vub
 nerib⁹ ceciderūt.
 Mox h̄o bru
 to successit sibi i
 cōsulari lucreti⁹
 spuri⁹ p̄f lucre
 tie quam fil⁹ tar
 quinij regi. opp̄f
 serat. lucreti⁹ ve
 ro ante finem an
 ni morbo intriē

8 Duo anno consularis re. vult dicere qd eo anno quo pdicta trigerit roma auspicata e. i. habere cepit noua potestate. scz consular. qd fuit primus annus qd cepit habere consules. De differentia huius potestatis ad potestate dicatoris dicam infra libro. v. cap. xvij. Durabaz p

annu nisi continerent eos sequenti anno eligi. d. no uo r creati. imo qnqz consul creatus etia infra annu integrum cedebat potestati eo qd certa dies esset comitiorum. id est conuo carois populi ad eligendu magistratus no uos regulariter. yltra qua no du rabat potestas magistratum. etiaz si ex aliquo casu quis fuisset alio tpe creatus. h. finito. i. tpe re hoc rep. fuit quamdiu tarquinus superbo p expulsiorem suam vixit. xv. vel xvj. annis yr supra patet libro. ij. h. cepit. xvij.

Salusti li. vi. lito.

Secura sunt que idem salustius re. Salusti dicit que hic recitat augustinus i libro historiaru suarum que sup etiaz recitauit augustinus libro. ij. capitulo. xvij.

Lapl. XVII. a q Quid ita qd ego ras re. In hoc capitulo beatus augustinus tractat de malis que romani passi sunt post mortem tarquinii superbi. Et primo tangit mala que passi sunt in generali. ostendens qd auctores eorum peiora scripserunt de eis qd augustinus. scdo ibi vbi g erant illi dij re. inuehit contra deos eorum. r explicat mala que vsqz ad primum bellum punicu passi sunt. r hoc facit in speciali. b Per tot annos vsqz re. id est fere p. xxx. annos. yr supra libro. ij. ca. xvij. ostendi. tamen videtur qd melior littera esset vsqz ad primum bellum punicum. quia magis cocorda

ret cum principio. xxj. capitulo huius libri. nam post ipsum finitum tantam pacem habebant qd clauerunt portas iani. yr supra libro isto capitulo. re. dicitur fuit Tamen forte quia illud tempus modicum fuit respectu alterius. ideo pro nullo computatur. r ideo dicit vsqz ad secundu bellum punicum yr a salustio breuiter intimatum est scilicet in his storis.

Legam prime ac noue illi potestatis: que posset (si hoc offerebat) noie tm priuare: r patria priuauit r honore. hec mala facta sunt: h aduersa acciderunt qn in illa republica equo r modesto iure agitari est. Lucreti qd qui i locuz bruti fuerat surrogatus: morbo ante qd id an termi naret absumpt est. Ita publici valeri qd successerat colatino: r marc horati qd pro defuncto lucreno suffectus fuerat: annu illu funereu at qd tartareu qui cosules qn qd habuit copleuerit. Quo anno consulari ipius nouuz honorem ac potestatem auspicata est romana respublica: tunc iam diminuto paululum metu. non qd bella co quieuerant: sed qd no ta gra ui ponderere vgebant. Finito scz tpe quo equo r modesto iure agitari est secuta sunt que idem salustius breuiter sic explicat. Deinde seruilis imperio patres plebem exerce re: de vira atqz tergo regio more consulere: agro pelles re. r ceteris expertibus soli imperio agere. Quibus agitata scuitijs r maxime fenore oppressa plebs cu assiduis bellis tributum r militiam simul toleraret: armata montem sacrum atqz auentinum infedit. Quos tribunos ple-

bis r alia sibi iura parauit: discordiaru r certaminis vtriusqz finis fuit secundum bellum punicum. Capitulum XVII. Quid itaqz ergo tatas moras vel scribens patiar: vel leturis afferam? Quam misera fuit illa respublica tam longa etate p tot annos vsqz ad scdm bellum punicu: bellis forinsecis inquietare no desistentib: r int discordijs seditionibusqz ciuilibus a salustio breuiter intimatum e. Proinde victorie ille non solida beatorum gaudia fuerit sed inania solatia miseroruz r ad alia atqz alia terribilia mala subeunda illecebrosa incitamenta minime quietorum. Hec nobis quia hec dicimus: boni romani prudentesqz succenseant quanqz de hac re nec pauendi sint nec monendi: quando eos minime succensuros esse certissimum est. Neqz enim grauius vel grauiora dicimus aucto tibus eorum r stilo r ocio multum impares. Quibus tamen ediscendis r ipi elaborauerunt r filios suos elaborare compellunt. Qui autem succensent: quando me ferent si ego dicerem qd salustii ait. Plime turbe seditiones r ad postez bella ciuilia

vsqz ad secundu bellum punicum yr a salustio breuiter intimatum est scilicet in his storis. Nec nobis quia hec dicam? boni ro. re. h potis qd romani boni non succenseant. id est irascantur sibi propter hoc qd mala contra rectas. tamen dicit non oportere hoc ab ipsis petere. quia certum est qd boni romani propter hoc non offendatur. sicut Ides eos nec eoz propis scriptoribus qui multa peiora scripserunt. quibz augustinus dicit se stilo r ocio multum imparem. id est se minore. Stilo quidem qd eloquentioris. ocio quia studiosiores erat. Vocatur autem studium r contemplatio ocium. qd dum quis studio r contemplatione vacat. oportet qd ab exterioribus scribis quiescat vel ideo ocio. qd magis eis vacabat scribere talia qd sibi mltu alijs occupato.

Angg pent me boni mali forepant qual. coz malad

Ides eos

Stidit vout Jan p

Quod salustius ait. scz in historijs suis. r sur

verba salustij ab illo loco plurime turbe re. vsqz ibi exclusiue. porro si illi re. dicit ergo salustius loquens de romans post mortem regis tarquinii sic e Plurime turbe. id est tribulationes. nam turba fm augustinum de vrbis domini. omelia. xxvj. non est aliud qd multitudo turbata. f Seditiones vero et ad extremum bella ciuilia orta sunt re. de quibus dicitur est supra libro. ij. r plus infra dicitur hoc libro. capitulo. xxij.

Liber

G Dū pauci potētes q̄ in grāz pleriq̄z cesserāt. i. multi aliq̄ nō ita potētes in eoz grāz venerāt. p̄ hoc adhibebāt eis. **b** Sub honesto patrū aut plebis noīe dñatōes affectabāt. i. cū affectarēt dñari z hoc in rēderēt p̄cedebāt se agere cām patz aliq̄ cōz pleb. z sic traxerūt q̄daz ad grē suā p̄ces q̄dā vero plebem.

i Boniq̄z z mali ciues appellati sup̄le fuerūt nō ob merita in rem publicā oībz p̄t corupti. i. malis effecti. s̄z vt d̄sq̄ locupletissim⁹ z inuina validior. q̄ p̄na defendebat. i. q̄ p̄t illo placebant cede bāt p̄ bono duce bāt. hęc salutē.

k Tbi erāt qm̄ valeri⁹ cōsul z. hīstoria quā b̄rā git. b. aug⁹. narz rat t̄r̄ l̄i. iij. de v̄bis origine. vicz q̄ sub cōsul bus t̄ro claudio z publico valerio exules romanorū ac serui cōgregati ī multitudine magna. s̄z vsq̄ ad duo milia q̄ngē ros duce q̄dā a p̄ pio herdonio q̄ erat sabinus. ar cenj capitolio occupauerūt. quo t̄pe inter patres z plebem p̄ legibz quibusdā ferēdis erat dissensio. dur ve ro herdoni⁹ p̄misit se ad hoc solū venisse vt exules in patriā reduceret z seruos a duro seruitutis iugo liberaret. z nisi hoc sibi cōcederet extrema mala v̄bi. p̄curaret cōtinuando volscos z equos p̄plos vicinos in bellū cōtra ip̄os. Tantis hō furor eodē t̄pe tribunos plebis inuasit vt in plebe divulgaret q̄ nō esset de bello v̄llo timendū. q̄z qui arcem occupauerāt erant patruz hospites z cliētes q̄ de consilio patrū arcem occupauerant vt plebs sic terrina a legibz petendis desisteret.

Publ⁹ aut valeri⁹ ad tribunos z plebē accedit eosq̄ atrociter corripit. q̄ curā reipublice in tanta necessitate desit adiciēs q̄ d̄q̄ eoz ab hostibz capti sunt. q̄ iuppiter marim⁹ z optim⁹ z iuno regina z numina et aliq̄ d̄q̄ deoz obfidebat. z q̄ castra seruoꝝ publicos penates tenebat. Quibz nō obstantibz tribuni seditōs vt p̄us mouerūt donec nos supueniēs eis silentiū ipone ret. Tusculti igit vicini z focū romanorū auditis his q̄ rome fiebāt cū exercitu ī subsidiū cōsulū veniūt romā vt arcē ab hostibz liberēt. cōsulēq̄ valeriū duceq̄z tā romāni q̄ tusculani sequunt̄ ascēderētq̄z in cliuū capitolij. iāq̄z in vestibulū tēplī prugāt. tū valeri⁹ cōsul acer rime dūmicās inter p̄mos occidit. quē publi⁹ volam/

nus cadentē videns statim corp⁹ tēgl̄ iussit. gerēs ip̄e publicus volumi⁹ dūcas officij. tantusq̄z erat ardor pugnantū romanorū z tusculorū. vt aū vincerēt q̄ scirent duce eoz interemptū. Multi igit exulū cede sua fedauerūt tēplū. multi capti sunt. herdoni⁹ interfecit est z capitolij re stituti z purgati atq̄z lustrati.

l Tbi erāt z. de legatis missis orbēas dicitū fuit. s̄. l. ij. ca. xvj. Et sicut dicit t̄r̄ l̄i. iij. d̄ v̄bis origine. nō soluz erant missi vt leges atbenicūm deferret. sed etiā vt moxos z insti rita ac iura alia rū ciuitatū grecie diligenter arēderēt z noscerent. Quātū vero ad dissensioēs de q̄ bus h̄ loquit̄ augusti. sciendū est q̄ sicut dicit t̄r̄ l̄i. iij. d̄ v̄bis ano fuit magna dissensio int̄ cōsules z tribunos plebis. negabāt enī cōsules potē stare leges codēdi cē apud tribunos z plebē. tantum enī penes se esse dicebant. z p̄ consequens leges que a tribunoz late erant cum plebe nullius vigoris erant. tamen concordauerunt et cōsenserunt tam cōsules q̄ tribuni. et omnes vt pro legibus accipiendis in greciam mitteretur. Quantum vero ad famem et pestem de quibus hic loquitur augustinus narrat titus liuius ibidem. q̄ postq̄z sunt missi legati atbenas. duo simul mala ingentia orra sunt scilicet fames z pestilentia tam hominum q̄ aliorum animalium. agri quidem facti sunt eo anno steriles. v̄bis autem exhausta est funeribus. Nam multi et p̄cedari eo anno mortui sunt. inter quos erat flamen quirinalis. id est sacerdos Quirini. id est Romuli. Augur etiam. id est sacerdos qui p̄erat augurijs. quattuor etiam tribuni plebis z aliq̄ magni nonnulli. De predictis sicut scribit Orosius libro secundo. Dum legati ad atbenenses expectantur. Armia romana fames pestilentiaq̄z compe scuit.

m Tbi erant quando rursus zc. quod hic tangit cō tigit anno ab v̄be condita. tricentesimo decimo tertio quo fm̄ Titum liuium libro quarto de v̄bis origine fames grauissima romanos afflixit int̄arum q̄ multi spe victus amissa. ne fame diu cruciarentur se in tyberim submerserūt. propter quod p̄fectus annone

James magna

q. s. de vicualibus p civitate curā h̄er p̄cipuā. creat⁹
 est lucius municius q postmodū eos q frumēta absco-
 derant cōpult. ea vendere. vt saltē h̄re possēt civitas
 sufficienter p vno mense. Eodē tpe fuit qdā spurius
 emilius equestris ordinis diues valde qui aliudē em-
 pro frumento de
 sua pecunia r in
 vbe allato distri-
 buit ipm plebi. q
 tanto allecra bñ-
 ficio pmisit sibi
 consulatū. Ipe h̄o
 dicebat h̄ sibi ni-
 mis modicū esse
 p tanto bñficio.
 r satis parū esse
 si faceret ipm re-
 gē. Ista pueniūt
 ad senatū q statū
 dicitur: crearetur
 cūm qntū cenci-
 nanū iam octoge-
 norū. Erat autē
 tunc potestas di-
 ctatorū q̄lis post
 modū fuit impa-
 roz nisi q̄ solum
 dimidio āno du-
 rabat. Magister
 h̄o equitū sibi co-
 optat fuit abas-
 lant. Stupet h̄
 viso p̄fatus emi-
 lius vna cū plebe. interim a dictatore mittit magister
 equitū a spuriū emiliū vt cū vocet in iudicium. Emili-
 us h̄o infra cateruā suoz se recepit. cūq̄ ab apparito-
 re depensus est. erectus est vt fugeret elamando se
 a patribz optimi. eo q̄ plebi in tanta necessitate subi-
 uenisset. Sed magister equitū ipm vociferante inseq-
 rur r occidit. Lū autē de h̄ multis tumultus orit̄ in
 plebe. dictator: corā se plebē venire iubet. p̄nūciatq̄ co-
 ram ipsa emiliū iuste occisum fuisse q̄ vocatus ad iu-
 diciū venire contempsit. r si in alijs innocens fuisset. ius-
 sitq̄ dictator: domos eius dirui r bona ipsius vendi
 ac publicari. n̄ Ubi erant q̄ pestilentia r. Quā-
 rā ad lectisternia de q̄b̄ facit mentionē hic aug. Scie-
 dum q̄ in iuuēns olim fiebat lectisternia in q̄b̄ post
 sent viri iuue accubare seu discumbere. id est cubito
 appodiat iacere. Nam fm hug. in caplo. cubo bis.
 antiquus s̄fueuerūt cōtue sic iacere dū comedebant
 vicz sicut modo faciūt languidi. Et sicut dicit Isid.
 libro. xx. etymologiaz. apud romanos viri accuba-
 bant r femine sedebant. qz videbat in femina accubi-
 tus esse turpis. r ideo romani q̄ inuitare volebant
 deos ad iuuiua faciebant lectisternia. Unde dicit va-
 lerius li. ij. in p̄ncipio. antiquitus femine cū viris cu-
 bantibus. id est inclinatis r appodiat ad lectū vel le-
 ctisterniū sup cubitos suos sedentes cenabant. q̄ con-
 fuerudo ex hoim iuictu ad diuina penetravit. Nam
 iouis epulo. id est in cōiuitio ipse iupiter in lectum et
 minerva in sellam. id est sedē ad cenā vocant seu inui-
 tant. quod eras nostra diligentius in capitolio q̄ in

suis domibz seruat. Historia autē quā hic tangit bea-
 tus aug. narrat titus liuius libro. v. de vrbis origine
 dicens. In vbe quasi insanabile pestē ortam fuisse q̄
 durabat tam byeme q̄ estate. p̄ qua pellenda consilio
 duū viroz q̄ sacris perant. id est rebz diuinis. p̄mum
 lectisterniū in ho-
 norē. s. deoz fa-
 ctum est rome. qz
 sex d̄ys scz apol-
 lini. larone. dia-
 ne. herculi. mer-
 curio. ac neptūo
 tres lecti q̄ apli
 simo strati sunt
 apparatu. fuit
 aut larona mater
 apollinis r dia-
 ne. diana h̄o dicit
 tur luna sic apol-
 lo sol. De larona
 h̄o q̄ pepit apol-
 linē r dianam lo-
 quis brūs aug.
 infra li. xvij. ca-
 xij. Titus vero
 liuius libro. ij. de
 secūdo bello pu-
 nico narrat ro-
 māos fecisse alta-
 ser puluina. i.
 lectisternia. vicz
 ioui r iunōi vnu
 alteruz neptuno
 ac minerve. terciū marri ac veneri. quartū apollini et
 diane. q̄ntū vulcano ac veste. sextū mercurio ac ceteri
 o Ubi erant q̄ p̄ decem rē. Historia que hic tangit
 tur ponit sup libro. ij. ca. xvij. p̄ Ubi erant q̄ galli
 li rē. Historia quā hic tangit aug. habet supra libro
 ij. ca. xij. q̄ Ubi erant cum illa insignis pestilen-
 tia rē. de camillo quō vebientes expugnauit habetur
 supra libro. ij. ca. xvij. Quō vero vrbem de gallis vin-
 dicauit habet supra libro. ij. ca. xvij. Quantū vero ad
 pestilentia que ipm sumpsit narrat titus liuius lib.
 vj. de vrbis origine. q̄ rome orta est pestilentia q̄ ma-
 gnam multitudinem hoim sumpsit. in qua r censo-
 rem vnum r vnu edilem. ac tres tribunos plebis di-
 cit mortuos fuisse. Notuus est etiam eodem anno
 camillus vir maxime laudis qui post reditum suum
 de exilio de quo dictum est supra libro. ij. ca. xvij. q̄n-
 decim annis vixit tante glorie vt conditor vrbis ro-
 mane secūsus a romulo diceret. Unde dicit catropi
 li. ij. q̄ honore post romulū secūsus delatus est. r q̄
 his r̄gibus imensa p̄ r̄tinuū biennū romanos pestis
 afflicta. De ludis h̄o secūcis p̄pter eā institutis habet
 rē est sup li. j. c. xxxj. r Ubi erant q̄ alta pestilen-
 tia rē. Historia q̄ hic tangit narrat titus liuius li. vij.
 de origine vrbis dicens. q̄ sub consulibz claudio r vale-
 rio sacco cū oēs maiores ciuitat. morerent̄ morbo cō-
 sili ancilla qdā fabio maxio edili cāmpmissa sibi pus-
 ipunitate indicat dices m̄onas venena coq̄re. r si se-
 yellent seq̄ sules h̄ manifesto exēplo dep̄hēderent. se-
 curi q̄ eā iuenerūt m̄onas coq̄ntes bona medicamēta

*De lectisterniis q̄ r̄tinuū
 v̄p̄ sunt anteq̄*

hires in alia recodita. Quibus de las in soz vocat ma
trons duabz quaz vna cornelia. alia sergia vocabat
offeruerit ea medicamenta esse salubria. q cu ca ad p
ceptu iudicis bibissent statim mortue sunt. comp ben
se sunt eaz comites q maritu numeru matronaz in
dicauerit q silia

faciebant. ex qbo
dix. dānate sunt
Ereditū aut est h
magis ex aliena
tione mētis qz ex
scelere h fecisse.
Diosius ho lib.
iij. dicit q tanta
militudo fuit ma
tronz in his sa
cinoribz depben
saru. vt. cccclxx.
dānate simul ex
his fuisse referat
Valerius aut li.
ij. qru ad numez
eaz concordat cum
tiro latio. r dicit
q veneticū qstio
r legibz r moribz

romanis vsq ad illud tps ignota fuit. fuit aut illud
tps. vt p3 ex rito latio anno ab vbe dita. cccclxx.

Uel qn in caudinas rē. Historā quā hic tangit be
atus aug. narrat titus latus li. ix. de vrbis origine in
pncipio dices. q cu essz bellū int romanos r samnites
dux samnitū ponti habuit exercitū iux furculas cau
dinas. i. locū quendā sic dicitū. Misit aut pontius. r.
militēs in habitu pastorali q in diuersis locis pasce
rent pecora iuxta viam p quā erat exercitus romano
rū transiturus pcpicns q romanos venientibz r inter
rogantibz vbi erat exercitus samnitū. r corditer rāde
rent q. s. iuere ad obsidendū luteriā q erat ciuitas so
cia romanoz. romani q statim de creuerūt his auditis
are luteriā ad liberandū eā ab obsidie ne. Sed dup lce
via erat. vna iuxta mare r lōgiōr. alia p furculas cau
dinas. quā qz breuior erat vt citius focēs subuenirēt
elegerūt. Laudat aut via illa ex vtraqz pre montibus
hīs solū vnū introitū r vnū exitū. p mediū duoz sab
ruū. inter quos est planities qdam ad quam transito
vno salu cū puenissent. ad aliū saltū vellēt ingredi in
penerūt sibi viā pclusam deiectis arbōrbz in trāfuer
so viāz. r viderūt nīlominus in monte iuxta se pfi
diū armatoz. sicqz inclusi sunt vt nec retrocedere nec
pedere possent. Tandē necessitate ducti miser legā
tos ad samnites petētes vel pacē rōnabilē vel bellū.
Rāsum est iā bellū esse. pmissa est tū par sb his cō
ditōibz. vt scz romani oia arma sua redderēt. oīmqz
aliā supellectilē retēns sibi tū singul vestimtis. sicqz
oīs sub iugū trāfuerēt. r pmo rfulcs postēs aliū mgra
tus. r a tūde cetera mltitudo. quā pacē romani admī
serūt cū maxima sui detractione necessitate coacti. sicqz
cū sui ignominia ad vbe sunt reuersi. Et sicut dicit ti
tus latus li. iij. de vrb origine. qn aliqz mitedus erat
sub iugū eleuabent dūc bastē vel duo ligna. r terciū
sup ponebat ex trāfuerfo sicut fuit furce qbz fures su
spendunt. r p mediū illoz ibat q mittebat sub iugo in

Quibus de las in soz vocat ma

signū pfecte subiectōis. Sercentos nībominus edy
tes rōanos tenuerit samnites vt essent obfides. Hāc
etiam historā eutropius li. ij. narrat. r orostus li. iij.
Lōrgit aut illud vt parz ex rito. anno ab vbe dita.
ccccxix. fm orostū aut anno. cccclxxij De pacto ho a

atqz adhibere p pulsa ē. qm r
regē oīm iouē. q iā diu in ca
pitolio sedebat. mtra supra
(qz adolefcēs vacauerat) nī
pmiserāt fortasse discere me
dicinā. vt cū pspirātibz vno
rpe hostibus lucanis: brutis
samnitibz: etruscis: r senoni
bus gallis pmo ab eis legari
pemprī sunt. Deinde cū pro
re oppōsus exercitus septem
tribunis cū illo peuntibz: et
militū tredecū milibus. vel
qn post graues r longas ro
me seditiones qbus ad vlti
mū plebs in ianiculū hosti

minibz interemptos. v Uel qn itidē alia rē. Hic
tangit historā de esculapio r pestilentia que sup habe
tur in libro isto ca. xij. r Qm regē oīm iouem rē.

loquit hic aug. ironice dices q iupiter q est rex oīm
deoz diu federat in capitolio. nā pncipiū oīm rēploz
vrbis fuit tēplū iouis capitolū apz ellarū. s3 qz iupitē
dū adolefcēs erat cōmisit multa stup. vt poete canūt
r etiā historā idē asserūt. fuit cōm rex crete. r hō imuni
dissimus. iō vt dicit aug. nō vacauit sibi discere medi
cinā. p qd ipse nesciuit curare infirmos. nec pesti fl
nē iponere. iō oportuit mittere p esculapio que dicit
dū medicine. In rei veritate ei esculapius fuerat pfe
ctus medicus. Et vt dicit Isid. li. iij. etymologiarū
apollo pī ei apud grecos habet pmo rreperoz: medi
cine. q inuenit pmo artē medicine methodicā. Escula
pius ho fuit ampliato: medicine r inuenoz: medicine
expimētalit. tū fulminis tēu interij. r tū postmo dū
dificatus est. r dicitur est de medicine. y Uel cū
pspirātibz vno rpe rē. historā hic tactā narrat orostus
li. iij. dicens q anno ab vbe dita. cccclxxij. dolabellā
r dnmico rfulibz. lucani. bruci. samnites etiā cū etru
scis r gallis senonibz facta societate cū bellū ptra ro
manos molirent. r romani ad gallos rogādoz misis
sent legatos. galli eos interfecerūt. ppter qd cecilius
pro: missus est cū exercitu contra ipsos q etruscis ve
niens interfecus est. septē tribuni plebis in illo bel
lo occisi sunt. mlti etiā nobiles trucidati sunt. r xviij
milia romanoz militū pstrata sunt. Beatus tū aug.
mnoz ponit numez occisoz. 3 Uel qn post gra
ues rē. Hic tangitur historā de secessiōe ppli in mon
tē ianiculi de qua nīl alibi reperi nisi qd narrat lu
cus annuus storus in epitomate libro pmo sic dicens.
Terciam seditionē exercitauit matrimonioz dignitas
vt plebs cum patricijs iungercntur qui tumultus in
montē ianiculi duce camelio tribuno plebis exarsit.
Ex quo pater q quāuis lex de connubio patrum et

romans sic inclu
sis cū samnitibz
inito et postmo
dū a romanis ru
pro dicit infra li
bro. v. ca. xxij.

Ubi qn gra
ui pestilentia rē.
historā hic tactā
tangit titus latio
us de vrbis origie
li. x. post mediū
dicens q āno ab
vbe dita. cccc
lij. erat rome pe
stis grauis. r mlt
ta pdigia riger
rūt. referēt etiā vt
dicit in exercitu
appz claudij pro
ris plerosqz sub

310

plebis diu ante lata esset ut p[ro]p[ri]a t[er]ra li. iij. t[er]ra ca. hui[us] secessionis fuit q[uod] plebei voluerunt iungimur in unum cu[m] patricijs. q[uod] patricij cedere noluerunt. Idē h[oc] anno us florus in abbreuiatione t[er]ra li. iij. lib. xj. dicit sic. Plebs p[ro]pter es alienū post graues et longas seditiones ad vltimū secessit in ianiculum. vñ ab hortensio dictatoze deduc[ta] est. Iste etiaz hortensius talie legem ut plebis c[ir]ca nō minus valerent q[uam] leges ut patz instituta de tu. na. gē. et ciui. s. s. et plebis c[ir]ca a. Tu h[oc] tā m[ult]a bella zē. Dic tangit historia de p[ro]letarijs militie ascrip[ti]. Qui h[oc] fuerunt dicti p[ro]letarij p[ro]p[ter] q[uod] augustinū hic. Nam cum romani continue rebus bellicis vacarent et p[ro]sequens nec rebus domesticis nec p[ro]creationi plis vacare possent. cernerēt q[uod] ciuitates nō posse diu stare sine noua ple. ordinauerūt q[uod] illi q[uod] nō poterāt sufficere ad militandū p[ro]pter inopiam in v[er]be manerent p[ro]creationi plis vacantes. de q[uo] dicit. Agellius li. xviij. ca. xj. q[uod] fm iuliu paulū illi q[uod] in plebe romana tenuissimū erant et pauperrimi. nec amplius q[uam] mille q[uod]ngentū eris incensum deferabant. p[ro]letarij sunt appellati. Qui h[oc] nullo aut q[uod] puo ere censabant capite censū vocabant. et nec isti nec p[ro]letarij milites ascribebant nisi in tumultu maris. q[uod] familia eoz p[ro]ua aut nulla erat. p[ro]pter q[uod] amoris in p[ro]nam fidem et firmitatem nō faciebāt. p[ro]letarij t[ame]n aspectis reipubli ceptib[us] cū iuueturis inopia esset in militiā tumultuaria legebant. armaz his sumptu publico p[ro]bebantur. Dicti aut sunt p[ro]letarij ab officio plis edende. eo q[uod] cū refamiliari parua munus possent reipublicam iuuare plis t[ame]n signente copia frequentarent. Dec. Agellius. Historia h[oc] hic tracta a beato aug[ustino]. narrat orosius li. iij. dicens. q[uod] anno ab v[er]be d[omi]na. cccc. lxxij. tharentini cū viderent classē romanorū in mare p[ro]tereuntē. eā hostiliter inuasērūt. et q[uod] n[on] t[ame]n nauib[us] p[ro] fugam euasīs. alias naues capras ad portū suū trahūt interficiētes omēs illos q[uod] bello vtilis esse possent. alios vendentes. Missi sunt ergo a romanis legati tharentin[os] q[uod] de iniuria p[ro]querant. sed expulsi sunt. et etiā iniurias acceperūt a tharentinis. Dicit c[ir]ca valerius libro. ij. q[uod] vnus legatorū v[er]ina resperus est. His g[er] causis ingens bellum ortum est. Romani h[oc] p[ro]siderantes q[uod] et quanti essent hostes in circuitu eoz. strepabant vltima necessitate coacti p[ro]letarios ad sumendū arma coegerūt. sic exercitu magno facto emilius c[on]sul romanorū cū exercitu imp[er]iū fecit et in vniuersos fines tarētinorū igne et ferro vastans omnia. plurima etiam oppida expugnauit et iniuriam suam acceptā crudeliter vindicauit. Tharentinos h[oc] iuuabant multi finitimos. q[uod] etiā potentia maxime auxit pyrrhus rex ep[iscop]i rotaz. Epyrus em[er] pars grecie est. et tharentini erant cognati grecorū. nā lacedemones p[ro]diderūt tharentin[os].

Pyrrhus ergo totas vires ep[iscop]i. thessalie et macedonie habuit elephātes etiā antea romanis incognitos. in italia de grecia secū adduxit. Prima igit pugnā in romanos et pyrrbū cui totū bellū ascribit. q[uod]uis p[ro]tarētinis ageret. fuit apud cracleā ciuitatē capanie et barim flumen. Pyrrhus t[ame]n atrocitate cladis quā acceperat et iacturā publice prestat[us] est. affigens titulū in tēplo iouis apud tarentū in q[uo] sic scripsit. Qui an[te] h[oc] inuicti fuerant viri. s. romani. p[ro] optime olympē. hos ego vici in pugna. victusq[ue] sū ab eis. Et cū in creparet a suis q[uod] se victū diceret q[uod] vicisset. m[er]idit. Si ego itez eodē mō vincerē sine v[er]o milite ep[iscop]i reuer[er]tar. Deciderūt t[ame]n bilominus de romanis in eodē bello peditū. xiiij. milia octingenti octoginta. ca. ccc. equitū vero celi sūt. ccc. lxx. capti octingenti et duo. Post hec secūda pugna in romanos cōsules et pyrrbū fuit in apulie finib[us] vbi q[uod]uis esset clades magna ex vtraq[ue] p[ar]te. rōani t[ame]n vicerūt. sic h[ic] tractat aug[ustinus]. nā pyrrhus trāsfixus brachio p[ro]mus cecidit. fabricius h[oc] rōanorū legatus tūc vulneratus est. elephantes h[oc] subiectis in posteriora et mollia ignib[us]. ardentē circuitu lerūt in suo furore machinas sibi ipso sitas et suis exitio fuerūt. In ea pugna celsa sūt romanorū q[uod] n[on]q[ue] milia de exercitu h[oc] pyrrbi. xx. milia. De istis pugnis curroptus li. ij. narrat historia satis pulcrā multa laudabilia referens de fabricio sup[er]dicto. et q[uod] in tertia pugna p[ro]tra romanos fugatus ē pyrrbus et reuersus in greciam apud argos ciuitatē grecie occisus est. Beatus aut aug[ustinus]. tractans hic de p[ri]ma pugna facit mentionē de oraculo. id est m[er]ito apollinis. Ubi sciendū est q[uod] beatus aug[ustinus]. hic tenens sententiā verborū. ordinē ipoz trāsp[er]ponit. nā ip[s]m oraculū h[oc] sus est hexameter Ennij poete tal. Dico te eacide rōanos vincere posse. Unde tullius in li. ij. de diuinatione ponit idē oraculū. Aio te eacide rōanos vincere posse. Uocat aut pyrrbū eacide q[uod] fuit d[omi]n[us] sanguis eaci q[uod] fuit auus achillis. Eacus aut fuit p[ro] pelei. et peleus p[ro] achillis. Et est oraculū illud ambigū. q[uod] potest h[ic] duplicē sensum sicut illud. verū est canē comedere panē. Nā cū in isto dico te pyrrbe rōanos vincere posse. sint duo accusatiui. scz te et rōanos. sensus variari p[otes]t fm q[uod] vnus accusatiu[us] re soluit in n[on]m. vel ali[us]. vñ vnus sensus est. Dico q[uod] tu pyrrbe potes vincere romanos. alius sensus ē. dico q[uod] te pyrrbe p[otes]t vincere romanos. Tū tullius reprobat oracula apollinis in alia d[omi]n[us] sic. Oracula tua apollo vt ego opinio. p[ro]m sūt falsa. p[ro]m h[oc] casu h[oc]. p[ro]m

leuiniū cōsulē rōanorū. vbi tota d[omi]n[us] es in pugna p[ro]tra ē neutra p[ar]te fugiente donec i[n]troduci cōnt elephātes romanorū q[uod] illud genus pugne an[te] n[on] viderāt horribiles et p[ro]cipue e[ss]e p[ro]uentibus ad elephan[ti]ū aspectū. Roman[us] em[er] tunc se victos fuisse su[os]

flexio qua r obscura vt interpres egeat interpre. prim
ambigua r que ad dialecticos referenda sint. Sentit
m tullius ibidem q illud oraculu no fuerit apollinis
ppter tres rones. pma qz apollo nuqz rudit latine. se
cunda qz ista foris. id est rnsio grecis inaudita est. tertia
est qz ppyrri tē

pono iam apol
lo versus facere
defierat. Beat
vero aug. innuit
alioz auctoritati
qui historias ro
manas scripserit

b Atqz in ran
ta strage rē. De
hac strage nar
rat orosius libro
iiij. loquens de rē
pore belli finiti
mi sic. Romano
rū miseria nullus
cessat inducis.
Cōsumit ei moy
boz malis inter
capedo belloz. r
cū foris cessatur
a plio agitur in
tro: sum ira de ce
lo. Nā fabio gur
gite uez consule
r caio gemitō. pe
stilētia grauis v
bcm pcpue mult
eres r pecudes ū
uadit. necar. em
in ytero scibus
futura pleuacua
uit. r imaturis p
ribus cū periclo
marrum extract
abortiui pūciebā
tur. intantū q cre
debat defecturas
esse successiones

the vincere posse romanos
Atqz ita siue pyrrhus a rōa
nis: siue romani a pyrrho vi
cerent securus fandiē yrrū
libet expectaret cuētū. Que
tunc r qz horrenda ytriusqz
exercitus clades: in q m supi
or pyrrhus exiit: vt iā pos
set apollinē p suo intellectu
pdicare dīnū nisi. ptime alio
plio romāi abscederēt supio
res: batqz in tāta strage bel
loz etiam pestilentia grauis
exorta ē mlierū. Nam pūsqz
maturus ptus ederent: gra
uide moriebant. Ubi se cre
do esculapius excusabat: q
archiatrū se nō ostetricē. pfi
tebat. Pecudes qz siliter in
terbant: ita vt iā defecturū
gen^o aialū crederet. Quid
hyems illa cōmēozabilis tā
incredibili imanitate seuiēs
vt niuibus horreda altitudi
ne etiā in foro p dies qdragi
ta manētibus: tyber: qz gla
cie duraret. Si nostris tpi
bus accidisset: q isti r quāta
dixissent: Quid illa itidē in
gens pestilētia qz diu seuiuit
qz mltos pemit: Que cuz in
annū aliū mltō grauius ten

plis tam in hoibus qz in iumentis. c Ubi se cre
do esculapius rē. Hoc dicit beatus aug^o. irridendo
esculapiū r romanos q esculapiū ad se accersierunt
vt morbos r pestes curaret. post cuius aduentū con
tigit pestis p dicitra. Dicit ergo q esculapius poruit se
excusare quia nō erat obstetricē sed archiatrē. id est me
dicus. poruit em esculapius vt ironice loquamur di
cere q obstetrices non bene artem nouerant obstetri
candi illo tempore. vel q non bene exquebantur offi
cium suum. r ideo erant partus abortiui. d
Quid hyems illa rē. De pestilentia quam tangit hic
beatus augustinus narrat orosius libro. iij. sic. An
no ab vrbē condita. cccclxxj. pestilentia ingens apō
romam conflagrauit. cuius atrocitatem significare
contentus sum. quia verbis implere nō possum. Si
enim spacium quo manserit inquiratur. vltra bien
nium porrecta est. vrbem depopulauit. cuius erat tā
ta violentia vt sibyllini libri consulercntur qui eam

celesti ira impositam responderūt. e In quo ge
nere oraculoz rē. Verba sunt tullij libro. ij. de diuina
tione. Scripsit enim tullius de diuinatione libros
duos m. r vult tullius dicere in pposito. q oracula
que eliciebant ex libris sibyllinis ita erant obscura q
non poterat ha
beri certitudo rei
quam significa
rent. r ideo q cof
interprebantur.
solum loqueban
tur conyctido s
cut poterāt r vo
lebant. nec aliter
eos interpretant
bus credi poruit
nisi sicut his qui
conyctendo lo
quunt.

f Sic interim
a magno rē. hoc
dicit augustinus
quia esculapius
iam quo ad ma
lum istud cui nō
subuenit se poru
it excusare dicen
do q malum illō
puenit non ex ali
qua causa naru
rali sed ex ira deo
rum. r ideo non
fuit possibile re
medium nisi dū
placarentur.

g Unde autem
a multis rē. Die
augustin^o ex ora
culo sibylle inue
nit contra roma
nos r deos eoz.
quia ex quo edes
deoz occupat
bant a personis
priuatis r non a dīs vel eozum ministris signūz fuit
q dū eozum multiplicati erant eis inutilēs. nam alio
quin coluissent eos r nō fuissent edes eozum in vsus
alios humanos translātē. h Non vtriqz magne
peritie varronis rē. Vult augustinus dicere q varro
in libris suis scribens de edibus sacris dicit mltā ad
edes illas pertinentis fuisse sibi ignora. quod posset
ascribi sue imperitie. nisi edes ille tam suo tempore
fuissent ab alijs occupate vel deserte. i Sed
tunc interim rē. Hoc dicit. quia licet per oraculoz sū
byllinum viderentur dū qui tantū malum euenire su
is culonibus permisissent excusari ad tempus donec
scilicet alia mala venirent. tamen in rei veritate ipsi
non depulerunt pestem supradictam. sicut supia lib.
j. ca. xxij. dicitur est. Dicit em aug^o. ipsi p uiderūt fi
nem pestilentie cito imponendum. Et ideo volebant
sibi aliqua in honorem fieri ad sedandū malum illud
vt crederetur per eos fuisse sedatum.

Ubi se cre
do esculapius rē. Hoc dicit beatus aug^o. irridendo
esculapiū r romanos q esculapiū ad se accersierunt
vt morbos r pestes curaret. post cuius aduentū con
tigit pestis p dicitra. Dicit ergo q esculapius poruit se
excusare quia nō erat obstetricē sed archiatrē. id est me
dicus. poruit em esculapius vt ironice loquamur di
cere q obstetrices non bene artem nouerant obstetri
candi illo tempore. vel q non bene exquebantur offi
cium suum. r ideo erant partus abortiui. d
Quid hyems illa rē. De pestilentia quam tangit hic
beatus augustinus narrat orosius libro. iij. sic. An
no ab vrbē condita. cccclxxj. pestilentia ingens apō
romam conflagrauit. cuius atrocitatem significare
contentus sum. quia verbis implere nō possum. Si
enim spacium quo manserit inquiratur. vltra bien
nium porrecta est. vrbem depopulauit. cuius erat tā
ta violentia vt sibyllini libri consulercntur qui eam

Ubi se cre
do esculapius rē. Hoc dicit beatus aug^o. irridendo
esculapiū r romanos q esculapiū ad se accersierunt
vt morbos r pestes curaret. post cuius aduentū con
tigit pestis p dicitra. Dicit ergo q esculapius poruit se
excusare quia nō erat obstetricē sed archiatrē. id est me
dicus. poruit em esculapius vt ironice loquamur di
cere q obstetrices non bene artem nouerant obstetri
candi illo tempore. vel q non bene exquebantur offi
cium suum. r ideo erant partus abortiui. d
Quid hyems illa rē. De pestilentia quam tangit hic
beatus augustinus narrat orosius libro. iij. sic. An
no ab vrbē condita. cccclxxj. pestilentia ingens apō
romam conflagrauit. cuius atrocitatem significare
contentus sum. quia verbis implere nō possum. Si
enim spacium quo manserit inquiratur. vltra bien
nium porrecta est. vrbem depopulauit. cuius erat tā
ta violentia vt sibyllini libri consulercntur qui eam

Ubi se cre
do esculapius rē. Hoc dicit beatus aug^o. irridendo
esculapiū r romanos q esculapiū ad se accersierunt
vt morbos r pestes curaret. post cuius aduentū con
tigit pestis p dicitra. Dicit ergo q esculapius poruit se
excusare quia nō erat obstetricē sed archiatrē. id est me
dicus. poruit em esculapius vt ironice loquamur di
cere q obstetrices non bene artem nouerant obstetri
candi illo tempore. vel q non bene exquebantur offi
cium suum. r ideo erant partus abortiui. d
Quid hyems illa rē. De pestilentia quam tangit hic
beatus augustinus narrat orosius libro. iij. sic. An
no ab vrbē condita. cccclxxj. pestilentia ingens apō
romam conflagrauit. cuius atrocitatem significare
contentus sum. quia verbis implere nō possum. Si
enim spacium quo manserit inquiratur. vltra bien
nium porrecta est. vrbem depopulauit. cuius erat tā
ta violentia vt sibyllini libri consulercntur qui eam

Miseria.
romanus
interphara
r plagas

Tullius de
diuinatione

Am vero punicis bellis. In Ca. XVIII. hoc capitulo bris aug. tractat de malis que romani sustinuerunt in bellis punicis. Et facta in b caplo duo. q: pmo romanis mala pdicta obijcit. Secdo ibi. hec istis nequaqs. ostendit quod bec obiectio contra roma

nos pcedit et efficitur. Dicitur bellum punicum quod fuit inter imperiu romanorum et afroa vel cartaginensiu. fuit aut cartago ciuitas potentissima in africa q: tota africa et etia parti hispanie scilicet ad flum uis hiberu iperabat. et ideo omnes afro vocati sunt cartaginenses. hdem etia vocati sunt penci. et punicis et africa. fuerunt aut tria bella punica. vt dicitur libro. j. ca. xv. Et notandu q: mala q: hic tangit aug.

principio huius capli vsq: ad illum locum. tunc magno metu. acciderant in omnibus bellis illis. licet minus in tercio q: in pmi duobus. Sicut aut origo belli quod fuit inter romanos et pyrribu reges fuit ciuitas tharentina cui volebat pyrribus succurrere. ita etiam fuit origo pmi belli punici. Nam tharentini audita morte pyrribi perierunt auxiliu a cartaginensibus et acceperunt. et pugnantes contra romanos victi sunt. nodu tñ hostes a romanis iudicati. Et ideo pugna illa non ptingit ad pmi bellu punicu. sed ipm circiter noue annis pcessit. et fuit pmi belli occasio. b Tunc magno metu. Dic narrat spcaliter mala que trigerit in pmo bello punico. Et q: spcaliter hic loquat de re pmo pmi belli punici p: numero que aug. hic p: dicitur q: scenicorum ludorum celebritas quos vocat seculares fuit instituta circiter centu annos ante h: repus. Hoc tpe igit fuit pmi bellu punicu. q: iter institutio ne ludorum istorum et pmi bellu punicu fuerunt circiter anni centu. Nam fm orosium ludi scenici instituti fuerat anno ab vrbis condita. cccclxxiiij. pmi ho bellu punicu incepit anno. cccclxxiiij. De institutione vero istorum ludorum paruit sup libro. j. ca. xxxj. fuerunt aut instituti p remedijs corporum. cu tñ corporibus no valerent. et vltra h fuerunt corruptio animorum. ideo dicitur hic. Quod felicioribus temporibus memoria negligente perierat celebritas illorum ludorum. c Renouarunt. Quamtu ad institutionem ludorum consecratorum dñs inferis. scilicet plutoni et pserpine narrat valerius libro. ij. q: cum ingenti pestilentia vrbis scilicet qntu ad hoies. et agri quantum ad fructus vastarent. valerius qdam diues rusticus filijs suis duobus et filia vsq: ad desperationem laborantibus infirmitate. orauit deos sibi sa

miliares. vt puerorum periculu in suum caput vertetur. responsum est sibi. q: pueri soluantur si statim ptyberim fluuium eos tharentu portassent. ibiq: ex ditrid est plutonis scilicet inferni. et pserpine que d: deos inferni ara aqua calida qua ipsi desiderant recrearet.

Qui h intelliges de tharento que e ciuitas magna et famosa et multu a roma distans de qua supra facta est mentio. tñ multu valde nauigatione arripere tantu. tñ spe salutus puerorum inchoat. Lu aut ptyberim ostias peteret. et pueris sinentibus aqua calida subuenire vellet. nec ignis q: posset aqua calefieri pto esset. cernit pcul sumu sibi app: arere i loco quodam q: vrbis gubernatore natus didicit tharentum vocabatur. Extens igit nauem et hausta de flumine aqua illuc pperans igne facto aquam calefecit. calefactaq: pueris bibendam dedit. qua potata statim sopiti sanati sunt. dicuntq: se vidisse in somnis deum quedam eoru corpora tergentem. et pceptum vt ad ditrid et pserpine aram vnde portio illis fuerat alata nigre hostie imolarentur. lectistermia etia et ludi nocturni fierent. Pater ho puerorum nulla ibi ara videns peregit ad ciuitatem vt emat nouam aram. pceptis suis vt in eam fodeant iudicamenta p ara locanda. q: dum fodiunt iuueniunt p funde sub terra ad. xx. pedes aram quadam diti et pserpine inscripta. qd cu valerius accepisset p nunciu hostias furuas. id est nigras ibidem imolauit. ludosq: et lectistermia continuis tribus noctibus quia tot erant liberi curati. fecit. Lutus exemplū valerius publicola q: fuit consul pmo anno post reges expulsos et successit in locu collarum tarquinij studio succurrendi ciuib: secutus. apud eandem aram boues nigras masculos diti. et pserpine boues feminas imolauit. lectistermorum et ludis factis tribus noctibus terra aram obruit sicut fuerat ante. Dec et valerius. Pater ergo q: ludi isti fuerunt instituti pmo anno post reges expulsos q: fm orosium fuit annus. cclxiiij. ab vrbis condita. Isti vero ludi fuerunt aboliti sicut et alij. sed tñ postmodum tpe pmi belli punici fuerunt renouati. De q: tpe dicitur h aug. q: tanta copia morientiu ditatos inferos etia ludere delectabat. q: tpe scilicet pmi belli punici qd durauit xliiij. annis interfecta est ex vtraq: pte hoim innumera multitudo. quorum mortem dicitur id est plurum id est deus infernalis ditatus e. Unde et a dicit dicit diues et ditari. quia dicitur continue ditat. quia hoies continue moriunt. Unde in hoc qd dicit aug. inferos ditatos.

Dicitur q: pmo pmi belli punici

scriptores etia nos erim? historie. b Tunc magno metu turbata romana ciuitas ad remedia vana et ridenda currebat. Instaurati sunt ex auctoritate librorum sybillinorum ludi seculares: quorum celebritas inter centu annos fuerat instituta: felicioribusq: temporibus memoria negligente perierat. Renouarunt etiam pontifices ludos sacros inferis: et ipsos abolitos annis retrosum melioribus. Mimiru em qd renouati sunt: tanta copia morientiu ditatos inferos etiam ludere delectabat: cum pfecto miseri hoies ipsa rabida bella: et cruentas a ostiis funereasq: hic atq: ide

Liber

alludit nos dicit. In hoc vero q̄ dicit eos ludere de/
lectari. alludit ei q̄ dicitur est de ludis eis p̄secratis
renouatis. De renouatione horum ludorum apud ebarē
rum facit titus mentionē libro. xlii. d. Nihil fa-
ne miserabilius rē. Historiam de artilio regulo q̄ hic
tangit posuit sup̄
libro. f. ca. xv. de
q̄ sit etiā mentio
libro. ii. ca. xxiij.

e Uex ē q̄ aerei
sunt sc̄z dū vel de
mōes h̄ dicit auḡ
fm̄ op̄iōz apuleij
platonici q̄ posu-
it deos esse aia-
lia corpus aereū
h̄ntia. vt p̄z in /
fra li. viij. c. xvj.
Ux dicit q̄ntū ad
corpa que sumūt
qn̄ visibiliter se
ostendunt. p̄den-
fant em̄ aereū et
figurāt vt volūt

f Nec mala il-
lo tēpe rē. de ma-
lis que hic reci-
tar aug. sc̄z facti
infra v̄b̄m per
aquā r̄ ignē loq̄
oiosus lib. iij. r̄
dicit q̄ anno ab
v̄be p̄dita q̄ngē
resumo octauo re-
pentina subuer-
sio ipsius rome
p̄uenit trium /
p̄hū romanor. f.
de cartbaginen /
f̄lo. Siquidem
q̄nto luctatio et
catulo aulo p̄su-
libo diuerse igni-
um aquarūq̄ cla-
des pene absum-
pserūt v̄b̄. L. y.
beris em̄ insolit̄
auctus imbabo r̄ v̄tra op̄inōnē vel diurnitate vt
magnitudie redūdans rome edificia in plano posita
detecit. aquarū grauiſſimā cladē grauior ignis vasti-
tio secuta est. cuz ignis incertū vnde surrexit pluri-
mas ciuitatis pres puagatus. hoim̄ domo iūq̄ mise-
rabilem stragem fecit. deinde dum oia in circuitu for-
te popularent. eodem veste corripuit. r̄ nec q̄dez d̄hs
subuenientibz ignē illuz q̄ cernus putabat r̄panens
ignis opp̄ressit. vnde etiam merellus dū arduos d̄os
eripit. vir brachio semivusto ablat̄ au fugit. Dec̄ oio-
stus. Ignem perpetuū vocat ignē q̄ in templo veste
a virginibus que sacerdotes eius cran̄z tonitruē lū-
gnis appositis fouebat. De isto etiam incendio rem-
pli veste. r̄ merello sacra exponante. loquit̄ titus lū

victorias magnos agerēt lu-
dos demonū r̄ opimas epu-
las inferor. Nihil sane mi-
serabilius p̄mo bello punico
accidit. q̄ q̄ romani ita victi
sunt vt etiā regulus ille ca-
peret. cui in p̄mo r̄ i altero
libro mentionē fecimus: vir
plane magnus r̄ victor an-
tea domitor. q̄z penor. Qui
etiā ip̄m p̄mū bellū punicū
p̄fecit: nisi auiditate nimia
laudis r̄ glie duriores p̄ditio-
nes q̄z ferre possēt fessis car-
thaginē sibus ip̄erasset. Illi
viri r̄ captiuitas iopinatissi-
ma: r̄ fuit idignissima: r̄ iu-
ratio fidelissima: r̄ mors cru-
delissima: si deos illos nō co-
git erubescere vex ē q̄ aerei
f̄ lū: r̄ nō h̄nt sanguinē. Nec
mala illo tpe grauiſſima itra-
mentia defuerūt. Nā extūda-
te nimis v̄tra morē fluuio ry-
berino: pene oia v̄bis plana
subuersa sunt: alijs ip̄etu q̄si
torrentis ip̄ulsis: alijs velut
stagnō diurno madefact̄
atq̄z sublapsis. Itaz deinde
pestē ignis p̄nitiosor subse-
cutus est: q̄ cor̄rept̄ circa fo-
rū q̄busq̄ cellis: v̄bis etiā tē-
plo veste suo familiarissimo
nō pepercit. v̄bi ei veluti vi-
tam perpetuā diligentissima
substitutione lignor: nō taz

nus libro. xli. de v̄bis origine. r̄ ouidi⁹ libro. vj. de
fastis. Seneca p̄o libro. iij. de clamationū. declama-
tione. ij. dicit merellū tunc fuisse cecatur. r̄ ideo post
modū sacerdotiū sūmū et negatū. Hunc merelluz hic
augustinus vocat veste familiarissimum. quia sc̄z sa-

honorate q̄z dānate virgines
donare p̄sueuerāt. Tū vero
illic ignis nō tantū viuebat:
sed etiam seuebat. Lū⁹ im-
petu exterrite virgines sa-
cra illa fatalia q̄ iā tres in q̄-
bus fuerant p̄serant ciuita-
tes: cū ab illo incendio libe-
rare non possent: merellus
pontifex sue quodamō salu-
tis oblitus: irruens ea semi-
ustulatus abripuit. Reqs em̄
vel ipsuz ignis agnouit: aut
do erat ibi numē q̄ nō etiaz
si fuisset fugisset. h̄o igif po-
tius sacris veste: q̄ illa hoī p̄-
desse potuerunt. Si aut a se-
metipsis ignem nō repelle-
bant a ciuitate cuius tueri
salutē putabant: q̄d contra
illas aquas flammaz pote-
rant adiuuare: sicut etiā res
ipsa nihil ea p̄sus potuisse
parefecit: h̄ec istis nequa-
q̄z obijcerēt a nobis: si illa sa-
cra dicerent nō tuendis his
bonis temporalibus institu-
ta: sed significandis eternis
r̄ ideo cū ea que corporalia
visibiliq̄z essent perire con-
tingeret: nihil his rebus mi-
nui p̄pter quas fuerāt insti-
tuta: r̄ posse ad eos dez v̄sus
deno reparari. Nunc vero
cecitate miserabili eis sacri-
que perire possent fieri po-

era ipsius r̄ alio-
rum deoz que in
templo veste fue-
rant cū tanto sui
periculo conat̄
est saluare.

h Ubi ei veluti
vitam perpetuā
rē. id ē veste quā
ignem volūt esse
quia vitam per-
petuā donabant
virgines. q̄z sem-
per ignē fouebat
vt dicitur est.

h Sacra illa fa-
talia rē. sacra fa-
talia vocat aug-
sacra palladis
q̄ de troia allara
fuerāt. nam sicut
dicit ouidius li-
bro. vj. palladiū
id est simulacru
palladis. de quo
fatarū. id est p̄z
diuinatum est. r̄
imobilitate fati-
diffinituz fuit q̄
eo trāslato trāf-
ferretur imperiū
vt supra libro p̄-
mo ca. ij. dixi. fu-
it postū in tem-
plo veste. r̄ cum
templuz arderet
fuit exponatum
vt dicit ouidius
r̄ dicit hic aug⁹.
idem. Dicit etiaz
q̄ ista sacra fata-
lia tres in quibz
fuerāt p̄serāt

ciuitates sc̄lz ilium. lauinium. r̄ albam. quibus succi-
cessiue sacra illa habebantur in magna reuerentia. r̄
tamen omnibus illis male accidit. Nam troia r̄ al-
ba subuerse sunt. r̄ lauinium cito regnum perdidit.
De hoc supra dicitur est libro isto capitulo. xiiij.

f Nec istis nequa q̄z rē. Dicit dicit augustinus q̄ ea
que dicit de romanis r̄ d̄is eoz de malis pene que ro-
mani passi sunt efficaciter concludant. Concludunt
em̄ contra eos. quia ipsi non coluerūt deos p̄pter ali-
qua bona eterna r̄ futura. sed solum p̄pter presen-
tia. r̄ ideo ex malis que passi sunt patet q̄ frustra col-
luerunt eos. nō autē sic posset contra christianos ex
malis que hic patiunt argui. quia nō colunt christuz
p̄pter p̄sentia. sed p̄pter futura.

Secundo aut bello punico re. In La. XIX. ca. tractat bris aug. de malis romanor q in seipis passi sunt de tpe secudi belli punici qd mouit hantbal impator cartbaginensiu romanis na sicut dicitur historiographi. orosius. cutropius r ti tus liuius. cu ecr ix. annoz hantbal chari pfi suo ad aras iurauerat se p romanos pugnaturu qscitius possz. Valerius etiã li. ix. idẽ narrat. r addit q hantbal designare cupiens qnto in ter se odio roma r cartbago dissyderent. insidit in terram pede su scitatorz pulueru ruc inter cas fune belli fore dixit cu altera in terram esset redacta. Et est hic sciendũ q

tuisse existimãt: vt salus terrena r tempalıs felicitas ciuitatis perire nõ possz. Pro inde cu illis etiã manẽtibus sacris vel salutis p̄ritio vel infelicitas irruisse monstrat mutare sniam quam defendere nequeũt erubescunt.

Secundo La. XIX. aut bello punico nis longũ e comẽoz rare clades duoz p̄loz: taz longe secũ lateq; pugnãtiũ: ita vt his q̄ fatentibus q nõ tã narrare bella romana q̄ romanũ imperiũ laudare in

iste hannibal fuit hannibal posterior: nam fuit hannibal alius por dur cartbaginensiu q in pmo bello punico a romanis est deuctus bello nauali. De isto vero bello punico secudo scribit titus liuius de eadem vnã id est. r. libros. in cuius plogo dicit se scripturũ bellũ omniũ maximũ memorabile q vnq; gesta sunt. qd hantbale duce cartbaginẽses cu p̄lo romano gesserunt neq; em̄ validiores opib; velle inter se ciuitates genitẽs q̄ p̄ulerũt arma. neq; his ip̄is scz cartbaginensibus r romanis vnq; rãtũ virũ fuit. r nõ ignotas bel li artes inter se. sed p̄us expertas bello punico p̄mo cõferebant. adeo varia belli fortuna fuit vt p̄ius periculo fuerint q̄ vicũt. Dũs etiãz p̄e maiorib; cer tauerũt q̄ virib; romanis em̄ indignati sunt q̄ victori bus scz in pmo bello punico victi vltra inferrẽt arma peni etiã indignati sunt q̄ videbat eis q̄ nimis supbe r auare eis a romanis imparet. Lepit aut h bellũ fm orosiu anno ab vrbẽ condita. ccccxxiij. sub cõsulib; publico cornelio scapione r publico sempromio longo. finitum aut fuit illud bellũ p scapionem filiu p̄dicti scapionis. q̄ postmodũ subiuigant̄ afris dicitur e scũ pio africanus accipiens nomen a gẽre quã subiuga/ uit. Durauit aut h bellum fm aug. infra libro. v. ca. xliij. annis. xviij. fm orosium annis. xvj. Qui conco dat titus liuius li. x. de secudo bello punico. fm vero cutropiũ libro. iij. annis. xix. b Hannibale quippe ab hispania surgente rẽ. Sciendũ est q̄ vt in pceden ti ca. dicit. Imperiũ cartbaginensiu p̄ndebat se vsq; ad hiberũ suũũ hispanie. ita q̄ ps hispanie fuit eis subiecta. q̄ ergo inter hispaniã r romã mare nõ mediũ. ideo ad vitandũ maris discrimina hannibal fecit viam suam de africa in italiã p hispaniã. vbi mare quod diuidit europã r africã strictissimũ est. r q̄ ex vtraq; p̄e sui portus habebat cartbagini sbiectos. Alia causa fuit vt haberet occasionem romanos inuãdendi. vt in sequenti caplo apparebit. Veniens autẽ

in hispaniã expugnauit saguntũ. vt etiam dicit in sequenti ca. r eadẽ ciuitate expugnata transiuit montes pyrenos q̄ hispaniã a gallis diuidũt. r sic per gallias transiẽs. xix. die fm orosiu a pyreno monte ad alpes puenit. vbi cũq; resistentiã inuenit. gladio ferroq; sibi viã apuit. In

stituerũt. similioz victo fuerit ille q̄ vicir. b Hannibale q̄ p̄ ab hispania surgẽte: r pyrenois montib; supatis: gal lia trãscursa: alpibusq; dirupris: tã longo circuitu aucti viribus cũcta vastando: aut subigẽdo: torrẽtis mō italie faucibus irruente: q̄ cructa bella gesta sũt: q̄ mltã plia: q̄tiens romani supari: q̄ mltã ad hostẽ oppida defecerũt q̄ multa capta r opp̄ssa: q̄ di re pugne: r totiens hantbali romana clade glioso. Sed hactenus. De canensũ autẽ

De hannibale

alpib; hõ gallos sibi resistẽtes bello superat atz rupes immeabiles igne r ferro rescidit. qua triduo i his cõsũpro. q̄nũta die puenit ad plana italie. s. l. b. bardic. hñs tunc in exercitu centũ milia peditũz. et xx. milia equitũ. Scipio hõ p̄sul romanor p̄mus cum exercitu sibi occurrit. cõmissõ q̄ plio apud su men tianum. qd padũ influit. sci/

p̄io grauit̄ vulneratus a filio suo scapione tunc ad modũ iuuenẽ a morte liberatus euasit. celo ibidẽ pene oĩ exercitu rãnoz quẽ scipio p̄sul ibi habuit. Post modũ ab eodẽ p̄sule ad suũũ trebiã q̄ est iuxta placẽtiam iterũ pugnatũ est fortuna p̄sili. Sempromiõ hõ p̄sul alter cognito sui college casu. de sicilia cũ exercitu rediit. r apud eundẽ suũũ p̄gressus amisso exercitu fere solus euasit. In quo bello etiam hannibal vulneratus est. q̄ postea cũ p̄mo vere in tusciã trãsiret r in sũmo appẽntino mōte correptus. r biduo niuib; cõclusus r onustus cũ exercitu obliguit. vbi magñũ numerus hoim. iumẽra etiã sua q̄ plurima r elephantes pene oĩs frigore perierũt. inde hõ p̄grediens p̄ viã palustrẽ iuxta samos maximã p̄rem soctoz r iumẽrorũ perdidit. r oculũ q̄ iam dudũ eger fuerat. vigiliãz violentia r frigoris ac laboris amissit. Lũ difficultate tũ paludes euadens ad castra stãmĩniũ p̄sulis appropinquat. r stãmĩniũ apud lacũ trãsimentũ. q̄ mō dicit lacus p̄simus excitauit ad bellũ. vbi arte hannibalis rotus exercitus romanor circũuent̄ funditus truci datus est. ipse p̄sul occisus e. xxv. milia romanor cõsa. r sex milia capta referunt. In h bello rãnõ fuit ardor pugnantũ vt terremorũ grauissimũ q̄ ram veber mens erat vt vrbes diruit. montes transtulit. rupes deiecit. r flumina retro: sum coegit. r milites nõ sentirent. Post hec secuta est pugna canensũ. i. apud canas vicũ apulie. vbi pugnavit hantbal p̄tra duos cõsules scz emiliũ paulũ r terecniũ varronẽ r interfecit sunt rãnoz. xliij. n. itã. r de exercitu hantbalis magna ps cesa est. perijt aut in eo bello emilius paulus p̄sul. r cõsulares r p̄toũ viri. xx. interfecti sunt. senãtores. xxx. vel occisi vel capti. nobiles viri. ccc. p̄cedẽstriũ militũ. xl. milia. equitũ tria milia q̄ngenti. Clar ro aut p̄sul alter cũ q̄nquaginta equitib; fugit vnu/ stã. nec dubiũ e q̄n dies illa vltima fuisse romani stãtus. si hannibal ad inuãdendũ vrbẽ mox post victoriã

b

extendisset. In nulla pugna penos romani sic afflicti sunt. et ex tunc multe civitates italicas romanis subiecerunt. a romanis discesserunt. et hanni bali adbeferunt. inter quas capua erat precipua. Sciendum autem quod praeter istas pugnas. inter hanni balem et romanos fuerunt aliae pugnae multae. et nunc quidem romani. nunc autem carthaginenses superiores erant. Si milititer dum hanni bali pugnat in italia. frater suus hanni bali pugna. ut huius romanos in hispania. quod duos scipiones fratres et duces romanorum missos in hispania contra ipsum occiderunt. multas strages romanorum fecerunt.

Tres modios anulorum. Quotius quantum ad numerum modiorum concordat cum augustinus. **L**ivius huiusmodi. de seculo bello punico dicit quod anulorum aureorum tantum fuit aceruus ut fere aliquid auro res ultra tres modios cum dimidio explerent. dicit tamen quod propius est huius non plus uno modio fuisse. **D**icit hinc strages. vult augustinus dicere quod hic. id est ex numero anulorum quod solum nobis libano et maioribus interfectis detracti fuerunt carthaginensium in hispania interfectis detracti fuerunt carthaginensium melius contra fuerit aliorum romanorum minus nobilium interfecta multitudo quam videret eis posse per modum alium nunciari.

Denique tanta res. Quatuor ad hunc narrat orosius. **L**ivius quod post dictam cladem romanorum adeo desperaverunt romani quod senatores de relinquenda italia et locis alijs ad habitandum sibi querendis consilium in eundem putaverunt. quod tunc confirmatum fuisse. nisi cornelius scipio tribunus tunc militum quod postmodum scipio africanus appellatus est districto gladio eos deterrisset. ac post per patrie defensione iurare in sua verba coegisset. Quo facto romani ad spem vite respirare ausi dictatorum decem iuniorum creant. Qui per defectum militum habito alios a. xvij. annis creatis sue imarura et inordinata militum fecit. **L**ivius erant quatuor legiones undecimque collectae seu praetere. **T**unc etiam suos spectari roboris ac voluntate. vel oblatos a suis dominis. vel si opus erat publico pro emptos sub titulo libertatis ad faciem militum adiecit. **V**alerius. **L**ivius. ca. vij. dicit. **X**. milia fuorum tunc empta. **Q**lurani quod strenua ac fortiter darent opera missi sunt in castra. **D**icit etiam orosius et valerius. **L**ivius. con cordat quod iunius etiam dictator. antiquum romane misericordie factum recolens se facit romuli quod asylum praestitit per

supplemento noui exercitus edicto velut asylo patefacto boies quod sceleribus ac debitis obnoxij erant impunitate permissa militie ascripsit. **Q**uoniam numerus ad sex milia virorum fuit. **S**ciendum est etiam quod fere tantum iuniorum. de seculo bello punico. **T**iberius scriptus gracchus legiones per magna prebebat colonum. quod fuit exstinctos militum. et militum strenua libertatem meruerunt.

Detracta sunt replis. **N**arrat orosius illud idem de armis replis ablati. et etiam titus liuius.

Tunc etiam stipendium. **H**ic sciendum quod si statim post cladem canones semper suppleret de seculo erarij. id est per curiam publicam. ut per orosium. **L**ivius. **E**st autem erarium locum ubi pecunia publica reponitur illud de quo hic loquitur augustinus. **C**onstituit post interfectionem duorum scipionum in hispania seculo anno. **X**. belli punici secundi. **N**am orosius tunc auctore solum seculo claudij marci et vale rij leuini. aurum et argentum signatum ad questores de senatores palam in erarium trulerunt. ita ut nihil praeter anulos singulos. bullasque sibi ac filijs et deinde per filios et viros auri tamen singulas vncias. et argenti non plus quam singulas relinquere. **T**itus vero liuius de seculo bello punico libro. **V**j. narrat quod cum per supplementum remigum nauibus decissent tamen boies quam pecunia. **V**alerius leuinius consul consilium dedit. cum patres quod agendum foret desiderarent in hunc modum. **S**icut magistratus per honorem senatus et senatus populo. sic conuenit ut duces se exhibeat ad omnia subeundum. **I**gitur si volumus quod persone puare remiges exhibeant. primo imperemus nobis mensuris. **O**mnino ergo senatores conferamus cras in publicum aurum et argentum. ita quod quilibet sibi anulos et coniuge et liberis. et filio bullam. et quibus viros sit vel filie singulas relinquunt vncias auri quod curruli sella sederunt ad reddenda iudicia relinquunt sibi equi ornamenta de argento et tot libras ut possint habere deorum imagines et patellam ad libamina sacrificiorum. **L**eturi senatores libram argenti tamen vnam sibi relinquunt et cras signati quoniam milia in singulas res facta multas. **S**icque factum est approbantibus omnibus huius consilium. tantumque pecuniae allatum est. ut triuiri quorum officium erat pecuniam recipere et recepta scribere ad hunc non sufficerent. **E**st autem bulla quod addita ornamentum nobilium puerorum. solabant cum bullas aureas quasdam rotun

das ad modū bullaz que in aqua erūpun tē corrigias a collo dependentes portare.

La. XX.

Ed in his omnibz belli zc. In h ca. tractat beatus aug. de qdam malo qd sustinuerūt romani in amicitis suis tpe scdi belli punici vel paz

an. Na si incipi- amus scdm bellū a punici ab illo tē- pore qd hāmbal i- cepit bellare rō- manos direcere. tūc malū d qd loq- hic aug. pcessit belluz punici se- cū dū. z fuit eius occasio. z tūc di- citur qd bellū pu- nici scdm icepto anno ab vbe cō- dita dextū. Si hō incipiamus cōputare annos huius belli ab eo tē- pore qd hāmbal i- cepit pugnare rō- manos direcere vel indirecere sic aug. hic cōputat tūc accidit ma- lū h pmo āno bel- li punici. l. anno ab vbe condita dextū. qz eo āno fm orosū pugna- uit rra saguntī nos amicos rōa- noz. facit aures aug. in h ca. duo pmo em pdictum malum describit. Et secūdo ibi. h aliqd agerēt zc. rra deos ppter h malū inuehit.

Ed in his La. XX oibz belli punici scdi malis nihil misera- bilius ac miserabili qrela di- gnū qd exitū saguntinoz fuit hēc qdpe hispanie ciuitas a- nucissima p h rōani: dū cidē ei hāmbal fracto se dere rōa- noz cās qsiuit: qbus eos irri- taret ad bellū Saguntū q se- rocif obsidebat. Qd vbi rō- me auditū est: missi sūt lega- ti ad hāmbalē vt ab eius ob- sidioē discederet. Lōtempri- carthaginē pgiūt: qrimoniā qz deponūt federis rupti: in- sectoqz negotio romā rede- unt. Dū hē mox agunt: mi- sera illa ciuitas opulentissi- ma: sue reipublice: romane- qz charissima octauo vel no- no a penis mēse deleta. Lu- ius interitū legere qntoma- gis scribere hororis ē. Bre- uiter tū eū cōmēorabo ad rē quippe q agit multū p̄inet. P̄imo fame cōtabuit. nam etiā suoz cadaueribus a nō- nullis pasta p̄hibet. Deinde fessa oīm rez: ne saltē capti-

nō posse ipsos audire. Profecti igit legati carthagi- nez conqunt frustra de federe pacis tam rupto. inde romā redeūt. Sed interim dū sic negociaf. saguntum euersum ē z destructū in maximū vituperiū romāoz. q in tali necessitate nō succurrerūt vt debebant socijs z amicis. Sagū- tū vero p̄usqz ci- uitas caperef rā- tū cruciabant fa- me q suoz mox- tuoz cadaueribz pascebant. z euz miles qdam han- nibalis amīcū sa- guntinoz volens vitam saltē ciuitū saluare promitte- ret eis vitā z lo- cū aliū vbi pos- sent sibi ciuitatē p̄struere. dum tū hāmbal saguntū cū auro z argēto ipsoz redderet ipsi tpe delibera- tiōis accepto. ro- gū maximū in me- dio ciuitatis ac- cenderūt. z pmo in eo omne aurū z argentū suū cum reliqua sup̄lecti- li piecerūt. z post ea celsis vrozabz liberis se in ignē vnanimē pa- p̄auerūt. b Dicaliquid agerent zc. Dic- inuehit aug. cō- tra deos q erant mediatores socie- tatis firmate inf- romanos z sagū- tinos. p quos iuratū erat ad p̄firmandū societate illā z ideo si potuissent debuerūt saguntinos defendere q tam p̄stanter iuramentū p eos factum fuauerūt. Co- cat aut hic aug. deos illos belluones. id est voraces seu insatiabiles. z nebulones. id est gulosos z gluto- nes. quia nō potuerūt sacrificijs eis oblatijs satiari. qz semp plura z plura a suis cultroibz experebant. c Si tū dū tempestate zc. Dic sciendū q sicut nar- rat orosius libro. iij. Anno decimo postqz hāmbal in- italtā venit. enco fuluo z sulphino z sulibz. hāmbal de cāpantia mouit exercitū z p viam latinam p̄fectus ad antenē fluuū tribz miliaribz ab vbe cōsedit in cre- dibili totius ciuitatis metu. z cū marrone pauore amē- tes p p̄pugnacula currerent p̄meqz p muris pugnare gestirent. hāmbal cū expeditis equitibz vsqz ad portā collinam accessit. deinde omnē exercitū suū in acie di- rexit. Sed z sules nō detrectauerūt pugnā. vbi autē acies vtriusqz p̄ris exposite cunctauerunt. tantē se subito

Exeritū saguntinoz q fuerit annis romāoz i p̄ h p̄p̄ mala

fuit aut h malū destructio saguntī. fuit aut saguntū ciuitas quedam potentissima in hispania. sita in con- finio imperij africani impio romanoz non subiecta. sed nō romanoz socia z amica. Sciens hāmbal q in- de posset habere occasionem pugnandi contra roma- nos. quia si saguntum obsideretur vel expugnare- tur. romani succurrerēt vt eos defenderent vel vindi- carent. ideo pus rra saguntū qz rra romāos se mo- uit. Ideo aut occasione rra romanos pugnādi qsi- vit ne videret pacē inter romanos z carthagenēses post p̄mū bellū punici factū p̄fide violare. vt p̄ p̄ r̄- tū litū de secūdo bello punico li. j. q etiā narrat q hā- nibal p̄mo impugnavit ciuitates vicinas saguntī q nō erant de societate z p̄federatione romanoz querendo occasionē expugnādi saguntū. Cum hō p̄mo saguntī nos p̄fectos z in ciuitate refugientes obsideret. lega- tis romanoz ad se missis vt ab obsidione recederet. illis sic dicens se rebz bellicis contra hostes intentū

h r

Imber niuis grandie mirus effudit. vt turbata agmina vir armis retentis in sua se castra reciperent. Deinde reddita serenitate cum in campum atque in aciem redissent exercitus rursus violentior fusa repelstas magis eos terruit et territos in tetonia sua redire coegit.

Tunc cõversus in religionē hānibal dixisse fertur potende sibi romamē volūtatē nō prāte nō dari q̄ sc̄ q̄n potuit statim post stragem cānentes nō habuit volūtatē sed q̄n voluit nō habuit prāte romam obtinendi. Hanc historiam narrat titus luvius li. vi. de secūdo bello punico. Istas hō repelstas q̄ hānibalem coegit ab icepro dēstere. ascripserunt romani dñs suis. q̄si haberēt in sua prāte repelstas immittere q̄n vellent. qd̄ si ita esse dicit aug. q̄ m̄tomagis debuerant terruisse hānibalē q̄n ipugnavit saguntinos.

Nisi qd̄ de illo regulo rē. de ipso fuit dictum sup̄ libro isto ca. xviij. et li. j. c. xv.

Ca. XXI. Oro in p̄ter secūdū dñrē. In bca. tractatibus

aug. de malis quæ romani passi sunt post scdm bellū punicum finitum. et p̄mo obijcit dñs falsis mala que passi sunt romani inter secundum bellū punicum et tertium. inter que duo bella fluxerūt fm̄ orostum. an̄t̄ circiter. l. Secundo ibi. sed vltimo bello rē. obijcit eis mala que passi sunt post tertium bellum punicū.

Quando salustius rē. Hoc dicit salustius in historiis romanorū quas scripsit. Scipio ille romæ rē. Ad intellectum huius partis sciendū ē q̄ multi fuerūt scipiones valde famosi quorū duo fratres erant. sc̄z publius cornelius scipio consul romanorū primo anno secūdi belli punici. et aliter sc̄z cneus scipio qui fuit dux romanorū in hispania contra magonē ducem penorū que vicit et cepit. Ambo vero isti ab bastrubale fratre hannibalis postmo-

Scipionis fr.

dum in hispania interfecti sunt. Erant autem et alij duo scipiones filij predicti publici cornelii scipionis. quorū vnus dicitur fuit publicus scipio africanus. q̄z hannibalem finaliter vicit. et africanam debellavit. alter vero dicitur esse lucius scipio asiaticus. quia asiam in-

nozem vicit et de ea triumphavit. primus autē istorum duorū dicitur esse africanus superior. Erat autē alius scipio nepos eius. qui quater in tertio bello punico africanam vicit et cartaginē delcxit. dicitur ē africanus. h̄z posterior. post istos erat scipio natus ca. qui fm̄ titum luvium fuit filius cneus scipionis predicti. d̄ isto dicitur est sup̄ li. j. c. xxx. Loquitur hō aug. in p̄posito de scipione africano p̄ore. ipse em̄ romana et italia saluata finaliter in secūdo bello punico. Na hānibale adhuc italia p̄vagante ipse traiecit exercitū in africanam vbi occisa in locis diuersis maria m̄stru dine afro. tam cartaginenses terruit oppressit vt necessitate ducti. hānibalē suo exercitu in defensionē sui de italia reuocarēt. q̄ sc̄s mox reliq̄t italia

Oro in La. XXI a p̄ secūdū et postremū bellū cartaginēse

q̄ salustius optimis moribus et maxima concordia dixit egisse romanos: multa enim p̄ter eo suscepti opis modū cogitās eodē ergo ipso tpe mox optimo maximeq̄ concordie scipio ille romæ italicę libertor: eiusdēq̄ belli punici secūdi tā horrendi: tā exitiosi: tā periculosi p̄clarus mirabilisq̄ confector: victor hānibal: domitorq̄ cartagiō: cuius ab adolescentia vita

et veniens in africanam colloquū scipionis petiit. et cum p̄mo occurso se diu antonici admiratōe murua duo clarissimi p̄ncipes suspicissent. tractatū pacis habuerūt sed in facto pacis negotio pugnatū est. et victus ē hānibal. interfectis cartaginensibus plusq̄. xx. milibus. Deinde fugiens venit cartaginē p̄suasitq̄ senatū vt pacem peterent. quia nulla spes alia superat. par vero p̄ scipionē de voluntate senatus p̄liq̄ romani concessa est. naues tamē plusq̄ dngente in altum mare p̄ducte in conspectu ciuitatis cartaginensis incēse sunt. d̄ Luvius ab adolescentia rē. Quantū ad illud qd̄ dicit tangit narrat titus luvius de secūdo bello punico libro. vi. q̄ ex quo iste scipio pueritiam exegit nullo die egit rempublicā aliquā vel puaram anteq̄ iret in capitolium. id est iouis templū. ingressusq̄ rem-

De mat p̄z belli punici

plum cōsideret ibi ⁊ quasi teneret consilium in secre-
to. hic mos seruatus q̄ totā vitā seu ⁊ sultu tenere si-
dem de se fecit. Et opinio vulgata fuit ipm esse filium
stirpis diuine. In istis etiam cū dicto tito lino ⁊ cor-
dar. A. gellius li. vii. Dicit em̄ q̄ de olympiade pbū
lupi regia vxore
alexandri matre
in histōria greca
scriptus est. s. de
dracone cū ea ca-
bant. id est ioue
bamone ī specie
draconis. p̄pter
quod filiū iouis
bamonis se cre-
didit. illud de pu-
bliū scipionis q̄
matre q̄ por. afri-

describit dijs dedita: replisq̄
nutrita: inimicorū accusatio-
nibus cessit: carensq̄ patria
quā sua virtute saluā ⁊ liberā
reddidit: ī oppido linternēsi
egit reliquā cōpleuitq̄ vitā
post insignē suū triūphum:
nullo illi⁹ vrbis captus deside-
rio: ita vt iussisse pbibeatur:

canus dicitur est mēorie dātū esse. Nam q̄ de vita ⁊ re-
bus africani scripserūt. matrem eius diu sterilem ex-
timatā tradunt. publicum quoq̄ scipionem cū quo nu-
pta erat liberos desperauisse. postea in cubiculo atq̄
in lecto cum absente marito sola cubaret. obdormien-
ti sibi repente iuxta eam ingentē anguē eūq̄ his q̄ vi-
derant territis ac clamantibus elapsū inuenire nō
posse. id ipsum publicum scipionē sc̄z maritū ad aru-
spices retulisse q̄ facto sacrificio responderūt fore vt
liberi nascerent. vnde ⁊ mulier cito post cōcepit hūc
scipionem africanū. ipsi etiā idem scriptores māda-
uerūt litteris hūc scipionem solitū p̄sū illuc fecerit
in capitolū venire ac tubere aperiri cellam iouis. atq̄
ibi solitariū diu morari quasi consultantē de republī-
ca cū ioue. Et tūc quoq̄. id ē custodes eius deq̄ repli-
sepe iurasse q̄ solū eo tpe cū capitolū ingrederet. ca-
nes q̄ in alios seutebant. neq̄ latrauerūt ⁊ tra cū neq̄
in eū incurrerūt. ⁊ Inimicorū accusatiōibus ⁊
narrat q̄ntum ad exilium scipionis libro. iij. orosius
Q̄ sub cōsulto marco claudio ⁊ q̄nto fabio ab vrbē
ingrata sibi diu exulans morbo perit. Eutropius li-
bro. iij. dicit q̄ diu exulans apud amicum morbo pe-
rit. eodem anno quo hānibal cū videret a p̄uisa rege
bythinie ad quē fugerat se romanis tradendū. vne-
num bibens ne viuus romanis traderet. mortuus est
Valerius autē libro. v. cap. de ingratis dicit q̄ romanī
eius clarissima opa etiam iniurijs pensabāt. id est re-
cōpensabant. Nam ciuitatis ignobilis ⁊ deserte pa-
ludis eū acolam fecerūt. eiusq̄ volūtariū exilij acerbi-
tatem nō tacitus ad inferos tulit. Sepulcro em̄ suo
sic inscripsit. Ingrata patria ne ossa quidem mea ha-
bes. cineres em̄ suos negauit sc̄z roma quā in cineres
collabi passus nō est. Dicit autē valerius suū exilium
fuisse voluntariū. quia videns maliciam accusantiū
q̄ cum de quadam sūma pecunie accusabant ⁊ sepius
īperabant. quā debuerat eratio tradidisse vt dicebant
de qua loquit valerius li. iij. ca. vii. vñ fm̄ ipm. cum q̄
dam vice de ea impetere respondit. Nec em̄ puto eo
malignitatis ventū. vt de mea innocentia querēdū
sit. Nam cum africani totā potestati vestre subiecti
rim. nihil in ea q̄ meū diceret p̄ter cognōmē retinuit.
Non me igit punitice. nō fratre meū asiarice gaze aua-
rum reddiderūt. Sed vterq̄ nostrū magis inuidia q̄
pecunia locupleno: est. Videns igit ⁊ accusantiū ma-

liriam ⁊ ingratitude ciuū indignatus sponte de-
vbe recessit. sicut narrat titus liuius de bello macedo-
nico libro. vii. circa finem. De cuius etiam sepultura
dicit ibidem sic. Multa in scipionis morte. funere.
sepulcro in diuersa trahunt. id est multa quo ad ista
tria diuersimode
scripserūt aucto-
res vel narraue-
rūt homines. ⁊ cui
fame essentia nō
habeo. Nam ali-
qui dicūt eo āno
quo mortuus est
rome delatū. aliū
hō cum linternis
⁊ mortuū ⁊ sepul-
tū. nam in vtro-
q̄ loco monumē-
ta ostendunt ⁊ statue. nā linterni monumentū est. mo-
numentoq̄ statua imposta fuit. quā remp̄tate de-
iectam nuper ipsi vidimus. Rome etiam extra por-
tam capenā in scipionū monumento tres statue sunt
quarū due publicū ⁊ lucij scipionū dicunt. tertia enniū
poete. Nec ex tito lino. ⁊ Deinde runc p̄mū ⁊
sc̄z post mortē africani. vel post secundū bellū p̄ni-
cū. vtroq̄ em̄ modo vey est q̄ hic dicit. ⁊ Et est scien-
dum q̄ gallogreci sunt illi quos ap̄lus galathas vo-
cat. ⁊ fuerūt filij galloz q̄ vsq̄ ad greciam p̄cesserunt
⁊ ibi remanserūt. de quib⁹ iustinus libro. xxij. multa
scripsit. ⁊ est gallogrecia seu galathia puincia quēdā
asie minoris fm̄ iudoz. Et ideo: m̄i luxuria. i. luxū
delitiaz vocat hic aug⁹. luxuria asiaricā. fuit em̄ asia
minor: tante luxurie. id ē luxū delitiaz dedita q̄ ipsa
multas gētes corrupit sui imitatione. vñ dicit valeri-
us li. ij. ca. j. q̄ sparrana ciuitas. i. lacedemontia lycu-
gi legib⁹ obrepans aliquādiu oculos ciuū a p̄replāda
retraxit asia. ne illecebros eius capri ad delicatius vite
genus plaberent. audierūt em̄ inde leticiā ⁊ imodera-
tos sūptus ⁊ oīa nō necessarie voluptat⁹ ḡna fluxisse
Quātū hō ad illud q̄ tangit hic aug⁹. de ista luxuria
rome introducta dicit valer⁹ li. ix. ca. j. sic. Urbe autē
nre sc̄bi belli p̄niti finis. ⁊ philippus rex macedonie
deuictus licētiosas vite fiduciā dedit. Cū ritus luitus
de bello macedonico li. viij. loquēs de exercitu manlij
volscōnis q̄ gallogreco. i. galathas subiugauit. dicit
sic. Luxurie pegrine origo ab asiatice exercitu inuecta
est. inde p̄mū lectos cratos. vchē stragularā p̄ciosam
plagulasq̄ ⁊ alia textilia. ⁊ q̄ tūc magnifice supplecti-
lis habebant monopedia ⁊ abacos romani aduerēt.
Tūc psalterie s̄abucep ⁊ cūtia alia q̄z ludoz oblecta
mēra addita epulis. epule q̄z ipse ⁊ cura ⁊ sūptu maio-
re apparari cepte. tūc coquos vtilissimū antiq̄s māci-
piū ⁊ estiatione ⁊ vsu in p̄cio esse. ⁊ q̄ misterū fuerat
ars hri cepra ē. vix tū illa q̄ p̄spicēbāt. semina crāt fu-
ture luxurie. Nec tūc lino. Vocat autē hic aug. lectos
cratos. lectos deauratos. vel prim aureos. nā fm̄ hu-
go. more cris nitet auz ⁊ de metallū. ab ere aut fm̄ eū-
dem dicitur. Stragulū aut vocat vchē diuersoz co-
loz. Psalterias vocat instrumēta musica. ⁊ Sed
nūc de his malis ⁊c. in tērio aug. in b libro est loqui de
malis pene ⁊ nō de malis culpe. ideo excusat se a p̄so-
cutione eoz q̄ p̄ccrūt p̄dictā luxuriā quā hō patit nō

Intolerabiliter sed libenter. tñ occasione habuit loque
 di de pdicta luxuria ppter verba salustij. b Lara
 est etiam illa lex voconia rē. Sic vocata est lex illa ab
 eius auctore q̄ voconus dicitur ē. q̄ iniqua fuit r̄ gra
 uis. quia fm̄ ea si quis haberet tm̄ filiā vnicā r̄ non
 plures liberos. il
 la filia nō succe
 deret in heredita
 re. qd̄ videtur int
 quū in psonis p̄
 uatis q̄uis rōna
 bilis esse posset
 in publicis p̄so
 nis. sicut regibz
 r̄ p̄ncipibz. Cui⁹
 legis iniquas p̄z
 ex filiabo salpba
 or. Nūeri. xxvij.
 q̄ cū peterent suc
 cessionē patris q̄
 absq̄ masculina
 ple recessit. r̄ dicit
 dñs. iustam rem
 postulat filie sal
 pbaat. Hanc ve
 ro legem voconi
 am suavit carbo
 censozus in ora
 tione qdam sicut
 dicit. A. gellius li. vi. De h̄ dicit titus liuius li. xij.
 ab vbe cōdita. q̄ voconus fora tribunus plebis legē
 illam tulit. Suavit h̄o cā marcus carbo cui⁹ erat ora
 tio. A. gellius h̄o li. i. ca. xij. de hac lege sic dicit. quid
 vtilius plebi scito voconio de coactendis multez be
 reditaribz. Beatus aut̄ gregorius libro. xxv. moralū
 vltus inquit vite veteris nō habebat vt hereditatē fe
 rime inter masculos sortirent. qz legis securitas for
 tis eligens. infirma p̄cens districta potius studuit
 q̄ benigna sanare. i. Bellus tñmō foris rē. Dic
 sciendū est q̄ post secūdū bellū punicū finitū p̄tinuo
 secutū est bellū macedonicū p̄mū p̄tra p̄hilippū regem
 macedonie. nō qd̄cm p̄tra p̄hilippū patrem alexandri
 magni. q̄ diu ante mortuus fuit. sed p̄tra p̄hilippum
 alium q̄ in secūdo bello punico hāmbali contra roma
 nos p̄misit auxilū. quo deuictō r̄ quo ad p̄hilippum
 bello macedonico p̄mo finito. secutū est bellum syria
 cum contra antiochū regem syrie. r̄ eo deuictō secutū
 est bellum merito fm̄ odiosum inter bella maxima re
 ferendum. inter sc̄z macedonicū contra p̄scum filium
 p̄hilippi regis macedonū supradicti. patre suo r̄ fun
 cto. Deuictō aut̄ persco r̄ capto. secutū est bellum cō
 tra celtibros in hispania. romanis nimis terribiles
 nam metus eoz̄ ira romanos inuasit. vt non esset ali
 quis q̄ miles vel legatus auderet in hispaniā ire. nisi
 q̄ publius scipio q̄ postmodum dicitur est africanus
 posterior. se ad eundū vitro obrulit. Temens autē in
 hispaniā maximā gentiū stragem fecit. Secutum est
 deinde terciū bellū punicū. P̄ter dicta h̄o bella que
 famosa r̄ notabilia fuerūt. habuerūt etiam romani in
 ter secundū r̄ terciū bellū punicū bella alia cum diuer
 sis gentibz multa. sc̄z bellū trolicū. hispanicū. gallogre
 cum. illuricū. r̄ macedonicū terciū. sed omnia fuerunt

longe ab vbe. R Domi aut̄ mille rē. mille em̄. i.
 valde multa. p̄z iā sup̄ de scipione africano sup̄iore.
 Et idē etiāz apparet in fratre suo scipione asiatico. q̄
 etiā sicut narrat valerius li. v. de uictoria asta r̄ p̄lo ro
 mano adiecta tāq̄ fur pecunte publico. reus pecula
 rus in carcere du
 ci iussus est. non
 em̄ ralia potuit
 sent tantis viris
 inferri sine ma
 gnis r̄ multē dis
 cordijs i ciuitate.
 l Sed vltimo
 bello punico rē.
 vltimū bellū pu
 nicū fuit terciū
 de q̄ narrat orosi
 us li. iij. q̄ anno
 ab vbe p̄dita ser
 centesimo secun
 do lucio censozio
 r̄ marco manlio
 p̄sulibz terciū bel
 lum punicū exor
 tū est. Cū em̄ cen
 seret senatus car
 thaginē delendā
 p̄fecti in africa
 cōsules. r̄ scipio
 r̄ tribunus militū p̄pe vricā castra tenuerūt vbi car
 thaginensibz ad se vocatis. iussisq̄ vt arma r̄ naues
 traderēt. r̄ rāta vis armoz̄ rep̄ere tradita est vt facile ex
 his tota africa armari potuiss. armis h̄o suis tā tra
 ditis inssi sunt vbe reuera recedere p̄cul a mari. x. mi
 libo passū. r̄ doloze r̄ desperatione p̄ulerūt. aut de
 sensuri ciuitatē aut cū ea sepelire. duos q̄ hastibus
 les sc̄z duces sibi eligūt. r̄ arma facere aggressi sunt.
 eris ferrisq̄ inopiā auro r̄ argento supplicuerūt. Cōsu
 les igit̄ carthaginē delere statuerūt. cur⁹ muri. r̄x. milia
 passū tenebant. Cōsules igit̄ q̄uis aliquā p̄tē muri
 diruissent. tñ a carthaginētibz vici r̄ repulsi sunt. q̄s
 fugientes scipio defendit. repulsi carthaginensibus
 intra murū. q̄ cōsules insequabant. q̄tuor tamen an
 nis defensa est ciuitas contra romanos. postmodū
 h̄o anno. iij. huius belli sc̄z ab vbe p̄dita sexcentesi
 mo sexto. r̄ q̄nquagesimo post secūdū bellū punicum
 publius scipio delere carthaginē molit⁹. dū p̄tinuis
 sex diebz r̄ ser noctibz pugnat. vltima desperatio car
 thaginenses ad deditōē tracti. perentes vt salte eis
 fuire liceret. q̄busdā eoz̄ ciuitatē egrediētibz. q̄busdā
 vero se sponte in ignem p̄cipientibz. q̄busdam h̄o se de
 alto p̄cipitantibz. capta est ciuitas r̄ incensa. arsitq̄
 xvij. diebus cōtinuis. dirupta est autē carthago cum
 omni mirabili lapide in puluere cōminuto sepringen
 tesimo anno postq̄ p̄dita erat. Causaz aut̄ q̄re rōani
 tñ exarserūt p̄tra carthaginēses illa terciā vice dicit
 orosius se nullā q̄uis diligenter quereat inuenisse. r̄
 iō dicit cām nō ex iniuria carthaginensū. sed ex inco
 stantia r̄ p̄scentiū romanoz̄ ortam esse. tñ de causis
 illius belli dicit sup̄ li. i. ca. xxx. m Ac deinde tan
 tis maloz̄ rē. Loquitur hic de malis culpe potius q̄
 de malis pene. vt p̄z in littera. q̄uis vtriq̄ mala sunt.

secuta. Quod vero hic dicit aug. dicit etiam metellus in senatu. ut narrat valer. li. vii. ca. ij. s. d. securitate qua habuit roma post victoriam qua habuit de banibale et malis ex securitate illa secur. De ista ho marcia du etu est. s. li. j. ca. xxx. n. Hoc toto tpe re. Textus aug. e hic obscu-
 rus aliqui auluz qtu ad expositi-
 one gramaticale na q hic dicit to-
 ro tpe vsq ad ce-
 sare augustu ha-
 bet iungi cu co-
 qd loge in fra di-
 bellicas clades-
 re. Et q multa i-
 terposuit de cesa-
 re augusto. id th-
 lud tpa de quo in-
 cepit loqui repe-
 tit sic di. Toto g-
 isto tpe comit-
 to ex alijs re. vt
 sit ordo struci-
 onis et intellectus
 augustini iste bel-
 licas clades etiam atq etiam. id est frequenter. et alijs
 atq alijs causis hoc toto tempore. scilicet a cartha-
 gine delecta vsq ad cesarem augustum. id est octavia-
 nu supple facias omitto. qui scz cesar augustus videt
 omnino extorsisse scz vt armoz abstrulisse romanis
 libertate. non adhuc. i. vsq ad suum tempus vel ipo-
 rum. i. romanor opinione gloriosaz. non em est opu-
 nio romanor aut fuit q libertas eorum fuerit glono-
 sa vsq ad tpus cesaris augusti. sed potius opinaban-
 tur ipam fuisse contentiosam et extorsam ac pene iaz
 enruem aut languidam scz ppter bella ciuilia. que in-
 tantum nocuerunt reipublice. q inter cives nec fuit
 amicitia nec iusticia. Et cesar etia augustus videt ad
 regale arbitriu cuncta reuocasse. et quasi morbida ve-
 tustate collapsam veluti instaurasse. ac renouasse re-
 publicam. Ad intellectum vero plenior habendū. de ist
 sciendū q romani postq expulserunt reges et inceptunt
 regi p duos s fules videbant se habuisse magnā liber-
 tate. sed post delectione carthaginis tā horreda insur-
 rexerunt. et tot bella ciuilia. de quib. s. li. ij. dictū est. et i
 fra libro isto dicit. q consules et magistratus electi a
 populo non potuerunt exequi officiu suū. vl si creque-
 bantur. hoc faciebant partialiter et tyrannice. ita q li-
 bertas eorum fuit quasi nulla. Ista vero mala dura-
 bant vsq ad tempus cesaris augusti. id est octauian-
 exclusiue. quia scz deuicto antonio ipse obtinuit mo-
 narchiam. i. sol regnauit. ita q suo tpe romana res-
 publica regeretur p vnū regem. sicut a principio vbiis
 dicit vsq ad expositionē tarqni supbi septimi regi
 romanor. Et licet iulius cesar prius vsurpauerat mo-
 narchiam cesar augustus. tamen qz iulius cesar nō ob-
 tinuit eam pacifice. ideo aug. de ipso non facit men-
 tionem. Cesare augusto regnante vixit roma in mari-
 ma pace et tranquillitate ac iusticia. ppter quod di-
 cit augustinus q videt reipublicā instaurasse et reno-
 uasse. o Et numantinū fedus scz omitto. qz non

expmi ipm aug. in speciali nec etiā insitit cirea bo-
 sed ipm in trāitu quodā tāgit q ad numantinos q bñ
 spari fuerit. tāgit hic. aug. duo. pmi est de afflictio-
 ne qua romāos affligerūt. et federe qdā turpi romāo-
 rū de quib. narrat orosius li. v. q post vltimū bellum
 puniciū mancin-
 da vetustate collapsam: ve-
 luti instaurasse ac renouasse
 reipublicā. Toto g isto tpe
 omitto ex alijs atq alijs cau-
 sis atq etiā bellicas clades:
 et numantinū fedus horren-
 da ignominia maculosū: vo-
 lauerāt em pulli de cauea et
 macino suli: vt aiunt: augu-
 riū malū fecerāt: qsi p tot ā-
 nos qb illa exigua ciuitas
 romanū circūfessa exercitū
 affligerat: ipsiq romane rei
 publice terror: esse iā cepat
 alij ptra eū malo augurio p-
 cessert. Sz b in quā omitto.
 ligatis añ potras numantinor exposit. et ibi sic vsq
 ad noctē manēs a suis derelictus. ab hostib. vero non
 suscep. est. Nec aut ciuitas sola vt dicit orosio p an-
 nos. xiiij. cū solis quartuor milib. suoz. quadraginta
 milia romanor non soluz sustinuit. sed etiā vict pu-
 dendisq fedcrib. effect. Et idē dicit fiorus in epito-
 mate li. ij. Sedo rangit hic augustinus de quodaz au-
 gurio malo ipsi mancinno facto. de quo non facit oro-
 sius mentionē. Sed valerius li. j. ca. iij. narrat q ma-
 cino suli in hispaniā ituro bec pdigia acciderūt. cū
 em lauiū sacrificare vellet. pulli cauea emissi i priaz
 siluā effugerūt sūmaq diligētia qsi regi nequcrant
 Lū vero a portu herculis nauē scenderet. talis vox
 sine vilo auctore audita ē. Macine manc. Lū igit ter-
 ritus ianuā peteret verso itinere tibi scaphā eē igref-
 sus. anguis erime magnitudis visus subito disigit.
 Ergo pdigior nūero nūeruz calamitarū equit scz ife-
 lici pugna turpi federe. aditōe funesta. s. qua dereli-
 ctus a suis exposit. et dicit. est numantinis. Lū g fue-
 rint tria pdigia fm valerū beatus aug. soluz facias
 mētionem de primo derider eos qui talibus augurijs
 credunt. Titus liuus libro. lv. solum facit mentio-
 nem de duobus pdigijs primis. Et est sciendum q
 augures q ex inspectōe volat. mot. et vocis auiū soles
 bāt diuinare habebāt pullos auiū caucis iclusos et qd
 domesticos. quos qsiq de caueis suis emiserunt. vel
 ostiū cauee amiserūt. i. apuerūt. vt exte possent. et fm
 qd exibat vel nō exibat. et si exibat fm q cin. vl tardū
 et etiā fm q auolabāt. vl nō. et si auolabāt fm q reuer-
 tebant vel nō reuertebant. et si reuertebant fm q cin.
 vel tardū de euento futuro ei q augurē petebat cōsu-
 lebāt. Notandū etiā hic q aug. hic inuuit q licet aliq
 duces romani male pugnauerūt s numantinos. ta-
 men de nullo eorum tradunt historie romanorum q
 habuerit malum augurium nisi de isto. et ideo fatuū ē
 qd dicunt de malo augurio facto. Mancino cōsulti.
 b 4

Liber

Clauius illud nequaquam tacuerit. La. XXII. 22. In h. ca. obicit. b. aug. dicit romanorum quod dicitur malum notabile quod per ultimum bellum puniceo romanos multum afflicto. s. bellum mithridaticum. s. romanos contra mithridatem regem. cur? solimus edictum. b. aug. b. sag. clare narrat de quibus etiam narrat orosius li. vj. cam edicti di. q. mithridates rex potestatis armene. postquam nicomedem regem bithynie que est quodam parte asie amicum ipsi romani regno suari. vellet monuit cum senatus romanus quod non faceret. h. madal et quod si faceret bellum expiret sibi a romanis inferendum. vñ vehementer iras bithyniam vastauit. et nicomedem inde expulit. postquam venit sepe epheus crudeliter precepit edicto. ut per totam asiam inueniri ciues romanorum quos eorum occiderent. oes vna die trucidarent. quod etiam factum est. nec explicari nec appropinquari potest. quod tunc multitudo civium romanorum celsa sit. quos gemit etiam et occidendo quod occidendum fuerit. cum singulis quos aut perdere innocentes hospites et amicos. aut periclitari ipsi pena hostium cogere. postea bellum est contra eum a romans. et. cl. antis fm orosiu durauit bellum. et idem dicit eutropius. Justinus libro li. xlvij. die q. p. xlvj. annos varias victorias gessit. cum tamen sumos imperatores romanorum bellauerit. b. Nonne cur isti in hac causa. s. i. hoc quod christiani augurium contemnunt.

Capitulum. XXIII. s. Ed iam illa mala bre. 22. In h. ca. obicit. b. aug. gusti. contra deos romanorum mala quod grauissima intestina. Et facit in hoc ca. duo. prima cum illa mala in generali commemorat. Secundo ibi. namque ante se aduersus romam sociale et potestatis que mala illa precesserant explicat. Tunc autem tria mala. i. tria bella iustissima. s. civile. sociale. et ferule. De bellum civile dicitur est. s. li. q. 2. amplius dicit primo ca. et sequentibus. Quam

rum vero ad bellum sociale sciendum quod bellum sociale dicitur bellum quod gesserunt romani contra latinos quod non erat ciues romanorum. s. socium. nam quibus subiecti essent romanis. tamen romani eos socios suos in imperio vocabantur. De isto bello narrat orosius li. v. q. anno ab vrbis condita sexcentis

nostris temporibus quaeratur. s. Olli romani hec vana contemunt. Si autem fuluerunt: respondet quod ista profuerunt: quod phumias duxerat leges nemine prohibente talia licuerunt. La. XXIII

Ed iam illa mala breuiter quantum possumus commemoramus quod quanto interiora: tanto miseriora extiterunt: discordie ciuiles vel potestatis inciuiles. nec iam seditiones sed etiam ipsa bella urbana: vbi tantus sanguis effusus est: vbi partium studia non contentionum dissensionibus varijsque vocibus in alterutrum: sed plane iam ferro armisque seuebant bella socialia: bella feruilia: bella ciuilia. quantum romanum cruorem fuderunt: quantum italie vastatione deseritionemque fecerunt: itaque ante quod se aduersus romam sociale latium bellum commoueret: cuncta animalia humanis visibilibus: canes: equi: asini: boues: et queque alia pecora sub hominum dominio fuerunt: subito effrata et domestice lenitatis obligantur: et omnem non solum aliorum: verum etiam dno

bella ciuilia et socialia fere eodem tempore essent. quia nondum expleto bello sociali. orta sunt bella ciuilia. dicit eutropius libro quinto quod bellum ciuile et sociale quod etiam italicum dicitur est per decem annos continuata sunt. Consumpsere autem ultra centum quinquaginta milia hominum. scilicet romanorum fm orosium. viros consulares vigintitres. viros pretorios septem. ediliciorum quadraginta. senatores vero fere ducentos. Idem etiam dicit eutropius addens quod tot ut premissum est interfecti sunt absque numeris totius italie populi qui passim sine consideratione decem sunt. De bello vero ferule dicitur in fra capitulo. xlvj. huius libri

Mithridates rex

a Titium autem civium re. In b. La. XXIII
 ca. incipit. b. aug. obicere deos romanorum
 mala civilia. et tractat in b. ca. de qua seditione
 in urbe suscitata per tribunos plebis. s. duos gracchos
 qui fuerunt fratres et successores non sicut fuerunt tribuni plebis.
 hac autem seditione
 die hic aug. fuit
 se in urbe malorum
 civilium non quod fue-
 rat causa bellorum civi-
 lium quod postmodum
 sequebatur. s. quod in
 ter mala civilia
 et dissensiones ci-
 vium de quibus in b.
 loco incipit agere
 ista seditio fuit
 post tempus. et cito post
 ea extiterat seque
 bantur bella civilia.
 quod civis romanus co-
 tra civis gesserunt.
 Ad istellentum
 hoc coram hic di-
 cuntur notanda sunt
 ea quod s. li. ij. c. rex
 de ista seditione
 gracchorum narra-
 vit. Est autem b. scilicet
 dum quod quibus isti
 gracchi per se et per
 populo eam iustam
 contra nobiles pre-
 tererunt. non minus se-
 ditiose et ad peio-
 rem fine quam prede-
 bant negotium age-
 bant. et id sic nar-
 rat valerius lib. vij.
 ca. ij. senatus prae-
 dicitur tyberius grac-
 chum tribunum ple-
 bis agraria lege
 id est de distribu-

ne agrorum promulgare ausum morte mulcravit. et
 tamen secundum legem eius. ut per triuivros agri virtum. id est
 secundum patres viriles dividerent cessavit. siquidem gravissi-
 me seditionis eodem tempore et auctoritate eam sustulit.
b Volerant enim agros etc. Hic sciendum quod capiti bo-
 stium civitatis et expulsis aut interfectis civibus vel agris
 et possessionibus alio modo partibus. nobiles sepe agros il-
 los sibi retinuerunt. quod videbat plebs iniquum et iniustum
 quod sanguine et labore militum quod maiori parte de plebe erant
 fuerunt agri tales acquisiti. propter quod volebat plebs agros
 tales inter se dividere et distribuere. nobiles vero hoc no-
 lebant. unde sepius post regum expulsionem orta est
 propter hoc dissensio inter patres et plebem. ut patet plegenti ti-
 tum Livium de origine vrbis a secundo libro et ultra.
c Post gracchi alterius interfectio etc. De hoc nar-
 rat orosius libro. v. quod opimius consul de quo s. li. ser-
 cundo ca. xxj. feci mentionem. sicut in bello contra anti-

cos gracchi fortis fuit. ita in inquisitione crudelis. non
 plus quam tria milia hominum supplicio necavit. Ex quibus
 plurimi nec dicta causa. i. non auditi in iudicio inno-
 centes interfecti sunt. et sicut narrat valerius lib. i. ca.
 iij. opimius consul caput capiti gracchi a quodam fa-
 miliari ipso grac-
 chi auro equali
 pondere empro-
 et pilo affixit fe-
 cit per urbem fer-
 ri. d. Occisus
 est cum liberis etc.
 Dicit orosius li-
 bro. v. quod gracchus
 cum fulvio inge-
 ri agmine stipa-
 rus capitolium as-
 scendit. ubi con-
 gregatus. id est
 ubi erant patres
 congregati ad tra-
 ctandum et consul-
 randum de nego-
 cibus. et dato signo
 ad bellum. iste sub-
 vitus quem orosius
 flaccum fulvium
 appellat duobus
 filiis suis arma-
 tis cinctus tan-
 quam arces occu-
 pavit. ubi contra
 decem virum vi-
 rum consularem
 obstinatissime pu-
 gnavit. postmo-
 dum vero cum vi-
 filiorum fugam
 in domum quandam
 eorum fores clausis
 sent fracto pariete
 interfecti sunt.
 Alter etiam filius
 eiusdem adolescens
 postmodum robo-
 re. i. fuste vel ligno necatus est.
a Leganti sane factum etc. In b. ca. reprobat aug-
e factum quoddam senatus romanus non senatus volens im-
 nere sine discordia iustitiam. statuit quod in loco
 ubi fuerat strages factum in seditione gracchorum fieri
 templum de concordia. ut s. dea concordia reduceret civis ad
 concordiam et concordiam teneret. Istud factum patris irridet. b.
 aug. et loquitur ironice de. Leganti h. factum senatus consul-
 tatio deinde ibi. cur ei si rebus gestis etc. Istud factum rationibus re-
 probat ostendens quod magis debuisset fecisse templum discordie
 quam concordie. et h. ostendit per quod in facto romano quod fuit oc-
 casio constructi novum templum magis appuit discordia quam
 concordia. et quod postea dicit quod discordia non esset aliis probat
 aug. quod sic. quod secundum laberone aliquid dicit sunt mali et aliquid dicit
 boni. Et videtur sumpsisse eam. hoc dicitur. quod viderat
 romae templum febris. sicut templum sospitatis et salutis. Si
 militum etiam viderat templum bellone sic et templum pacis. vnde

La. XXIII.
a Titium autem civium
 bellorum fuit seditio
 nes gracchorum a
 rursus legibus excitare. Volerant
 enim agros populo dividere: quod
 nobilitas prope possidebat.
 Sed tam vetustam iniquitatem au-
 dere vellere piculofissimum:
 imo vero ut ipsa res docuit
 piculofissimum fuit. Que fue-
 ra facta sunt cum prior gracchus
 occisus est: quod etiam cum alius
 frater eius non longo interpo-
 sito tempore. Meos enim legi-
 bus et ordine potestatum: sed
 turbis armorumque conflicti-
 bus nobiles ignobilisque ne-
 cabant. Post gracchi alteri-
 us interfectio lucius opi-
 mius consul: qui adversus eum
 intra urbem arma commoverat
 eorumque sociis oppressio et ex-

La. XXV.
a Leganti sane factum etc. In b. ca. reprobat aug-
e factum quoddam senatus romanus non senatus volens im-
 nere sine discordia iustitiam. statuit quod in loco
 ubi fuerat strages factum in seditione gracchorum fieri
 templum de concordia. ut s. dea concordia reduceret civis ad
 concordiam et concordiam teneret. Istud factum patris irridet. b.
 aug. et loquitur ironice de. Leganti h. factum senatus consul-
 tatio deinde ibi. cur ei si rebus gestis etc. Istud factum rationibus re-
 probat ostendens quod magis debuisset fecisse templum discordie
 quam concordie. et h. ostendit per quod in facto romano quod fuit oc-
 casio constructi novum templum magis appuit discordia quam
 concordia. et quod postea dicit quod discordia non esset aliis probat
 aug. quod sic. quod secundum laberone aliquid dicit sunt mali et aliquid dicit
 boni. Et videtur sumpsisse eam. hoc dicitur. quod viderat
 romae templum febris. sicut templum sospitatis et salutis. Si
 militum etiam viderat templum bellone sic et templum pacis. vnde

Liber

q: viderat tēpla deaz inter se strariar. g eodē mō cuz
p:cordia r discordia sūt srie. ita d3 discordia credi dea
sicut p:cordia. De ista diffictōe deaz quā fac labeo di
ri. s. li. ij. ca. xij. d. da etiā febre diri ibidē Deide ibi.
b Periculose itaq; romāi. ponit aliā rōnem ad p
bandū q; romani
debebat fecisse e
dē de discordie.
r facit rōnez i
risonē romāoz.
dicēs. q; si tanta
da sē discordia
eēt offēsa ciuita
ti. multū posset
nocere sic paruit
i excidio troie. nā
ira illi de fuit p
ma cā excidit tro
ie. g expediunt
romāi q; fecisset
sibi tēplū. Lan
git dō h aug^o fa
bulā qndā quaz
narrat belinād.
f. q; iuppit eū te
rhydē amaret. p
hibit^o ē a preone
quē generaret q
ip3 a regno expel
leret. iuppit g^o p
suasus dedit eam
vrox p:leo q; fu
it i pelopōnclo
ret. fr aut efontis
patru^o iafontis.
coznupri3 infu
it eū oib3 dīs et
dabō excepta dis
cordia q; phibita
ē adē. q; irata po
mū aureū in me
dio trū daz. s. iu
nonis. palladis. r vener3 iecit. sic inscriptū. pulcheri
rime donū. ille de fo me pulchri iudine p:ēdētes. iouē
iudicē elegerūt. q; eas ad paridē. sc3 alexandrū filiū p
ami trā simit. q; venerē ali3 p:tulit. Expelle aut r te
thide nat^o est achilles. Sciendū est aut q; fm fulgenti
um p has tres deas intellexerūt poere tres viras. s. p
venetrem vitam voluptuosam. per Junonem vitam
actuam. per palladem vitam contemplatiuam. Jō
sō inter eas iuppiter d: nolle iudicare. sed iudiciū pa
ridi cōmisit. q; deus reliq; iudicio hoīs vt ipse quā
istaz voluerit ali3 pferat. paris vero p:tulit venere3.
vñ r rapuit vrox menclat. Alia sō fabula de ista ma
teria p:fecta ē. quā posui. s. li. j. ca. iij. c Et tñ nu
minū rē. hic ondit aug^o. efficaciā rōnum suaz. q; cul
tores deoz bonoz r maloz sive omiserit colere deas p
dicatas sc3 p:cordiā r discordiā r p:posuerit eis deā fe
brai. sc3 febre r deū belloz. sc3 bellonā. de istis deab3
nō est dubiū qn ab eis colant r habuerint tēpla sua i
roma sive etiā deas p:cordiā r discordiā coluerint. nō
pnt euadere qōnem q; onf ex dea p:cordia r discordia.

um meruit in illa ede tanq;
in carcere includi. Cur em
si reb' gestis pgruere volue
rūt nō ibi poti' edē discordie
fabricarūt? An vlla rō reddi
tur: cur p:cordia dea sit r di
scordia dea nō sit: vt scdm la
beōis distinctōz bona sit ista
illa xō mala. Nec ipē aliud se
curus videt q; qd aduerit
rome etiā febrai sicut saluti tē
plum cōstituitū. Eo igit mō:
nō tñ cōcordie veruetiam
discordie constitui debuit.
b Periculose itaq; romāi tā
mala dea irata viuere volue
runt: nec troianū excidiū re
coluerūt originē ab ei' offen
sione sumpsisse. Jpā quippe:
q; inter deas nō fuerat inui
tata. trium deaz litem aurei
mali suppositione cōmenta
ta est. Tñ rixa numinū r ve
nus victrix: r rapta belena:
r troia deleta est. Quapro
pter si forte indignata q; in
ter deos in vrbē nullum tem
plū habere meruit: ideo iam
turbabat tantis tumultibus
ciuitatē: quāto atrocius po

vrū sc3 vtraz colī debeat. q; si nō colant vtraz sed
vnā tñ. s. discordiā. ostensum est q; hoc sit irrōnabile.
Si vero colāt vtraz. adhuc non euadunt. q; ex quo
vtraz colunt nō deberet p:cordia ab eis discedere: et
discordia remanere. cuius oppositū paruit in effectū
nā discordia p
strucōz templi
nouī p:dit ro
manos vsq; ad
bella ciuilia.
Cap. XXVI.
a Reclaz
p hō sedt.
rē. Jn h
ca. ondit. b. aug^o
g p:structio edis
p:cordie fuit inu
tilis. nec p:secut^o
est senar^o ex ca h
qd intrēdebat Jn
tēdebat em q; e
tes illa fuisset se
ditōis future ob
staculū. i. impedi
mentū vñ iudica
uerūt eam tāq; te
stem necis grac
choz. i. punitio
nis eoz q; seditio
nes cōmouerant
concionantibus
id est alloquenti
bus populū obij
cere vt sc3 metu
p:cedentis pene
cauerent a sediti
onibus. Augu
stinus vero in h
q; dicit obstacu
lum p:clarum.
loquitur ironice
Q; enim non fu
erit p:clarum nec vtile probat ex hoc q; post constru
ctio nem illius edis secute sunt plures discordie r dis
scensionē ciuim que ante non fuerant.
b Lucius saturninus tribunus rē. de isto saturni
nino lucio r caio serulio p:to: r qui etiam dicitur est
caius glauca. narrat orosius libro quinto. q; anno ab
vrbē condita sexcentesimo quadragesimo quinto scilicet
post interfectionem vtriusq; gracchi. nam inter fe
ctio posterioris gracchi fuit anno sexcentesimo uice
simoseptimo. lucius saturnin^o quinto metello numi
do viro sane p:marito acerrimus inimicus ipsum cre
strum censozem de domo sua protractum r in capito
lium fugientem ibidem obsedit. cum manu armata.
Sed saturninus indignatione equitum romanozum
inde deieceris est. r plurima ante capitoliz cedes fa
cta postmodum Saturninus r Caius glauca frau
de caij marij tunc consultis. id est de consilio eius An
tonium qui tribunatū petiuit eodem tempore quo sa
turnin^o occiderūt. Sequenti āno marius sexto cōsul
creatus est r caius glauca p:to: r saturninus tribunus

g. tunc dicitur p:cordie rēat iudicā

plebis. q tres conspauerunt contra metellu supradictu
 crū vt in exiliū mitteret. Dicitur est q sibi dies in q de se
 deret se cōtra accusatores suos. a iudicibz q erāt de ear
 de spiratōe. q p scelus dānar est in exiliū cū totū v2
 bis dolere. Idē saturnin⁹ postea timēs ne mēn⁹ metel
 lus vir acer ⁊ in
 tege ⁊ sul fieret.
 orra seditōe cū fu
 gientē insecutus
 ipm insecit. Lū
 aut p tot mal se/
 nar⁹ ⁊ plus fro
 merēt mar⁹ ⁊ sul
 totā sedauit turt
 barōz. deinde sa
 turnin⁹ p rione i
 domo sua habuit
 vbi ab alijs rex
 ab alijs impator
 appellat⁹ est. sup
 q mar⁹ indigna
 rus ⁊ ipm plū fi
 eri ordinauit. et
 porras mario mu
 nente saturnin⁹
 pulsus in capito
 liū fugit. bellū igit inauditū capitolio factū est horri
 dū. Saturnin⁹ hō palā clamabat mariū fuisse aucto
 rem oim molitionū suaz. Lū aut saturnin⁹ i curiaz cō
 fugisset. effraet⁹ ostijs ibi inter fecit⁹ est. ca⁹ vero glau
 ca extraxit de domo claudij occisus est. De marco vero
 druso q ⁊ luu⁹ appellat⁹ est ⁊ concitauit latinos ad re
 bellandū. ⁊ fuit in cetero belli socialis dixi. s. libro isto
 es. rxiij. fuit aut vir maxime superbie. nam sicut nar
 rat valeri⁹ libro. ix. ca. v. ipse consulē romanorū lucij
 philippū. qz ipm contionantē interrugar. obtrona gu
 la per clientē suū non per publicū ministrū tanta vio
 lentia in carcerē egit. vt sanguis mult⁹ de naribz ei⁹ flu
 eret. Alia vice cū senar⁹ misisset ad eū vt ad curiaz ve
 niret. quesuit quare non potius ipi venirent ad eum
 qd ⁊ fecerūt. Dicit aut aug⁹. hic q ipse fuit diu post
 saturninū ⁊ caui seruilū. nam ipsi vt dicit⁹ est supra
 fecerāt seditionē ab vbe condita anno sexcentesimo q
 dragesimo quinto. Drusus vero belli socialis in cetero
 tor fuit anno sexcentesimo quinquagesimo nono. ⁊ sic
 interuenerūt anni. rxiij. De bellis aut socialibz dixi. s.
 ca. rxiij. c Bellū deinde seruile rē. Die sciendū q
 licet bella ciuilia fm orosii libro. v. durauerūt. xl. annis
 tamē bellū vni ciuile videlicet inter syllā ⁊ mariū de q
 in scāntibz capitulis tractat pcessit bellū seruile vnus
 scz qd gesserūt gladiatores. Sunt aut gladiatores q i
 spectaculis aduicē vel cū bestijs pugnat. tamē bellū
 seruile qd fuit in sicilia pcessit bella ciuilia. vt p3 per
 orosii li. v. Quantū vero ad bellū seruile qd mouerūt
 gladiatores narrat valeri⁹ libro. v. q anno ab vbe cō
 dita sexcentesimo septuagesimo nono. lucinio ⁊ castio
 consulibz gladiatores. lxiij. capue effraet⁹ vt dicit eu
 tropi⁹ ludo. quem fm orosii lentulus ibidē celebrauit
 diffugerūt. q statim cōstitutis sibi tribz duabz. scilicet
 sparraco thrace. i. de thracia. ⁊ duobz gallis. s. crisso ⁊
 iunouiano. montē vesibū occupauerūt. Inde vero
 erūpentes castra p rone. s. clodij q eos in mōre obsede

rat expugnauerūt. ⁊ ipō fugato oia rapuerūt. Juno
 uian⁹ tñ vnus ducū inter fecit⁹ fuit in bello. Alij duo
 postmodū in breui tpe sibi agmina ingentia collegē
 ita qz crissus q gallus erat haberet. x. milia. Alter hō
 dur scz sparrac⁹ q fuit de thracia. xxx. milia. Deinde
 cū cedibz. incen
 dijs. rapinis. et
 stupris oia iplo
 rē. ita vt mulier
 res aliq violare
 scipis occiderēt
 missi sunt ⁊ eos
 geli⁹ ⁊ lentul⁹ cō
 sules cū exercitu
 bel⁹ hō crissuz
 acerrime pugnā
 rē oppsit. lentu
 lus hō supar⁹ a
 sparraco fugit.
 postmodū embo
 sules ⁊ sparraco
 cū sil pugnāt. ⁊
 accepta sui clas
 fugit postmo
 dū sparraco caui
 cassium pcosulē
 crū sit: ad qntū numez: ⁊ qz
 acrem serocēqz puenit: qz
 ille numerus impatores plū
 romani supauerit: qz ⁊ quō
 ciuitates regionesqz vastā
 uerit: vix q historiā pscripte
 runt satis explicare potuerūt
 hēqz id solū fuit fuile bellū:
 s ⁊ macedoniā puincia pu
 seruita depopulata sunt: de
 inde sicilia orāqz maritimaz
 Quāta etiā ⁊ qz horreda cō
 miserint primo latrociniā: d
 inde validabella piratarum
 quis pro magnitudine rerū
 valeat eloqui
 in bello occidit. Tant⁹ hō met⁹ ciuitatē inuasit. quā
 tus sō hāmbale inuasit. Senar⁹ tandē crassū cū legio
 nibz ⁊ sul. ⁊ cū nouo suplesiro militū ptra sparracū
 misit q mor vt fugitioz pugnā inuit. ser milia eoz oc
 cidit. ⁊ nōgēros cepit. postmodū pulsqz sparracū bello
 aggredere. auxiliatores ei⁹ gallo ⁊ germāos supauit
 occisus eoz duabz cū alijs. xxx. milibz. nouissime at
 sparracū disposita acie pugnās. lx. milia d suis occi
 dit. ⁊. vj. milia cepit. ipō sparraco infecto. ceteri hō q
 fugerūt diligēt p diuersos qsit occisi s. Durant h
 bellū fm cutropiū tribz ānis cū calamitatibz italie. sē
 nē hō accepit i apulia. De h bello expsi⁹ lo qd ifra. b.
 aug⁹. li. iij. ca. v. Istud g bellū oros⁹ fugitioz. aug⁹
 at vocat seruile. qz fugitui dicit solūmō fui q dños
 suos fugit. nā ⁊ fili⁹ qzuis p3z fugiat n dī fugitioz
 s3 fugies. De isto hō bello dicit hō i epitomate li. j. sic
 Bellū sparraco duce pccitū q noie app ellē nescio. qz
 pe cū serui militauerūt ⁊ gladiatores ipauerūt. illi i fime
 forz boies. De bello hō fuiti qd macedoniā depopu
 lauit narrat oros⁹ li. v. q āno ab vbe cōdita sexcentēsi
 mo septuagesimo qtro. claudij ap⁹ forit⁹ bellū mace
 donicū varijs gētes q rbo do p rone mōtibz circūfuse sē
 i. habitauerūt in circuitu eoz. ad loca illa fugiētes fm
 cutropiū li. vj. ⁊ macedoniā crudelissime populaban
 tur pellere d macedonia nisus ē. magnisqz se maloz
 morbo obiecit vñ cur. circūsepe⁹ isug ⁊ ifirm⁹ iterū
 cui successit stridō⁹ q gēnū illaz vim declinās ad alios
 arma p uertit. s3 fm cutropiū postmodū a lucullo expu
 gnate s. gētes hō ille tā crudelēs i captiuo serāt vt cū
 pocul. i. yaf ad bibēdū idigerēt rapit hūanoz capitiū
 ossibz cruetis ⁊ adt. ut capillat⁹ ac nēdū hñ ceto cere
 bro. sñ horrore tā qz ver⁹ pocul vterēt. h bellū aug⁹ vo
 cat fuile qz p3 bicci crāt romātoz dū cēt idē nissimū
 q1 fuit hēbāt. De bello hō isto p3 q fuit an bellū gladi
 atoꝝ. vj. ānis respiciēdo ad āno s qbz rigerēt. s. expsi
 so. de bello hō seruilū qdā. i sicilia narrat oros⁹ li. v.

q in sicilia ia interfecto graccho vno ora e belli ser/ uilis rragio na in sicilia pso sul mamertu expug/ nit vbi octo milia fugiuoz iterfecit qd aut cape po/ terat pambulo affixit. L ut succedat rutili sul rauo/ miniu r bna firmissima fugiuoz pfidia bello cepit/ r ibi plusq .xx.

milis seruoq oc a cidit qd parcen/ dum a dnis suis/ fuisset nisi i sole/ scnto seruis ser/ ro obuia itet. bec/ aut rragio mul. b/ ras late puincias/ in fecit na r min/ turmis .cccl. in/ cruce acti r misse/ ad .vij. milia ser/ uoz a dnto me/ tello r cneo ser/ uilio sciptoe op/ pissa sunt. In me/ tellis qz arbemē/ su idē tumultu/ uis ab eractro p/ toze discussus ē. c/ Jde apud delon/ rigit Discordat/ rri orosi ab aug/ q ad ipus .q: fm/ orosiu istud bellū fuit an bellū seruire i macedonia. au/ gusti. ho videt sentre q fuerit post illud. De bello pi/ ratarz narrat cutropi li. vj. q durate adhuc bello mi/ tbridanico pirare oia maria i festabāt ita yr romāis ro/ to oze victoribz sola nauigatio tuta nō cēt. qre bellū/ eos cneo pompeio decerū est. qd inf paucos mēses/ ingēti felicitate r celeritate finit. La. XXVII

Lucan^o in. 2.

Um ho mari^o rē. In h ca. ondit aug^o q rstru/ cio edis r cordie d q. s. ca. xxy. hui^o dicit^o fuit/ erat oino inuultis. p discordias q apparuerūt/ in bello ciuili syllano. s. sylle contra mariū. Et ostēdit/ in hoc ca. magnitudinē discordiaz illaz p mala q go/ sta sunt mario pualere in vbe. Ad intellectū vero b^o/ eapli diligenter notāda sūt ea q. s. li. ij. ca. xxy. de syl/ la r mario narraui. b Ut vrbis tullianis. i. tullij/ q in inuictua tertia i corlinā dicit. q supauit postea/ cinna cū mario scz post fugā. q: postq fugerat reuer/ sus est romā r cinne cōsuli societate seclerū iunce^o. r/ fecerūt crudelissima. vr. s. li. ij. ca. xxy. narraui. de q/ bus tull^o ibidē facit mentōz. Dicit aut aug^o. cinnā cū/ mario supasse. non q supauit syllā. qz absens tūc erat/ sed q supauit syllanos. l. sylle adberētes quos repit. c/ Aut r lucan^o scz li. ij. pene post principū. vbi pte/ mittit imediate sic. dūqz minis tā putrida membra re/ cidat. r statim subdit. Excessit medicina modū. Hoc/ dicit lucan^o. qz sylla ppter crudelitāē marij q totā rē/ publicā peste corrupat. fuit rogatus a senatu vr ro/ mā veniret ad saluandā rempublicā r patriā. r ideo/ venit sicut medic^o ad infirmū portās ferrū ad secam/ dū. r si medic^o secer membz sanū tā medicina excedit/ modū Et sic fecit sylla interficiendo indifferenter no/ cētes r innocētes. r ideo addit lucan^o. numūqz secu/ ta est. q morbeduxerc manus. i. man^o secans numū se

cura est p viā per quā duxere morbi. qz psequēdo moy/ bos. i. nocētes vel scelera nimis pēpitanter. r indelo/ berate egit. nō discernēdo innocētes a nocētibz. Et/ addit lucan^o. Periere nocētes. sed cū iam soli pos/ sent supesse nocētes dicit hoc lucanus. qz iam ppter/ crudelitāē sylle.

morbi duxere man^o piere no/ centes. Sz cū tā soli possent/ supesse nocētes. Lūc dara li/ bertas odijs: resolutaqz le/ gū. Frenis ira ruit. Illo bel/ lo mariāo atqz syllano exce/ ptis his q foris i acie cecide/ rūt: in ipa qz vbe cadaueri/ bus vici: platee: fora: thea/ tra: tēpla: cōpleta sūt: vr dif/ ficile iudicare: qñ victores/ plus sūez ediderit: vrz pa/ vt vincerēt: an postea qz vi/ cissent. Lū pmū victoria ma/ riana qñ de exilio se ipse re/ stituit: exceptis passim qua/ quaversum cedit^o fact^o ca: d/ put octauij cōsulis ponere/ in rostris. cesar et simbia e/ que volbat.

Capurocta/ uij cōsulis rē. ro/ stra fuerat quidam locus in vbe vbi forum erat scilicet/ in campo martio q a rostris nauū creis quas ro/ mani ceperant quibus locus ille emptus fuit. r que/ etiam ibi affixa erant in signū victoraz sic dicitur est/ fuit aut fm valerū li. ix. ca. v. prope locum curia bo/ nil. s. curia vbi tribuni plebis habuerūt cōtionē ple/ bis r tractatus suos cum plebe. Principalis vero cu/ ria patrū scilicet fuit in capitolio. Idem etiam locus/ qui dicit rēstra. aliquando dicitur proostra. Ibi er/ go tanqz in loco multū frequentato positum fuit ca/ pur octauij cōsulis. vr a multis videretur. fuerunt/ aut fm orosium li. v. octauus consul cum cinna. sed/ cinna fouit partem marij quam octauus secretab^o. p/ pter quod cum scetio q erat marianus octauus ad/ iucto sibi cneo pompeio confixit. vr supra libro. ij. c. xxy. dixi. fuit autem octauus interfectus quando/ ipso deucto cum exercitu suo r a ianiculo depulso cin/ na r marius in vrbem recepti sunt. fm ritum luuim/ caput vero eius proostris exponitur sicut narrat flo/ rus in epitomate libro. iij. e/ cesar r simbia. De isto cesare dicit valerius lū/ bro. ix. ca. ij. q marius caij cesaris consularis r censo/ rij viri nobilissimum corpus ignobili seuicia trucidā/ uit apud sediciosissimi r abteccissimi hominis cuius/ dam bustum. id est sepulcrum. Iste autem cesar non/ fuit ille magnus cesar qui postmodum fuit impera/ tor. nam iste dicitur est lucius cesar r fuerat consul co/ tempoze quo incepit bellum sociale. alius dicitur est/ caius iulius cesar. Quantum vero ad simbiā scien/ dū ē q vn^o erat simbia q erat ex pre marij. de q dicit. s. li. isto ca. vij. r de isto narrat orosius libro. vj. q apd/ riatū cū ab exercitu sylle obsideret desperauit r in tē/ plo esculapij se occidit. Aliter vero simbia erat de

pre sylle. de q hic fit mentio. r de quo nusqz alibi legi. f Duo crassi pat r fili r. de isto narrat lucanus li. ij. q interfecti sunt a fumbria q fuit de pre marij qd oc cios iussit lacerari. Dicit aut lucan' truncos. i. trun caros laceravit fumbria crassos. de his narrat flo' i ab breuiatõe L tri li

uy sic Crassus fi li us ab eqribus fumbriae occisus e pat' erass' ne qd indignu virtute sua pateret. gla h dio li trass' fuit. i epitomate vero i narrat idẽ flo' li. ij. di. sic. In pe narib' domoz su aru trucidantur crassi pat' r fili' in mutuo alectu tri' conspectu.

g Bebi' r nu a miton' r. De b bebio facit lucan nus mentionẽ li. ij. sic di. Lm fua

ra vulgi fiere vacet. scz ex quo satis hnt fiere funera tam nobiliu. Et exẽplificat statim sic di. Tite te spar sum p viscera bebi innuẽras inf carpetes mebra cozo/ ne d' scripsisse man' i. vie vacat fiere istud b La tul' hauito r. narrat valeri' li. ix. ca. xij. q dnt' caru lus cimbrii riu' pbi cu mario pnceps a senatu dar' i q fuerat sul cu mario qn mar' cimbres r theuton/ cos vicit. postea p' ciuiles dissensioes ab eodẽ mar rio mou iussus. i. interfecti stari receti calce r multo igne pcalefacto cubiculo scdm inclusu pemit. fuit aut ali us carul' dur' sylla' r. de quo currop' li. v. in fine fac mentioez. Que lepid' marian' psecut' e post mortẽ ma rij. Sed de illo nõ facit hic. b. aug'. mentionẽ. sed ifra ca. xxx. De catulo ho de q hic loquit' r de duob' viris sup' hic noians imediate flo' in epitomate li. ij. dicit sic. Bebiu atqz nuitoru p mediũ fori vnci traxere car/ nificu. Latul' se ignis hauito ludibrio hostiu exemit. i Merula flamẽ. De isto narrat valeri' li. ix. ca. xij. ca rēpẽstare luci' corneli' merula cõsularis r flamẽ dia lis. ne ludibrio insolẽtissimis victoab' eẽt. in iouis sa crario ventis incisis cõrumeliose mortis effugit d'ana rōz sacerdotisqz sui sanguine vetustissimi foci madue rūt. Idẽ narrat flo' li. ij. k In ipsi' aut' marij rē De hoc dicit lucan' li. ij. sic Innũera ps magna perit r cito post addit. spes vna salutis. Oscula pollute virisse tremẽtia dextre. s. marij. de q ibi loquit'. De hoc flo' in epitomate li. ij. dicit sic. Aucari' ipo yiden te mario r fofsus e. qz fatalẽ illã manũ nõ potrerat salutãti. Et addit h. L or senatus funera inrer' alen/ das. r idus ianuarij mensis septima illa marij purpu ra. id est cõsularatus dedit. quid futurũ fuit si annũ cõ sularatus impleisset. Nec fofus. Mortu' aut' fuit ma/ rius fm titom liuuium idibus ianuarij. La. XXVIII

a yllana vero victoria rē In hoc ca. bñs aug' obijit rtra romanos q rstruerũt edẽ rcor die ppter mala discordiarum que apparue/ runt in bello ciuili syllano ipo sylla de grecia redeunte

in italiaz. r primo tangit mala que facta sũt p maria/ nos occasione illius redit'. S cõo ibi. sylla victo' rē. tangit mala q facta sunt p sylla r sibi adherẽtes post eius reditũ. Ad intellectũ ho bur' ca. sicut r pcedẽtis notanda sunt ea q de mario r sylla narraui. s. li. ij. ca. xij. Ex narratis

pata fuerat' fmito iã bello in b imicitijs viuẽtib' crudelius c i pace crassata e' Jã etiã p' d marij maioris pstinas ac re cẽtissimas cedẽs addite fue rant alie grauiiores a mario iuuene atqz carbone earun dẽ partiũ marianaz Qui syl la imminẽte non solũ victo/ riã: verũ etiã ipam desperan tes salutẽ cuncta suis alijsqz cedibus impleuerunt: Haz ppter stragez late p diuersa diffusam: obfesso etiam sena tu de ipsa curia tanqz de car/ cere producebantur ad gla/

rates maximas ppter qẽ redijt sylla in italia. Sz an/ teqz redijt mortu' e mari' iste morte naturali r tunc syl la bellauit rtra mariũ pdicti marij filiu. que mariũ fu liũ vocat hic aug'. mariũ iuuenẽ. Et bellauit etiã con tra alios marianos. q. scz partẽ marij fouerunt r in/ nũcrabiles crudelitates exerceũt. non solũ dũ inuenit resistẽtes sibi. sed etiã postqz obtinuerat victoriã. ve dicit aug'. in pncipio bur' capli i generali. r postmo dũ i isto ca. exẽplificat i speciali. Dicit aut in pncipio bur' capli sic. Syllana vero victoria secuta. scz facta crudelia marij. q secuta fuerãt. nõ solũ tpe. sed etiam imitatõe. post tm sanguinẽ ciuili q fuso fuerat compa ra. i. empra. nõ multũ sanguinẽ ciuili fucit anqz habe ret pfectã victoriã. vt p'z. s. li. ij. ca. xij. b fmito iam bello rē. lz em pre mariana deuicta bellũ non esset rñ multi adhuc erant supstitẽtes de pre illa. inter quoz r sylla adhuc vixit in imicitia. c Crudeli' in pace crassata e. scz victoria syllana. qz crudeli' se habuit p' victoriã qz an. r ideo dicit valerius li. ix. q in exerceũ do victorias rēpẽtauit hambalẽ. qui crudeli' y sus est victoriũ. d Jã etiã post marij rē. loquit' de rē poze quo senat' fugerat ad syllã in greciã. fuerũt em marius iuuentis r carbo absente sylla facti r fules. ce multa crudelia exerceuerũt. pncipue post fugã senatus remanserant tm aliqz de senatu. Unde orosius li. v. scz narrat occisos auctoritate sua dicens. Damasini' pre to: in centoz mario cõsule. muciu sceuolã. carbonez luciu. domiciũ. publiũ. antestium in curiã quasi ad cõ sultãdũ vocatos crudeliter occidit. Propter qd dicit aug'. q de ipsa curia tanqz de carcere pducebant ad gla diũ. Quoz coypa fm orosiu vncõ tracia sunt r in ty/ berum pccra. Patet aut ex dicitis q duo erãt carbo/ nes. vn' q erat cõsul de parte mariana. r alier q erat senatoz de parte syllana qui hic narrat interfecit'. De interfecõione vero alterius. valerius li. ix. ca. xij. nar rat q in cõsularu suo tertio iussu pompeij in siciliã ad supplicium ductus. perijt a milibus dẽmisse. id e

ho ibi p'z q sylla bis intrauit ybẽ r bis pugnavit r marianos. i pma pugna fugauit mariũ p'xm q fuit erat sciel' r sul r septimũ r sularũ ambuit. que vo cat h aug' mariũ maiorẽ. S cõo ve ro pugna fuit p' more illi' marij. Nã fugato isto mario. sylla iuit i greciã r mitul' darẽ. r dũ eẽt ab sens ab italia re/ dijt pdict' mare' r exerceuit crudeli'

humilit' & flebiliter vt aliū purgare posset anteq̄ expt
raret. vt sic diuini vitā plongeret. In purgādo hō ab
vū morā traxit donec caput ei' infordido loco sedētis
abscederet. Orosi' li. v. dicit q' pōpei' q' erat sillā' car
bonē volentē de cordica fugere in egyptū ad se in sicili
am retraxit. vbi
eū cū alijs socijs
suis occidit.

Muc' sceuola pontifex rē
De isto sceuola
narrat valeri' li.
ix. ca. xj. q' sibi p
scritate mox dig
na laudatio redi
di nō posset. tū
fimbria. s. mari
an' laborauit ad
hoc q' necaret. in
funere marij. scz
pari' graue sibi
vuln' infligēs. de
quo postmoduz
pualuit. Quo cō
pro dixit fimbria
se velle sceuolam
accusare. & cū in
rogaret qd de eo
dicitur' esset funi
strū. rñdit se sibi
velle obijcere. q'
nimis parce telū
in suo corpore rece
pisset. Postmo
dū tū interfecit
sicut h' narrat aug'. Cui' concordat lucan' li. ij. sic dicit
An' ipm penetrare. i. interiorē & secretū locū edis dē.
i. veste spqz calentes mactauere focos pari'. sed fessa
senect' sanguinis effudit iugulo flāmisqz pepcit. i. in
hoc q' ipē fessus senectute par' sāguis effudit pepcit
rā iugulo qz flāmis. qz nō sedauit ea multo sanguine.
Florus i' abbreuiatōe tū sic dicit. Damasin' prorex yo
lūtate sexti marij cōsulū cū senatū p'raxisset oēm q' i
vibe erat nobilitatē trucidauit. Ex cui' numero qnr'
muc' sceuola pōtifex martim' fugiēs i vestibulo edis
veste occisus ē. De vesta aut' & virgimbo q' sp' ignem
in rēplo suo nutriebāt. dicit. s. li. ij. ca. xxiij. f. U
bē deinde rē. De crudelitāto sylle qz tangit h' aug'.
narrat valeri' li. ix. ca. ij. videlicet q' crudeliter totā vi
bē & oēs italie ptes civilis sanguinis flumibz inun
dauit. Quattuor' cū legiones p'rarie ptes fidē suā se
curas. i. p'identes de impunitate quāctis p'auerat in
publica villa. q' in martio cāpo erat. frustra misericor
diā implorātes occidi iussit. lacerata ferro corpa i ty
berim sunt piecta. Quinqz multa p'ncestinoz spē salutē
eis data extra mētia municipij euocata cū reiectis ar
mis se humi p'strassent interfici & eoz corpa p' agros
dispersi fecit. Quattuor' milia & septingentos dire p
scriptōis edicto iugulatos in tabulas publicas retu
lit vt haberet memoria hui' facti. De alijs etiā crude
litate ip' dicit. s. li. ij. ca. xxiij. Quātū aut' ad tabulā de
q' h' fit mētio p b. aug'. narrat orosi' li. v. q' postiqz qn

rus carulus respenderat syllā de nimia interfectōe sy
la lucio forcidio auctore infamē tabulā p'scriptōis in
dicit. Prima p'scriptio. lxxx. hoim fuit in quibz quat
tuor' p'sulares erant. i. q' fuerāt p'sules vel digni p'su
latu. s. carbo. mari'. catus. mari' n'arban' & scripioz in
ter eos serrozius
tūc maxie timen
dus. Itē alia p'
scriptio cū qngē
tis hoibz p'posu
ta ē. quā cū null'
nihil sibi p'scrip
geret. & nomē su
um inter alios vi
dēs. fugere opo
capire voluisset
interfecit. Sed
nec ipis tabulis
vidēs aut finis
videbat. nā alios
qz nō p'scripser
rāt trucidabant.
altos vero p'mo
occiderūt & post
ea p'scripserunt.
Tū p'z q' d' nūc
ro p'scriptoz. di
uersitas ē apud
scriptoz. nam
aug'. ponit duo
milia. cui concor
dat floz. in eptio
mare li. ij. vale
rius hō. liij. M.
septingentos po

dido: equētriscz atqz senas
torio: occidendorum ac pro
scribēdoz duo milia p'iebat
p'ristabat nūc'. sed cōsola
bat modus. Nec qz tot cade
bant tantum erat meroris:
q̄tum leticie: qz ceteri nō ti
mebant. Sed in quibusdam
eorum q' mozi iussi erant: cri
am licet ipa crudelis cetero
rum securitas: genera mor
tium exquisita congemuit.
Quendā em sine ferro lani
antiū manus dirupuerūt in
manus homines hominez
viuū q' bestie solēt discerpe
re cadauer abiectum. **A**li
us oculis effossis & particula
tim membris amputatis: in
tantis cruciatibus diu uiue
re: vel potius diu mori coa
ctus est. Subuastate sūt eti
am tāqz ville qdā nobiles ci
uitates. **U**na xō velut vn'
nit. orosius hō in vniuerso nō ponit nisi. eccē. & lxxx.
Causa vero hui' diuersitas dicit istra ca. scz sequēti
g. Quendā em sine ferro. rē. Iste fuit bebius maris
nus q' fm floz li. iij. in eptiomate sine ferro inter ma
nus lacerat' ē. forsitā qz bebi' syllan' sic tract' fuerat
vt. s. patuit ex lucano. iō syllan' bebiū marianū codē
mō lacerauerūt. quasi in vindictam mortis alcerius.
h. **A**li' oculis effossis rē. Iste sic occisus fuit mar
cus mari'. vt p'z ex narratis. s. li. ij. ca. xxiij. quē etiā lu
can' li. ij. d' scribit miserabil' interfectū. i. Sub
uastate sunt etiā tanqz ville qdā nobiles citates. due
fuerūt ciuitates in hispania q' p' syllāos qz fauerāt ma
rianis. & postmodū vicis marianis foris restiterūt. si
mito. s. bello p' serroziū. de q' istra li. isto ca. xxx. sit mē
tio. d' structe sunt fm orosii li. v. quarū vnā appella
rā vncimā pompej' cunctis. alterā dicit' galagurrē
africanus obsidiōe diuina captam incendio. delevit.
k. **U**na hō vero velut vnus reus rē. Ista fuit p'nc
ste fm lucanū. qui li. ij. dicit sic. vidit forūa colonos
p'ncestina suos cunctos. simul ense receptos. Et de
hoc dicit florus in abbreuiationē titi liiij sic. Sylla to
tam italiam cedibus replēuit. inter quos oēs p'nc
estinos incrimos occidi iussit. Idem narrat florus i epi
tomate li. iij. de fulmone ciuitate antiq'. cuius ciuibz
interfectis iussit ciuitatē damnatā deleri. Causa vero
quare oēs p'ncestinos occidit fuit. qz fm orosii in ci
uitate p'ncestina tenuit semarius iunior' p' syllā & ciui

tas illa partem suam fouit. **Ca. XXIX.**
 a **U**t rabies exteraz. In hoc ca. cogar. b. au-
 gusti. mala ciuilia romaoz ad mala extranea
 ondens q. grauiora fuerunt mala que passi sunt
 a ppijs ciuibz q. que vnq. passi sunt ab extraneis. na
 q plus nocuerunt
 vnq. vbi an tpa
 vi tpi b. aug. fu
 erunt galli et gorb
 isti em ceperunt et
 intrauerunt vbez
 et fecerunt mala q
 volebat nuq. ho
 aliq. hostes extra
 nei vbe an tpa
 aug. ceperunt. sz
 plus nocuerunt ci
 uibz romais syl
 lani et mariani q.
 illi. vt aug. ostendit
 b **G**alloz. **Ca. XXIX.**
 Quod ho galli ob
 tinuerunt ciuitate
 narrauit. s. li. ij.
 ca. xxij. Quod ho
 infecerunt scna
 tores. narrauit t.
 li. v. de origi
 ne vrbis videlicet
 q. in stare adueru
 galloz cu romai
 desparat se posse
 ciuitate defendere
 ordinauerunt q. in
 uentus robusta
 esset in arce capi
 tolij ad ei. defesi
 onē. seniores ho
 remanerēt i domi
 bus. Senatores
 q. non erāt apri
 ad bellū induerūt
 se cultionbz vesti
 bus iura sue ma
 iestatis decentiaz
 et sedebant sic or
 nati singuli i do
 mibz suis expe
 crantes galloz
 aduentū. venientes aut galli circubāt et interficiebāt
 illos quos armatos habuerūt obuia. intrantes vero
 domos et inspicientes cū viderent senes venerāde ma
 iestatis tanq. deos venerabant eos et recesserūt. Erat
 aut vnus scner roman. nomine mar. papyrius. cui
 cum gall. qdā tractaret barbā. indignat. baculo quez
 habebat peussit fortissimo nifu in capite galluz illum
 ppter que galli comoti pmo papiuū deinde alios sena
 tores occiderunt. Lū vero galli diu capitolū obsidif
 sent. tandē concesserūt obsessis vitā soluta eis certa
 quātitate auri quam petebant. c **Pauloante go
 thorum.** De gorbis vero quomodo vbeam ceperūt
 et quomodo pepercerunt fugientibus ad ecclesias vbi
 tam persone q. bona eorum salua erant. et quomodo

etiam iussi sunt a sanguine abstinere. narraui supra
 ante principium libri. d **An marij et sylle.** De
 sylle vero quomodo intravit bis ciuitatem. et quomo
 do mariuz prima vice fugauit. et quod marius postmo
 dum redijt. et quas crudelitates vterq. exercuit. narra
 ui li. ij. ca. xxij. et
 ca. xxvij. et xxvij.
 e **Quo mucio.**
 re. De mucio ho
 scuola pontifice
 quod interfecit. fu
 it. p. 3 in pcedēti
 ca. Decius eniz
 fuit i tēplo veste
 in q. erat fara ro
 mana. i. palladiū
 et sacra palladis
 q. dicitur fara ro
 manoz sicut pri
 us erat troianoz
 de q. dicit. s. li. j.
 ca. ij. et li. isto ca.
 pitulo. xvij.
 f **Syllana poro**
 ro tabula. De
 duabz tabulz. Cri
 nētibz noia p. cri
 ptor. q. s. sniari
 erāt hostes repu
 blice. et p. hoc
 erāt p. scripti. q. s.
 licet bar. ciuibz oc
 cidere ipune. di
 citur est in pcedēti
 ca. Et inuit hic
 b. aug. q. erant
 plus q. due tabu
 le q. tūc bāt mox
 res inūcrabiles.
 et p. ter b. vident
 aug. o. o. s. r. var
 leri. discordare.
 vt dicit i pcedenti
 ca. cū tū nō repu
 gnēt sibi inuicē.
 q. de diuersis ta
 bulis loquantur
Lapi. XXX.
 a **U**t igitur fronte. In h. ca. inuclit. b. aug.
 Romanos q. xpianis iputabāt mala sua. cū tū mala
 ipoz ciuilia fuerint multo maiora q. aliq. q. passi sunt
 tpi bz xpianis. mala em illa fuerūt loge an aduētū xpi
 nā p. mu bellū ciuile fm cutropiū fuit bellū inf. mariuz
 et sylle. sz p. cesserint alia multa mala et magna. puta se
 ditōes gracchoz et saturnini. et inf. sectōes eoz cū mul
 tis alijs. vt sup. paruit i h. li. Hoc ar. bellū icēpit fm
 orosiu anno ab vbe. d. d. c. c. c. c. l. i. L. ca. s. ho augu
 stus inceptit regnare āno ab vbe. d. d. c. c. c. c. c. L. u
 tus āno. xli. xps nat. est. et p. h. s. istō bellū ciuile fuit
 an. nastuitatē xpi cireter. xij. āntis. s. fere cētum āntis.
 Facit aut aug. in h. ca. duo. p. mo em inuclit aug. Romanos
 p. mala ciuilia sup. in h. ca. recitata. E. c. d.

aliqs pmerūt. At xō syllyavi
 uo adhuc mario ipm capito
 liū qd a gallis turū fuit ad de
 cernendas cedes victorise
 dit. Et cū fuga marius esset
 lapsus ferocior cruentiorqz
 reditur. iste in capitolio p se
 natus etiā consultū. tā mul
 tos vita rebusqz puauit. ma
 rianis aut partibus sylle ab
 sente quid sanctum cui par
 cerent fuit. qm mucio cui se
 natozi pontifici aram ipsam
 vbi erant. vt aiunt. sacra ro
 mana miseris ambientiam
 plexibus non pepercerunt.
 Syllana poro tabula illa
 postrema. vt omitteremus ali
 as innumerabiles mortes:
 plures iugulauit senatores
 q. gothi. vt expoliare potue
 runt. **Ca. XXX.**
 a **U**t igitur fronte. q.
 corde qua impudē
 tia: qua insipientia vel potius
 amētia: illa vel dijs suis non
 imputat: et hec nro impurat
 xpo: crudelia bella ciuilia ol
 bus bellis hostilibz auctori
 bus etiā eoz fatentibz ama
 riora: q. illa respública nec
 afflicta s. pdita omnino iudi
 cata est: longe ante aduen
 tum xpi exorta sunt: et scele
 rataz cōcatenatōe causarū
 a bello mariano atqz sylleā

Inde ad pompeij recitat mala alia. no solu ciuilia. sed etia plus qd ciuilia. b Ad bella fertorij recitatur. Fertorij tradidit mari vnā pte exercitū vt paruit. s. li. ij. ca. xxiij. Postmo dū fuit a sylla pscriptus. vt di. n. s. li. ij. ca. xvij. De q narrat orosius li. v. q. cum eēt vir dolo atqz au dacia potēs. syl. b Ad bella fertorij et catiline: la fugies de afri ca venit i hispa niā vbi bellicosissimas geres i ar ma ptrauit. ad uersus que duo duces metell. s. r. cesaris: qz pōpei seccator

si quoz dominū ab hirtuleio fertorij ducti oppellus est cum suo exercitu. metellus ho multis plis fatigatus hostes etiā fatigabat donec pōpei castris sociar esset pompeij ptracto exercitu laurone ciuitate quā fertorijus expugnauit volēs defendere sed nō valens aufugit. Fertorius captā ciuitate cruentissime depopulatus est. Nabuit aut pompeij triginta milia peditū et mille equitū. Sertorius aut. xl. milia peditū. et octo milia equitū. Sertorius inde cōgressus cū pōpeio decez milia peditū eius interfecit. et ipse fertorius fere tantū dē pdidit. multa inter eos plia gesta sūt. Memm. qstor pōpei et viri fertorius et occisus est. hirtuleij frēs infecit. ppēna q se fertorio iunxerat cōminut est. Postremo fertorius decimo āno belli inchoati suoz dolis interfecit. finē bello dedit. postmodū cū ciuitates que cū fertorio fuerāt se darēt. duc restitit que dētere sunt. De quibz. s. ca. xvij. mentio facta est. c. Et catiline rec. Decantina vero que hic dicit aug. a sylla nutritū narrat cutropius li. vj. q. marco tullio ciccone orato re et cneo antonio consulibz āno vj. dicit. ccccclxxij. lucius sergius catilina generis nobilissimi vir s; ingēū pessimi ad telendā patriā iurauit cū qbasdā clar. vi ris s; audacibz m. A ciccone ho de vbe expulsus est et socij ei pbenis strāgulati sunt in carcere. Ab antonio ho altero consule. catilina victus in plio et interfecit. De isto catilina sepit salusti catilinariū. vbi loqns d plio in q occisus ē dicit sic. Cōfecto plia inf eos cerne res qtra audacia qtraqz animi vis i exercitu catilie fuisset. nā fere locū que qsqz viū pugnādo cepat. cū sia amissa corpe tegebat. oēs aut auersis vultibz cident. Catilina ho longe post a suis inf hostiū cadauera re ptus est. paululū etiā spirās. ferociāqz animi quā habuerat viū in vultu retinēs. Nec salusti. De huius moribz dicitur est. s. li. ij. ca. xxiij. d. Inde ad lepidi rec. De istz duobz narrat orosius li. v. sic. Sylla mortuo lepidus mariane ptis assertor. i. de senfor aduersū catulū syllanū ducē surgēs rediuuos belloz ciuiliū cine res suscitauit. Bis aut tunc acie cernatū est. p. li roma noz celsi sunt. albanoz ciuitas obsessa est et fame cruciata. vbi tūc scipio lepidi filius capr atqz occisus ē. huius psequere pōpeio apud regū interfecit. ita hoc bellū ciuile cadē celeritate q erarit euauit. c. In de ad pompeij rec. hic psequit aug. mala plus qd ciuilia. bella q fuerūt non solū inf ciues. sed etiā inf affines. quoz p mū inter pōpeitū magnū fuit et iulii cesarē scdm inf cesarē augustū et antoniū. Pōpei ho vt p r et narratis in hoc ca. fouit pte sylle. nā gessit bellūz d

sertorius. et postmodū interfecit brutū q fuerūt mariā. Et ppter h dicit hic aug. q pompeij fuit senator. syl. le. De bello ho inter ipm et iulii cesarē narrat. s. in b. li. ca. xij. f. Dinc ad aliū cesarē qui post rec. Jste cesar vocatus est primo octauianus. postmodum ce sar. postmodum augustus. vt in fra dicitur. Hu tus āno. xlv. s. i. perū sui nat. est rps. d. isto scribē cutropius li. vij. q. i morte iulij cesarē fuit. xvij. an noz adolecēt pa

tre octauius senatoris genitus. matrnū genus ab enea per iulii familiā sortitus. nam iulia pcessit ab iulo filio enee. cesaris nepos erat que ille in testamento heredem reliquerat et nomē suū ferre iusserat. Jste est q postea augustus est dicitur. Aug. vero in hoc ca. dicit cum fuisse primi cesaris filiū adoptiuū. quod ver est. fuit em naturalis nepos et filius adoptiuus. naz fm cutropiū ipse fuit p testamentū ab ipso i filiū adoptiuus. Quantū vero ad bella ciuilia que gessit sciendū q sicut colligi potest ab cutropio libro. vij. et orosio li. vj. ipse gessit quinque bella ciuilia. quoz primū ad huc adolecēs decēscēptē annoz gessit contra marcum antoniū. nam interfecit iulio cesarē q. xxiij. vultu libz cōfossus est. in cuius mortē iurauerunt. ccl. senatores vel amplius cōtesqz romani. antoniū consul cēns erat. p pte iulij cesaris. et bellis ciuilibz eos qui iulium cesarem interfecerant. opprimere conabaf. Senat. ho cis fauebat. Turbata vero re publica p antoniū q se lera multa cōmisit a senatu hostis iudicatus est. et missus est ad cū psequendū octauian. q etiā cesar augustus p dicitur ē. Principales mī erant cōsules duo. s. pansa et hurn. quibz ipse adiunxerit dur tertius. Profecti q b tres duces cōtra antoniū vicerāt cū apud mutinā. accidit aut vt ambo consules occisi moxerent et tres exercitus vni octauiano parerēt. fugatus vero antoniū et amisso exercitu cōfugit ad lepidū. q magister equitū cesaris fuit. et ipso opam dante octauianus pacē cū antonio fecit. et sororē suā octauiā sibi in vxorē dedit. et q si vindicatur mortē sui patris adoptiuū romaz cū exercitu pfectus exorsit vt. xx. anno cōsul fieret. Postmodū senatū pscriptis. id est de senatu fm orosium cxx. inter quos erat cicero pscriptente cū antonio inimico suo. et lucius antoniū d quo statim dicit infra. Postea ad numerū pscriptorū additi sunt. xxx. cōsules romani. Octauianus ergo cū antonio et lepidō re publicā armis tenere cepit. p quos etiam cicero orator occisus est et multi alij nobiles. Scdm bellū gessit contra brutū et cassiū qui fuerunt principales in interfectione cesaris. Jpsi vero tā ingens bellū mouerant pcesserūtqz contra eos in greciā octauianus et antoniū. et apud philippos macedonie vbe cōtra eos pugnaverunt et primo pcelio victi sunt octauianus et antoniū. perit aut dur nobilitatis cassius. in scdo bello brutum et in sumā nobilitate que cum illis bellū gesserat victā interfecerūt. ac sic inter octauianū et antoniū diuisa est res publica regenda vt octauian. hispanias gallias et italiam teneret. antoniū asiam pontū

De octauiano respice angustio

et oriente. Tertium bellū gessit octavianus contra lucium antonium consulē qui p̄scriptus fuerat. q̄ in italia bellū civile cōmouerat. Erat autē p̄m̄ orosiū auunculus. fm̄ eutropiū vero frater marci antonii. q̄ vt dictū est onē tē suscepit regandā. Lucius vero antonius apud gulfum iusticie cūtra tē victus capte est. Quartū hō bellū erat contra sextū pōpēū cnei pōpēi magni filij q̄ ingēs bellū i sicilia cōmouerat bis q̄ superat ex p̄tib; casū q̄ b̄uit ad eum confluētib; cōtra quem bellatū est p̄ octavianū et antoniū sed par postreō puenit. S; pompei postmodū pacem irrupit. et nauali p̄elio vinctus fugiēs i asium interfecit. Quintū bellū civile octavianū fuit cōtra marci antoniū supra dictū. Qui cum octaviā sororē octavianū in vxorē duxisset postmodū ea repudiata cleopatram reginam egypti duxit vxorē. ac postmodū ingens bellū civile cōmouit cogente cleopatra. dū cupiditate muliebri optat etiā in vrbē regnare. vt cū est autē antonius ab octauiano nauali pugna claudit et illustri apud accā in epiro. vñ fugit in egyptum. Dicit autē hugo fionacensis. q̄ cleopatra cū aurea puppe veloz purpureo p̄ma fugere cepit et securus est eam antonius. Et sicut dicit eutropius de sp̄ans eo q̄ oēs trāsirent ad octavianū manu p̄ria se pemit. Cleopatra etiā cū non posset animū octavianū ad libidīnē allicere sua specie vt alios fecerat. nec ibi spes salutis esse elapsa de custodia in sepulcrū iuxta antoniū virū suū se collocās sibi aspidē admisit et veneno eius extincta est. Post hec octavianus vrbē cū triumpho ingressus. eo q̄ orientē viciisset et egyptū romano impio addidisset. tunc primo salutaris est augustus. Si em̄ populū salutando eum vocauit sc; augustū eo q̄ rempublicā sibi auerarat. De quo etiā fit mentio in legēda b̄ri patri ad vincula. ḡ Inter quos et cicero rē. Cicronem vocat hic aug. defertū artificē regēde reipublice. q̄ consul existens prudenter rempublicā reuerat. et q̄ de republica disertē. i. eloquētib; libris cōposuerat. De huius morte fugi in hoc ca. terigi de quo narrat valerius li. v. ca. iij. q̄ pompeiū quē cicero p̄m̄ iudicio de graui crimine defenderat et a morte et a pena capiti liberauerat q̄ postea necre. nec verbo a cicrone lesus fuerat ad mortē ip̄m p̄secutus est. Nam vltro marcū antoniū rogauit vt ad illū p̄scriptū. s. eo tēpe quo senatus p̄scriptus fuerat vt sup̄ dixi p̄sequendū et iugulādū mitteret. quo impetrato cūctās casētā cucurrūt. et cicronē virū clarissimē dignitatis et p̄stantis officij venerandū. iugulādū sibi p̄bere iussit. ac p̄m̄ caput romane eloquentie. et pacis clarissimā dexterā amputauit portans illud secū romā. Sciendū est autē q̄ cicero p̄mo restitit iulio cesari quādo obtenta victoria de

Gallia petiit scdm̄ consularū. et postmodū sicut h̄ narrat aug. restitit antonio. et ideo fuit odiosus tam augusto q̄ antonio. h̄ Pompeij quippe victor rē. h̄c sciendū q̄ iulius cesar in hoc multū discrepabat a syllā. q̄ syllā obtēris victorib; crudelissime se gessit ad victos. Iulius hō cesar benignissimē. Tñ dicit eutropius de co. li. vj. q̄ ipe erat q̄ nullus vnq̄ magis emicuit signis collatis. i. aciebus dispositis et ordinatis q̄nq̄ginta victorū dūmicauit. Tāc autē fuit beignitatis et bonitatis. vt q̄s armis sbegerat clementia magis vicerit. De interfectione eius narrat eutropius ibidem q̄ cōpositis i roto orbe bellis ciuilibus romā rediens insolentius agere incepit et supra consuetudinē romane libertatis. cū q̄ honores ex sua libertate p̄staret q̄ antea a populo cōferebant. nec senatori ad se venienti assurgeret aliaq̄ regia et pene tyrānica faceret. iurātū est in eū et interfecit. vt sugius in hoc cap. lo dicit. Dicit etiā petrus comestor q̄ de ei interfectione p̄s romanus ita dicit. luit vt capitolū cū auctorib; scelēris incidere voluit. Dicit ergo hic aug. q̄ illa cōiuratio eum interficere voluit tanq̄ regni appetitō. q̄ in rei veritate ipe p̄ reges et pullos fuit p̄m̄ qui solus tanq̄ rex et imperator rempublicā romanā regēbat. q̄ romāis erat valde odiosum tanq̄ repugnās sue pastine libertati quas prius senator et populus cuncta per se vel per alios sua auctoritate faciebant. i. Huius deinde potētā rē. loquitur augustinus de antonio p̄ illo tempore q̄ moriam interfecto caio iulio cesare intendebat sibi vsurpasse potētā singularis imperij p̄tendēs ap̄d cesarianos q̄ accepta potestate morie cesaris vindicaret. Dicit autē augustinus ip̄m morib; iulio cesari valde imparem. q̄ iste antonius erat valde vitiosus putillus in scdo antoniarū. et floruit in epitomate li. iij. satis ia particulari tradūt eius mores scribentes. De quo seneca epistola. cxxj. dicit sic. Marcū antoniū magnū virū et ingenij nobilit. que alta res perdidit et in externos mores ac vitia non romana trāiecit q̄ obiteras. nec mino; vno cleopatre amor. h̄c illum res hostē reipublice. h̄c crudelē fecit. k̄ Tūc emergerat rē. dicit aug. hunc cesarē mirabilis indolis. q̄ vt sup̄ dixi cuius esset. xvij. anno; est a senatu factus dux exercitus romani cum duob; consulib;. et in. xx. anno sul creatus est. Iste tradidit antonio cicronem vt hic tangat. Lum tñ cicero prius se contulisset ad eum sperans q̄ augustus patrie libertatem defenderet. s; octavianus intendēs totā rempublicā ad se trahere et cernens q̄ cicero sibi restitisset tradidit eum antonio hosti suo quasi p̄pter bonum pacis firmandē. Antonius vero mortē cicronis ideo multū desiderauit

quia tullius sibi multū restiterat. et terra cum etiā in li-
bro philippicarū inuenerat.

Capitulum XXXI

D eos suos accusent etc. In h. ca. inuehit aug.
Romanos et deos eorū occasione sumēs tā cō-

mal' in h. li. fugi-
enarratis. q̄ etiā
ex alijs mal' que
i hoc ca. incipit e-
nūciare. Et facit
duo in h. ca. q̄ in-
uehit dō eos p̄
resumit mala su-
pius posita. Se-
cūdo ibi omittit
quidā alta. Et
onidit aug. in p̄n-
cipio q̄ dñi roma-
noꝝ nō potuerit
excusari de malis

ne iustauraturū reipublice li-
bertatē: vsq; adeo cec' atq; i-
puidus futuroꝝ: vt ille ipe
iuuenis cuius dignitateꝝ ac
potestatē fouebat: et eundē
ciceronē occidēdū anto-
nio quadā quasi p̄cordie pa-
ctioe p̄mitteret: et ip̄am lib-
tatē reipublice p̄ qua multū
ille clamauerat ditioni pro-
prie subiugaret. La. XXXI.

D eos suos accusēt
de tātis mal' q̄ no-
stro x̄po ingrati sūt

de tātis bonis. Et te q̄ illa
mala fiebant. calebāt are nu-
minū sabei thure fertisq; re-
centib' halabāt: clarebāt sa-
cerdotia: phana renitebant
sacrificabāt: iudebāt: fura-
bāt in templis: q̄ passim tā-
tus ciuū sanguis a ciuibus
non mō in ceteris locis: ve-
rum inter ip̄a q̄ deoꝝ alta-
ria fundebāt. Non elegit tē-
plum quo confugeret tullius:
q̄ frustra elegerat mucius.
Ibi vero q̄ multo indigni' in-
sultant xp̄ianis t̄pibus: aut
ad loca x̄po dicatissima con-
fugerūt: aut illuc eos vt vi-
uerēt etiā ipsi barbari dedu-
xerunt. Illud scio. et hoc me-

Encid. f.

*mucha q̄ roma
p̄nos aug' p̄p̄ta*

et thure sabei. i. de saba vbi solūmō et nō alibi thur̄ nar-
scitur. thure. s. in ignē. altaris iniecro. Et alludit b̄ au-
gusti. vbi virgilij. li. j. encidos. vbi loq̄ns de tēplo ve-
neris qd̄ erat i papho vbi colebat p̄cipue. dicit sic ip̄a
s. ven' paphū sublimis adit sedesq; reuist leta suas
vbi templū illi centūq; sabei. Thure calent are. fer-
tisq; recentib' halant. i. fragrant vel spirant sarta de
fiorib' rosarū cōposita. Nā sicut dicit valerius ad va-
lerij. rosa est flos veneris. b̄ Inter ip̄a q̄ rē. ve-
ritas hui' dicit p̄z et his q̄ dicta sunt sup̄ius in h. li.
ca. xxvij. de fimbria et merula et ca. xxvij. de mucio scet-
uola. quoz sanguis in tēplo fusus erat. c̄ Non
elegit templū rē. Aug. cōpar hic crudelitātē que exer-
cebat t̄p̄e belloꝝ ciuiliū ad crudelitātē q̄ exercebat t̄p̄i-
bus xp̄ianoz. cū gothi cepant ciuitatē. onidēs primaz
crudelitātē multo maiorē. q̄ in bellis ciuilib' nō par-
cebat fugientib' ad tēpla deoꝝ. sicut p̄z de cicerone tul-

lio de quo supra primo ca. qui ideo nō fugit ad tem-
plū deoꝝ. q̄ frustra fugisset. Sed in vastatōe vrbis a
gothis parcebat fugientib' ad ecclesias ap̄toꝝ et marty-
rū. sicut in p̄ncipio tot' libri dixi. imo etiā docuerūt si-
bi obuios fugere ad ecclesias vt saluarent. **D** Ul-

cū quisq; sine studio p̄tū iu-
dicat facillime agnoscit: vt
omittā cetera que multa cō-
memorauit: et alia multa plu-
ra q̄ cōmōzare longū puta-
ui: si humanum genus ante
bella punica reciperet chri-
stianam disciplinam. et cum
sequeretur rerum tanta va-
statio: q̄ta illis bellis euro-
pam africanq; cōtriuuit. nul-
lus talium quales nunc pa-
timur nisi chrestiane religio-
ni illa mala tribueret. **A**bul-
to autem minus eorum vo-
ces tolerarentur: q̄tum atti-
net ad romanos: si chrestia-
ne religionis receptionem
et diffamationem: vel irru-
ptio illa galloꝝ: vel tyberim
fluminis igniūq; illa depopu-
lario: vel quod cuncta mala
precedit bella ciuilia seque-
rent. **A**hala etiaz alia q̄ vsq;
adeo incredibiliter accide-
runt: vt inter p̄digia nume-
rarent: si xp̄ianis temporib'
accidissent: quib' ea nō xp̄i-
anis hoibus tanq; crimina
obijcerent. **O**mitto quip-
pe illa que magis fuerūt mi-
ra q̄ noya: boues locutos in-
fātes nōdū natos dyter' ma-

irruptio galloꝝ
rē d̄ irruptōe gal-
loꝝ dicitur fuit. s.
li. ij. ca. xxij. d̄ va-
statio vero vrbis
p̄ ignē et inūdaris
one tyberis di-
cū est supra. lib.
isto caplo. xvij.
e. **N**ala etiaz
alia que rē. b̄ d̄
cit. p̄ter ea que i
ferius hic rangie
cum dicit. **S** cū
plur rē. dicit ve-
ro h̄mōi mala fu-
isse numeranda i-
ter p̄digia si xp̄ia-
nis temporibus
accidissent. q̄ p̄
digia dicunt illa
que mirabilis ac-
cidunt et aliqua
furura p̄signane
vñ dicunt prodī-
gia q̄si prodigia
idē p̄cul dicēna
id est dicēna fu-
tura que p̄cul
sunt. Numerat
sunt aut romani
illa mala inter p̄-
digia. q̄ non so-
lum dicitent ea
fuisse mala p̄o-
f p̄ter no cumentā
que inferebant.
sed etiam p̄p̄
matorā mala que
p̄signabant.
f **O**mitto q̄p̄

pe illa rē. dicit hic augustinus se hic illa mala omitte-
re. non quia noluit ea hic ponere. sed quia non curat
ea tanq; mala quedam dñs romanorum obijcere. **F**o-
cit autem hic mentionem de boues loquentibus **E**u-
tropius libro sexto in fine dicit. q̄ circa tempus illi-
lud quo **J**ulius cesar interfecit est. inter cetera poy-
tenta que toto orbe facta sunt bos in suburbano ro-
me ad arantem locutus est se frustra vigeri. non em̄
frumenta sed homines in breuiē suros. **I**dem scri-
bit **E**usebius in chronico. **V**alerius etiam libro p̄-
mo dicit q̄ **V**olumnio et **S**ulpitio cōsulibus in vñ
be inter inuicem motusq; bellorum ciuiliū bos mugitu
suo in sermonem humanum conuersus. animos au-
diditum tali nouitate conterritus. **D**icit etiam ibidē
q̄ bello secundo punico constitit **D**omicio bouem
dixisse. **L**uce tibi roma. **Q**uam ad infantē nō
dum natos. quos dicit hic **A**ugustinus locutos

*De hōib' loquentib'
et infantib'*

fuisse narrat eutropius. libro. iij. q. in sagunto instan
te secundo bello punico. cu[m] mulier pene enixa esset. in
fans in vrez regressus civitatis sagunti excidit signifi
cavit. Titus deo luvius lib. iij. de secundo bello punico
dicit boue in sicilia locutu[m] fuisse. et infantem in vtero
marris in mari
mis ioui triumpho
clamasse.

g Tolasse ser
pentes re. Qd di
cit hic et homies.
credo littera esse
falsam qua[m] tamē
multi libri hnt.
Deberet autē lra
sic esse. in hoies et
masculinu[m] serū.
Vult em̄ sic dice
re q. femine con
verse sunt in ho
mies. i. in viros
et galline in ma
sculinu[m] serū. Di
cit titus luvius li
bro. iij. de secun
do bello punico
spoleti ex mulie
re viru[m] factum. et
A. gellius li. viij
cap. iij. allegans
plinu[m] li. viij. die
sic. ex femis mu
tari in mares nō
est fabulosu[m]. In
venimus i anali
bus qnto licinio
crasso et cornelio
cassio logino. co
sulibus. L. Assy
nij pueru[m] factum

g trū qdam xba clāmasse. vo
lasse serpentes: feminas et gal
linas et hoies in masculinuz
sexu fuisse pueras: et cetera
hmoī que in eoz libris nō fa
bulosis s̄ historiciis seu vera
sive falsa sint: nō inferūt hoī
bus perniciē sed stuporem.
Sed et cū pluit terra: cū plu
it creta: cum pluit lapides:
nō vt grando appellari solet
b noie: s̄ omnino vel terre vt
crete vel lapidū pluuiā. hoc
refecto etiam grauer lede
re potuerūt. Legimus apō
cos: etneis ignibus ab ipso
montis vertice vsq. ad litt^o
primū decurrētibus ita fer
buille mare. vt rupes exure
rent et pices nauium solue
rent hoc vtiq. nō leuiter no
xiū fuit: q̄uis incredibiliter
mix. Eodem rursus estu igni
um tanta vi fauille sc̄pserūt
oplerā esse siciliam: vt cata
nensis vrbis tecta obruta et
oppressa diruerent. Qua ca
lamitate p̄moti misericordi
ter eiusdem anni tributū ei

ex vigne sub parentibus in suoz aruspiciū deportatū
in insulam deserram. Licinius mucianus p̄didit a se
visum esse argis arefconē. cui nomen arefconē fuisse
nuptisse. moxq. ad barbā et virilitatez puenisse vro
re q. durisse. eiusdem sortis et smyrne puez a se visum
Ipse in africa vidi mutatū in marē die nuptiaz lucū
colitium ciuem tydritanū. viuebatq. cū pderem ista.
Dec ex A. gellio. Non credo tñ istas p̄dictas muta
tiones feminaz in masculos fuisse veras. sed portus
vel fuisse illusiones diabolicas. vel q. sic videbant cō
uersi erant hermafrodite in quibus pus dñabaf sex^o
femineus et postea masculinus. h S3 et cū pluit
terra re. pdigia ista et sequētia dicit aug. se nolle omit
tere. qn scz obijciat ea romanis deos colentibz solum
p̄pter bona opalia. et h q. ista pdigia intrulerant dāna
cultoribz eoz. De istis pluuijs quas hic tangit aug.
loquit orosius lib. v. Dicit em̄ q. anno ab vbe d̄ dita
dclit. q. septē dies p̄tinuos grando lapidū imixtis et
am testarū fragmentis terram latissime verberauit.
Titus etiā luvius de secundo bello punico lib. j. narrat
in piceno lapides pluisse. et in. v. lib. q. in monte al
bano pluit duobz diebz lapides. i Legim^o apud

cos etneis ignibus. i. surgentibz de monte etna. de qbus
orosius li. v. narrat q. emilio lucio oroste p̄sulibz. etna.
mag. et tremore p̄cussa et d̄dit igneis globis. et rur
sus alio die liparca insula et vicinū circa eā mare intrā
tū effervuit q. adustas rupes dissoluit. tabularaq. na
uiū liquefactis. ce
ris extorruit. et pi
sces cranumatos
supnatantes co
xit hoies etiam q.
nō poterant lon
ge fugere adust
introitus vitali
bus attractione
calidi aeris in spi
rado suffocauit.
relaxauere romani. Locu
staz etiā in africa multitudi
nē pdigij simile fuisse cū iam
esset ppli romani puincia lit
teris mandauerūt: p̄sup̄tis
em̄ fructibus solijsq. lignoz
ingenti atq. inestimabili nu
be in mare dicunt esse deie
ctā. Qua mortua redditaq.
littoribus: atq. hinc aere cor
rupto: tantā ortā pestilentia
vt in solo regno masanille
ocringenta hoīm milia peris
se referant: et multo ampli^o
in terris littoribusq. p̄ximis
tūc vtiq. ex triginta milibus
vir oz q. ibi erāt: decē reman
sisse p̄firmāt. Talis itaq. va
nitas q̄le patimur ei q. rīde
re cōpellimur: quid hoz nō
xp̄iane religioni tribueret si
tpibus xp̄ianis videret. Et
tū dijs suis ista nō tribuūt: q.
rū iō cultū reliq̄rūt ne ista vt
maiora patiant: cū ea ma
iora p̄ulerūt a qbus antea
colebant.

Explicitus est liber terci^o.

plauto et lulio flacco p̄sulibz p̄ totā africa tanta fuit
multitudo locustaz q. nō tñ oēm spē frugū abstulit
sed herbas oēs cū gre radicū. folia etiā arborū cū tene
ritudine ramoz consumpsit. amaras etiā cortices et
ligna arida corrotit. subito aut vnto raptē in africa
no mari submersi sunt. Lū aut hucus imensos acer
uos eaz in frā p̄pulsent. et ille putrescerēt vltra op̄i
monē pestifex odox exbalauerūt vñ ai aliū tanta pes
tilentia secuta ē. vt p̄cedū auū ac bestiaz putrefa
cta passim cadauera virū coruptiois augetēt. hoīm
ho tanta tūc erat lucē vt insula numida vbi tūc mas
nissa ret erat octogita milia hoīm circa orā maritimā
p̄cipue q. cartaginēsi et vtiq. littorū adiacet plus q.
du cēta milia p̄ierūt. apud ho ip̄as vtiq. ciuitatē. xxx.
milia multū q. ad p̄siditū ton^o africa ordiata fuerūt ex
tincta sunt. Tā repentina ho fuit cladis illa q. apud
vitiā die vno p̄ vñā portā. ex illis iunioribz pl^o q. mil
le q. n̄gentos mortuos illatos fuisse narrat. m
Lū ea maiorā p̄ulerūt a qbus antea colebant. i. troiani
q. pus colueit eos q. rōani. q. de troia rōani sūt allati.

Explicitus est liber tercius.